

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

เงินอุดหนุนงบประมาณแผ่นดิน

รายงานผลการวิจัย

เรื่อง

สถาบันครอบครัวของกลุ่มชาติพันธุ์ในเขตกรุงเทพมหานคร :
ระบบครอบครัวญี่ปุ่นกับชุมชนญี่ปุ่นในย่านถนนสุขุมวิท

โดย

บุญยง ชื่นสุวิมล

กรกฎาคม 2544

กิตติกรรมประกาศ

การวิจัยครั้งนี้สำเร็จลงได้ด้วยความร่วมมือจากหน่วยงานและบุคคลหลายท่านด้วยกัน คณะวิจัยขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้เป็นอย่างสูง

ขอขอบพระคุณจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยที่ได้ให้เงินอุดหนุนงบประมาณแผ่นดินในการทำวิจัยครั้งนี้

ขอขอบพระคุณ คุณมาชาโอะ เซะ โตะ และครอบครัวชาวญี่ปุ่นในกรุงเทพมหานครที่ได้สละเวลาอันมีค่าในการให้สัมภาษณ์ พุดคุย และตอบข้อซักถามต่าง ๆ ซึ่งมีประโยชน์ต่อการเก็บข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้

ขอขอบพระคุณหัวหน้าภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา และคณาจารย์ในภาคที่ได้ให้คำปรึกษา และคำแนะนำต่าง ๆ ในการทำวิจัย

หากว่าการวิจัยครั้งนี้ได้ต่อยอดองค์ความรู้เกี่ยวกับญี่ปุ่นในประเทศแม้เพียงน้อยนิดแล้ว คณะวิจัยก็คิดว่านั่นเป็นผลสำเร็จมหาศาล

บุญยง ชื่นสุวิมล

บทคัดย่อภาษาไทย

ชื่อโครงการวิจัย	สถาบันครอบครัวของกลุ่มชาติพันธุ์ในเขตกรุงเทพมหานคร : ระบบครอบครัวญี่ปุ่นกับชุมชนญี่ปุ่นในย่านถนนสุขุมวิท
ชื่อผู้วิจัย	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุญยง ชื่นสุวิมล

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อทำความเข้าใจในโครงสร้างครอบครัวญี่ปุ่น ความ เป็นมา จำนวนสมาชิก การอบรมสั่งสอน การปฏิบัติตามประเพณีในรอบปี และการเปลี่ยนแปลง ที่เกิดขึ้น วิธีการวิจัยเป็นแบบมานุษยวิทยาโดยใช้เครื่องมือวิจัยในการเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ครอบครัวญี่ปุ่นที่อาศัยอยู่ในย่านถนนสุขุมวิทจำนวน 27 ครัวเรือน จากการศึกษาพบว่า

1. ครอบครัวญี่ปุ่นเป็นครอบครัวเดี่ยวขนาดเล็ก มีบุตรเพียง 1 หรือ 2 คน และยังคงมี ลักษณะ Patrilineal descent กล่าวคือพ่อบ้านยังคงหารายได้เป็นหลัก ส่วนแม่บ้านเป็นผู้ดูแลบ้านและเลี้ยงดูบุตร แต่เมื่อมีเรื่องสำคัญ สามีกับภรรยาจะตัดสินใจร่วมกัน
2. ความคิดที่จะให้บุตรชายสืบทอดกิจการคนเดียวตามระบบครอบครัว อีเอะ เดิม นั้น เริ่มคลายตัวลง ครอบครัวญี่ปุ่นในไทยไม่ได้กำหนดผู้สืบทอดที่ชัดเจน
3. การอบรมเลี้ยงดูสมาชิกเมื่อยังเยาว์อยู่นั้นค่อนข้างเข้มงวด แต่เมื่อเติบโตขึ้นค่อนข้าง จะให้อิสระทั้งชายและหญิง แต่จะเข้มงวดกับหญิงมากกว่าชายเล็กน้อย
4. ชุมชนญี่ปุ่นในกรุงเทพฯมีลักษณะ Heterogeneity ประกอบด้วยคนญี่ปุ่นที่หลากหลาย ด้วย ฐานะ ตำแหน่ง สถานะ อายุ ความพอใจ จะไม่มีความสัมพันธ์ในแนวราบ แต่จะมีความสัมพันธ์ในแนวตั้ง เมื่อสังกัดกับกลุ่ม หรือองค์การที่มี ความสัมพันธ์ภายในกลุ่มค่อนข้างอบอุ่น
5. ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่มีการศึกษาระดับมหาวิทยาลัย สำหรับบุตรก็จะให้การศึกษา ระดับมหาวิทยาลัยเช่นกันไม่มีความแตกต่างระหว่างชายหญิง แสดงให้เห็นถึงความเท่าเทียมกันระหว่างชายและหญิง
6. การปฏิบัติตามประเพณีญี่ปุ่นในรอบปีเริ่มลดน้อยลงกว่าเมื่อตนเองยังอยู่กับครอบครัวเดิมในประเทศญี่ปุ่น
7. วัฒนธรรมประเพณีไทยเริ่มเข้ามามีส่วนในวงจรชีวิตของครอบครัวชาวญี่ปุ่นไม่ว่าใน ด้านการศึกษา หรือในด้านความเชื่อ ในด้านการศึกษา ครอบครัวญี่ปุ่นส่งบุตรเข้า เรียนโรงเรียนไทย หรือ มีการพานุตรของตนเข้าวัดไทยทำบุญเป็นต้น
8. ครอบครัวชาวญี่ปุ่นยังคงติดต่อกับวัฒนธรรมเดิมของตน คือ พ่อ แม่ พี่น้อง ไม่ได้ตัดขาดจากวัฒนธรรมเดิม ทำให้ครอบครัวยังคงรักษาเอกลักษณ์ของตนเองไว้ได้

บทคัดย่อภาษาอังกฤษ

Project Title	Family Institutions of Ethnic Groups in Bangkok Metropolis : Japanese family and Japanese community System in Sukhumvit district
Name of the researcher	Boonyong Chunsuvimol

ABSTRACT

This research objection is to understand deeply in Japanese family structure, history, membership, socialization, tradition, and any changes to this structure. This research method is an anthropology methodology which collect datas or imformations by interviewing. From researchin 27 families in Sukhumvit area, it was found that

1. Japanese family is a nuclear family that have one or two childs average per one family. Moreover, Japanese family is a partilineal descent characteristic that husband have to responsible for earning income for his family and wife is to take care of their children and home service. However, they both have to decide together in case of a important matter or problems.
2. The unique idea for the first son who is an inherit descendant that is being disappear in Japanese family ; for instance, the model family called IE in Japan. Japanese family in Thailand do not limit absolutely for a descendant nowadays.
3. Socialization for Japanese family is still rather strict. When they grow up to be adult, they have own independent lives both women and men. However, it will be more slightly strict for women than men.
4. Japanese community in Bangkok is a heterogeneity which is composed of various kinds of Japanese people : rank, status, social, age, satisfaction, and so on. But it does not a horizontal relationship but is is a vertical relationship whenever they always involve or contact with organization or group.
5. Almost all interviewees are educated in university. And it does not have any different education between women and men. It is shown that there is equivalent both women and men.
6. A Japanese behavior or pewrformance as tradition is becoming decrease when comparing with the former family.

7. At present, Thai culture assimilate to Japanese family circle life in education, belief, or others. For instance, most Japanese family educate their children to study in Thai school or take them to go to Thai temple to learn for it.
8. Japanese family always contact to their former culture : father, mother, relatives. This result that they still conserve their unique culture up to present.

สารบัญ

	หน้า
กิตติกรรมประกาศ	ii
บทคัดย่อภาษาไทย	iii
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	iv
บทที่	
1 บทนำ	
ความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	2
ขอบเขตการวิจัย	3
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	3
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	3
2 แนวความคิดที่เกี่ยวข้อง	7
ชนกลุ่มใหญ่และชนกลุ่มน้อย	7
การผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรม	7
การแพร่กระจายทางวัฒนธรรม	8
ครอบครัว	9
การสืบเชื้อสาย	12
ความทันสมัย	13
แนวความคิดอีเอะรากฐานระบบครอบครัวญี่ปุ่น	14
สมมุติฐานการวิจัย	16
คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย	16
ระเบียบวิธีวิจัย	17
การวิเคราะห์ข้อมูล	17
ระยะเวลาที่ใช้ในการเก็บข้อมูล	17
3 ความเป็นมาของชุมชนญี่ปุ่นในไทย	18
ตำนานยามาคะ นางามาซะกับหมู่บ้านญี่ปุ่น	19
หมู่บ้านญี่ปุ่นหลังยุคยามาคะ นางามาซะ	20
ชุมชนญี่ปุ่นสมัยใหม่ยุคก่อนสงคราม	20
ชุมชนญี่ปุ่นภายหลังสงคราม	21

	ประเพณีในรอบปีของญี่ปุ่น	22
4.	บทวิเคราะห์	28
5.	สรุปผลการวิจัย	65
	ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์	65
	การแต่งงาน	65
	เรื่องครอบครัว	66
	เรื่องที่เกี่ยวข้องกับบุตร	67
	เรื่องการออกนอกบ้าน	68
	เรื่องการอบรม	68
	ความคาดหวังในเรื่องการศึกษาของบุตร	68
	การสืบทอดกิจการ	69
	การปะทะสังสรรค์ในครอบครัว	69
	การส่งบุตรเข้าโรงเรียน	69
	ความคาดหวังของผู้ให้สัมภาษณ์ต่อบุตรในการดูแลตนเองในวัยชรา	70
	การปฏิบัติตามประเพณีญี่ปุ่นในรอบปี	70
	ความเชื่อทางศาสนา	70
	การติดต่อกับสมาคม	70
	ความเห็นของชาวญี่ปุ่นต่อสังคมไทย	71
	การทดสอบสมมุติฐาน	71
	การรักษาอัตลักษณ์ของครอบครัวญี่ปุ่นในกรุงเทพมหานคร	73
	ในด้านการเปลี่ยนแปลงและผสมผสาน	74
6.	ข้อเสนอแนะ	77
7.	เอกสารอ้างอิง	78

ความสำคัญของปัญหา

การติดต่อระหว่างไทยกับญี่ปุ่นมีมานานแล้ว จากเอกสารทางประวัติศาสตร์ “เรคโคไดโฮอัน” ทำให้เราได้ทราบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างวิวกิว กับจีน เกาหลี และบรรดาเมืองในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ทางการค้ามีมานานแล้ว โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับอยุธยา ในคริสต์ศตวรรษที่ 15 สินค้าส่งออกในยุคนั้นได้แก่ ไม้ฝาง ผ้าฝ้ายพิมพ์ สุรา น้ำกุหลาบ(ความสัมพันธ์ไทย-ญี่ปุ่น 600 ปี, หน้า 7 – 16) จากความสัมพันธ์ดังกล่าวก่อให้เกิดชุมชนญี่ปุ่นขึ้นในอยุธยาขึ้นหรือที่เรียกว่า หมู่บ้านญี่ปุ่นซึ่งถือเป็นชุมชนญี่ปุ่นที่ปรากฏในหลักฐานทางประวัติศาสตร์

จากความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ของทั้งไทยและญี่ปุ่น ที่บางครั้งคล้ายคลึงกัน เช่น การถูกไล่ล่าเป็นอาณานิคม หรือการเปิดประเทศในเวลาไล่เลี่ยกัน บางครั้งใกล้เคียงกันเช่น ปัจจุบันที่ไทยขอความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจ และบางครั้งก็ห่างเหินกัน เช่นเมื่อญี่ปุ่นปิดประเทศ หรือ ภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ความไม่สม่ำเสมอในความสัมพันธ์ดังกล่าวทำให้คนไทยรู้จักคนญี่ปุ่นหรือชุมชนญี่ปุ่นน้อยมาก น้อยกว่าจีน อินเดียหรือฝรั่งที่คนไทยมักคุ้นเคยมาแต่เดิม แต่จากความสำเร็จในการพัฒนาประเทศของญี่ปุ่นไม่ว่าจะเป็นก่อนสงครามหรือภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 แสดงให้เห็นถึงศักยภาพในการพัฒนาตนเองของญี่ปุ่นโดยเฉพาะอย่างยิ่งในทางอุตสาหกรรมซึ่งแต่ก่อนเคย “ตามฝรั่ง” แต่ปัจจุบัน “ฝรั่งยังต้องศึกษาจากญี่ปุ่น” การพัฒนาที่ได้ชื่อว่าประสบความสำเร็จดังกล่าวกลายเป็นที่กล่าวขวัญในวงวิชาการว่าอะไรเป็นกุญแจความสำเร็จดังกล่าว นักวิชาการทางสังคมศาสตร์ทั่วโลกต่างก็พยายามอธิบายให้เหตุผลตามความคิดความเชื่อของตน

ไทยพยายามที่จะเรียนรู้แบบอย่างความสำเร็จในการพัฒนาสังคมของญี่ปุ่นซึ่งถือเป็นแม่แบบของความสำเร็จของเอเชีย ทั้งในอดีตและปัจจุบัน ด้วยการแลกเปลี่ยนทางการศึกษาหรือในรูปแบบการขอความรู้ ความช่วยเหลือทางวิชาการจากญี่ปุ่น หรือการส่งนักศึกษาไปศึกษายังประเทศญี่ปุ่น เป็นต้น

แต่เมื่อหันกลับมามองภายในสังคมไทยเราเองแล้ว เราย่อมต้องตระหนักว่าในหมู่ชาวต่างประเทศที่มาอาศัยอยู่ในประเทศไทยเรานั้น มีชาวญี่ปุ่นอาศัยอยู่ด้วย จากสถิติของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ สำนักงานตรวจคนเข้าเมืองระหว่างเดือนมกราคม – ธันวาคม พ.ศ. 2542 มีชาวญี่ปุ่นอาศัยในราชอาณาจักร 23,506 คน คนแสดงให้เห็นว่ามีชาวญี่ปุ่นจำนวนไม่น้อยที่อาศัยในไทยส่วนหนึ่ง อีกส่วนหนึ่งเป็นชาวญี่ปุ่นที่สมัครใจอยู่ประเทศไทยไม่ว่าด้วยเหตุผลทางครอบครัว

ครัวหรืออย่างอื่น คนเหล่านี้มีจำนวนไม่น้อยเช่นเดียวกัน หรืออีกนัยหนึ่งอาจกล่าวได้ว่ามี "หมู่บ้านญี่ปุ่น" ใหม่เกิดขึ้นแล้วแทนที่ "หมู่บ้านญี่ปุ่น" ที่อยุธยาที่ได้สูญหายไป

เหมือนดั่งการพยายามหาคำตอบจาก "หมู่บ้านญี่ปุ่นที่อยุธยา" คำถามที่ต้องการคำตอบก็คือ คนเหล่านี้ทำอะไรในประเทศไทย (ยกเว้นพนักงานบริษัทที่บริษัทแม่ในญี่ปุ่นส่งมาประจำเมืองไทย มีระยะเวลาในการทำงาน เมื่อครบกำหนดก็เดินทางกลับ) ดำรงชีวิตอยู่อย่างไร จะให้บุตรเรียนหนังสืออย่างไร ลักษณะครอบครัวเป็นอย่างไร ประเพณีที่ปฏิบัติอยู่ในญี่ปุ่นนั้นในไทยได้ปฏิบัติเหมือนเดิมหรือไม่ คนเหล่านี้ถูกสังคมไทยกลืนไปมากน้อยหรือไม่อย่างไร เป็นต้น คำถามเหล่านี้คือที่มาของการทำหัวข้อวิจัย

แทนที่จะต้องไปทำการศึกษาถึงประเทศญี่ปุ่น นักวิชาการไทยเราไม่ได้หันกลับมามองดูภายในสังคมไทยเราเองว่า ชาวญี่ปุ่นได้หยั่งราก ผั่งตัวเองลงอย่างเงียบ ๆ มาเป็นเวลานานแล้ว นับแต่ก่อนสงครามเป็นต้นมา แม้จะไม่ได้มุ่งประเด็นไปยังการค้นหาคำตอบความสำเร็จของญี่ปุ่นดังกล่าวข้างต้น แต่การศึกษาชุมชนญี่ปุ่นในบริบทของสังคมไทยคงจะได้ให้คำตอบอะไรบางอย่างแก่สังคมไทย และแม้แต่สังคมญี่ปุ่นและคนญี่ปุ่นเอง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระบบสังคมของสถาบันครอบครัวญี่ปุ่น ทั้งระบบ ซึ่งประกอบด้วยสาระที่ทำการศึกษาคือ โครงสร้างครอบครัว (Social Structure) วิธีการเลี้ยงดู (Parenting Behavior) การถ่ายทอดคุณค่าทางสังคม (Value Instillation) การควบคุมทางสังคม (Social Control) การติดต่อกับสมาคม ความเปลี่ยนแปลงในการปฏิบัติตามประเพณีในรอบปี การศึกษาเช่นนี้จะทำให้เห็นการทำหน้าที่ของสถาบันครอบครัวทั้งระบบ

2. การศึกษาสถาบันครอบครัวในกลุ่มชาติพันธุ์ที่อาศัยในกรุงเทพฯ เป็นระยะเวลายาวนาน จะทำให้สามารถประมวลความคล้ายคลึงและความแตกต่างของระบบ ที่ทำให้เกิดความเข้มแข็งหรืออ่อนแอของสถาบันครอบครัวได้อย่างชัดเจน สามารถนำมาใช้ในการสร้างระบบครอบครัวที่มีคุณภาพได้

3. เพื่อสร้างฐานข้อมูลเชิงชาติพันธุ์วิทยาในด้านต่าง ๆ อันจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาองค์ความรู้ด้านมานุษยวิทยาให้กว้างขวางขึ้น

4. เพื่อนำเอาองค์ความรู้จากการวิจัยมาสร้างเป็นรูปแบบครอบครัวในอุดมคติ ที่ควรจะได้ส่งเสริมให้ครอบครัวไทยถือเป็นแบบอย่างที่ดีที่จะสร้างขึ้น เพื่อจะได้สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ อันจะทำให้เกิดความมั่นคงแก่ประเทศชาติโดยรวม

ขอบเขตการศึกษาวิจัย

1. ศึกษาครอบครัวชาวญี่ปุ่นประมาณ 30 ครอบครัวที่อาศัยในกรุงเทพมหานครโดยเฉพาะในย่านถนนสุขุมวิท ซึ่งถือเป็นย่านในกลางเมืองที่ชาวญี่ปุ่นมักจะอาศัยอยู่ เป็นครอบครัวญี่ปุ่นที่ไม่ใช่ครอบครัวของพนักงานของบริษัทที่ทำงานในไทยชั่วคราวที่จะต้องกลับประเทศญี่ปุ่นเมื่อถึงกำหนด แต่เป็นครอบครัวที่อาศัยในประเทศไทยระยะยาวมีประสบการณ์ในการดำรงชีวิตในสังคมไทย

2. ระยะเวลาในการศึกษา การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยจะใช้ระยะเวลาในการศึกษาตั้งแต่เดือนตุลาคม 2541 ถึงเดือนกันยายน 2542

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. สามารถพัฒนาองค์ความรู้เกี่ยวกับสถาบันครอบครัวของกลุ่มชาติพันธุ์ญี่ปุ่น ที่อาศัยในเขตกรุงเทพมหานคร อันจะเป็นประโยชน์ต่อการเรียนการสอนในภาควิชาฯ และวงการศึกษาระดับ
2. สามารถนำเอาองค์ความรู้มาใช้ประโยชน์ในการรณรงค์เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้กับสถาบันครอบครัวไทย ซึ่งจะทำให้สามารถลดปัญหาสังคมได้เป็นจำนวนมาก

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

อิชิอิ โยเนะโอะ และ โยชิกาว่า โทชิฮารุ (2530) ได้รวบรวมข้อมูลทางประวัติศาสตร์และได้เขียนหนังสือเรื่อง "ความสัมพันธ์ไทย-ญี่ปุ่น 600 ปี" เป็นหนังสือทางวิชาการที่เขียนขึ้นเพื่อเฉลิมฉลองครบรอบ 100 ปีแห่งความสัมพันธ์สมัยใหม่ของไทย-ญี่ปุ่น ได้กล่าวถึงความสัมพันธ์ตั้งแต่เริ่มประวัติศาสตร์ความสัมพันธ์ ในบทแรกได้กล่าวถึงเรือสินค้าจากริวกิว โดยทำความถึงหลักฐานทางประวัติศาสตร์ "เรคิไดโฮอัน" ที่แสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างริวกิวกับเมืองต่าง ๆ ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ว่ามีความสัมพันธ์มาตั้งแต่ต้นคริสต์ศตวรรษที่ 15 และบ่งบอกว่าอยุธยาอยู่ในฐานะที่มีความสำคัญต่อริวกิวมากที่สุด ริวกิวเป็นเสมือนพ่อค้าคนกลางที่ค้าขายระหว่างญี่ปุ่นกับประเทศทางเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ สินค้าจากญี่ปุ่นมาอยุธยาที่ขึ้นชื่อได้แก่ ดาบซามูไร ส่วนจากอยุธยาไปญี่ปุ่นคือ ไม้ฝางซึ่งนำไปย้อมผ้าสีแดงซึ่งเป็นสีแสดงขุนนางชั้นสูง นอกจากนั้นยังมี พริกไทย ผ้าฝ้ายพิมพ์ สุนัขไทย การเดินทางออกนอกญี่ปุ่นจะต้องมีใบเบิกร่องอนุญาตเดินเรือ หรือ ใบเบิกร่องประทับตราแดงอันเป็นใบเบิกทางไปสู่การค้าต่างประเทศ ในบทต่อไปกล่าวถึง หมู่บ้านญี่ปุ่นที่อยุธยา สถานที่ตั้ง และตำนานยามาตะ นางามาซะ หรือ ออกญาเสนาภิมุขในภายหลังได้ปกครองจังหวัดนครศรีธรรมราช ในประวัติความสัมพันธ์เราได้ทราบว่า ในปี พ.ศ. 2155 ลำเภಾಯุธยาได้เดินทางมาถึงญี่ปุ่นเป็นครั้งแรกโดยแล่นเข้าเทียบท่านางาซากิ มีการติดต่อกับญี่ปุ่นเรื่อยมาจนญี่ปุ่นมีนโยบายปิดประเทศในปี พ.ศ. 2176

ต่อมาในปี พ.ศ. 2430 มีการทำหนังสือลงนามทางการค้าระหว่างไทย – ญี่ปุ่นอันเป็นช่วงวิกฤตการณ์ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ กล่าวคือประเทศต่าง ๆ ถูกประเทศตะวันตกยึดเป็นเมืองขึ้น ทำให้ไทยต้องปรับปรุงประเทศให้ทันสมัยขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในปัญหาสิทธิสภาพนอกอาณาเขตที่ถูกประเทศตะวันตกทำสัญญาไม่เป็นธรรม ในช่วงก่อนสงครามโลกครั้งที่ 2 มีการส่งผู้เชี่ยวชาญจากประเทศญี่ปุ่นมาช่วยเหลือประเทศไทยในด้านต่าง ๆ เช่น มาซาโอะ โทคิชิเป็นทีปรึกษากฎหมายแพ่งและพาณิชย์ Yasui Tetsu ผู้ก่อตั้งโรงเรียนราชินี รวมทั้งมีการส่งคนญี่ปุ่นอพยพรุ่นแรกมาเมืองไทยในปี 2437 เพื่อทำเกษตรกรรม เป็นต้น

สัญญา สัญญาวิวัฒน์ (2528) นักวิชาการจากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้ใช้โอกาสในการเป็นศอจารย์พิเศษที่มหาวิทยาลัยจึคบุะ รวบรวมข้อมูลพื้นฐานที่เกี่ยวกับญี่ปุ่นไว้ ในด้านประชากร ในปี 1979 ญี่ปุ่นมีประชากร 116 ล้าน 1 แสน 3 หมื่นคน การตั้งชื่อบุตรจะตั้งหลังเกิด 7 วัน ความเชื่อทางด้านศาสนาประกอบด้วย พุทธ ซึ่งมีคนเชื่อมากที่สุด ตามมาด้วยชินโต และคริสต์ ระยะการเป็นทารก การอดนมของเด็ก การสอบเข้ามหาวิทยาลัย แต่ละปีมีเด็ก 900,000 คนสอบเข้ามหาวิทยาลัยประมาณเดือน กุมภาพันธ์ – มีนาคม ในด้านการศึกษา เด็กจบภาคบังคับ 9 ปี ร้อยละ 100 เด็กที่เรียนต่อมัธยมปลายร้อยละ 94.2 ผู้ที่เรียนต่อถึงมหาวิทยาลัยร้อยละ 37.4 และสูงกว่าปริญญาตรีร้อยละ 3.9 ผู้ที่เป็นพนักงานใหม่ของบริษัทจะได้รับเงินเดือนราว 116,600 เยน การสมรส ชายญี่ปุ่นจะแต่งงานเมื่ออายุ 20-27 ปี ส่วนหญิงราว 23-24 ปี ชายหญิงที่แต่งงานมักห่างกัน 4 ปี มีการแลกเปลี่ยนของหมั้น พิธีสมรสและเลี้ยงฉลองมักจัดที่โรงแรมและสมรสในฤดูใบไม้ร่วง

ในระบบการทำงานของญี่ปุ่น การทำงานเป็นผู้กินเงินเดือนกับบริษัทเอกชนจะมีหน้าตาดีกว่าข้าราชการ เพราะเป็นระบบการทำงานตลอดชีพ เน้นระบบอาวุโส ในด้านสตรี ไม่เท่าเทียมชายตั้งแต่ในอดีต แต่ในทางกฎหมายมีสิทธิเท่าเทียมทุกประการ แต่ในความเป็นจริงชายยังเป็นผู้นำอยู่ ประชากรญี่ปุ่นร้อยละ 38.6 เป็นหญิง แต่เมื่อหญิงแต่งงานแล้วก็จะลาออกจากงานมาดูแลบ้านและเลี้ยงลูกเป็นหลัก

ขุนทอง อินทร์ไทย (2534) ได้ทำการสำรวจในหัวข้อเรื่อง "ชีวิตความเป็นอยู่ของชาวญี่ปุ่นที่พำนักในประเทศไทย" ได้สำรวจโดยใช้แบบสอบถามมีคำถาม 50 ข้อ ส่งไปกลุ่มตัวอย่างจำนวน 2000 รายจากบัญชีรายชื่อของ "สมาคมชาวญี่ปุ่นแห่งประเทศไทย" และได้คำตอบคืนมา 405 คน จากการสำรวจครั้งนี้ได้ผลสรุปว่า ชาวญี่ปุ่นใช้ชีวิตค่อนข้างหรูหราในประเทศไทย มีความสนใจต่อสังคมไทยในระดับต่ำ เช่น ไม่พูดภาษาไทย ไม่ดูโทรทัศน์ไทย คนญี่ปุ่นชอบอยู่รวมกันเป็นกลุ่ม ทำธุรกิจด้วยกัน คนญี่ปุ่นพอใจชีวิตความเป็นอยู่ในสังคมไทย ชอบพอกคนไทย แต่ก็มี

เห็นค่อนข้างรุนแรงต่อปัญหาหลักของสังคมไทย เช่น ปัญหาครอบครัว แต่ชาวญี่ปุ่นก็มีปัญหาในไทยเช่นกัน เช่น ปัญหาเรื่องที่อยู่อาศัย ปัญหาการศึกษาของบุตร และประการสุดท้ายคือ ไม่ว่าชาวญี่ปุ่นจะไปอยู่ที่ไหนก็ยังนำลักษณะของชาวญี่ปุ่นไปปฏิบัติ เช่น ฐานะของสตรี ความสนใจต่อข่าวสาร การคำนึงถึงความเป็นธรรมของสังคม เช่น ความเห็นที่ว่าสังคมไทยยกย่องคนรวย และข้อสังเกตเกี่ยวกับความแตกต่างระหว่างคนรวยกับคนจนและไม่ว่าชาวญี่ปุ่นจะไปอยู่ที่ไหนก็ยังคิดถึงบริษัทของตนอยู่

บุญยง ชื่นสุวิมล (2539) ได้เขียนบทความเรื่อง "ครอบครัวเครือญาติเปรียบเทียบไทย-ญี่ปุ่น" ในนิตยสาร "เอเชียปริทัศน์ ฉบับ ไทย-ญี่ปุ่น 2000" โดยกล่าวถึงพื้นฐานของระบบอีโอะหรือระบบความครัวญี่ปุ่นและนำมาแสดงให้เห็นถึงความแตกต่างของระบบครอบครัวไทยและญี่ปุ่น โดยกล่าวถึงการสืบสายของครอบครัวญี่ปุ่นว่ามีลักษณะสายเดี่ยว – Unilineal Descent โดยจะเป็นทาง Patrilineal Descent หรือเป็นฝ่ายบิดา ดังนั้น เครือญาติจะมีลักษณะ Descent Group อันมีลักษณะของกลุ่มความร่วมมือสูง ศูนย์รวมของเครือญาติจะเป็น Ancestor based ส่วนของไทยจะเป็น Bilateral Descent กลุ่มเครือญาติจะมีลักษณะเป็น Kindred ซึ่งการการนับถือเชื้อสายจะไม่เกิน 3 ชั่วอายุคน เป็นกลุ่มที่ไม่ร่วมมือ ศูนย์รวมของเครือญาติไทยจะเป็น ego หรือบุคคลสำคัญในครอบครัว ลักษณะที่แตกต่างดังกล่าวนำมาซึ่งความแตกต่างในด้านพฤติกรรม เช่น ความร่วมมือในการทำงาน หรือ ในการนับลำดับญาติอันนำไปสู่ความร่วมมือต่าง ๆ ในท้ายที่สุดก็คือ สถานะของหญิง โดยทั่วไปสถานะของหญิงญี่ปุ่นอยู่ในสถานะที่ต่ำกว่าชาย แม้ว่าในบางภาคของญี่ปุ่นมิได้เป็นเช่นนั้นก็ตาม แต่ของไทยเราสถานะของหญิงโดยส่วนใหญ่ โดยเฉพาะทางภาคเหนือและอีสานแล้วกลับได้รับการยอมรับ เนื่องจากการสืบสายจะเป็นลักษณะ matrilineal descent การแบ่งมรดกก็ยังได้รับการยอมรับโดยเฉพาะลูกสาวคนสุดท้ายจะได้มรดกเป็นที่ดินของบิดามารดาและจะคอยปรนนิบัติบิดามารดาด้วย

ชิโอะ นาคาเนะ (2525) ได้เขียนหนังสือเรื่อง Japanese Society ได้พูดถึงลักษณะเด่นของสังคมญี่ปุ่น ในบทที่ 1 ได้กล่าวถึง การรวมตัวเป็นกลุ่มสังคม หรือชั้นทางสังคมที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของคุณสมบัติและกรอบ ในญี่ปุ่น การแสดงความเป็นกลุ่ม กรอบดังเช่น "บริษัท" หรือ "สมาคม" เป็นสิ่งสำคัญเบื้องต้น ส่วนคุณสมบัติของบุคคลเป็นเรื่องรองลงไป กฎเกณฑ์ที่คนญี่ปุ่นใช้แบ่งประเภทของบุคคลทางสังคม มักเป็นสถาบันโดยเฉพาะมากกว่าที่จะเป็นคุณสมบัติ โดยทั่วไป ดังนั้นมนุษย์สัมพันธ์ภายในกลุ่มถือว่าเป็นสิ่งสำคัญกว่ามนุษย์สัมพันธ์ในที่อื่น ๆ ทั้งหมด ในบทที่ 2 คือ โครงสร้างภายในกลุ่ม แบ่งเป็น 1. ความเป็นมาของการจัดลำดับสูงต่ำ ทฤษฎีความสัมพันธ์ตามแนวคิดได้กลายเป็นกฎจริง ๆ ที่สร้างแรงยึดเหนี่ยวในระหว่างสมาชิกของ

กลุ่ม กลุ่มปัจเจกชนมีแนวโน้มที่จะสร้างความแตกต่างในหมู่ของตน ดังนั้นการจัดลำดับชั้นจึงเป็นรูปร่างขึ้นมา ชาวญี่ปุ่นมีการจัดลำดับสูงต่ำภายในกลุ่ม คือ เซมไป โคไฮ โดเรียว 2. โครงสร้างพื้นฐานของการจัดระเบียบตามแนวตั้ง การจัดลำดับชั้นซึ่งก่อให้เกิดความแตกต่างระหว่างสมาชิกของกลุ่มนั้น จะพัฒนาความผูกพันส่วนตัวที่มั่นคงระหว่างผู้อยู่เหนือกว่าและลูกน้อง ความสัมพันธ์ที่วางนี้ก่อให้เกิดแกนของระบบการจัดระเบียบกลุ่มโครงสร้างของกลุ่มที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของกำลังตามแนวตั้งนี้แสดงให้เห็นได้ว่าแตกต่างจากโครงสร้างของกลุ่มที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานตามแนวนอน 3. คุณสมบัติของผู้นำและความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลภายในกลุ่ม คุณสมบัติของผู้นำตั้งอยู่บนพื้นฐานของฐานะหรือตำแหน่งของเขาภายในกลุ่มมากกว่าความสามารถ ความซื่อสัตย์ที่สมาชิกคนอื่นมีต่อผู้นำก็เนื่องมาจากตำแหน่งของสมาชิกเหล่านี้ที่อยู่ภายใต้บังคับบัญชา ความผูกพันส่วนตัวระหว่างผู้นำกับลูกน้องโดยตรงซึ่งมักเป็นไปอย่างไม่เป็นทางการ

ยูพา คลังสุวรรณ (2540) ได้เสนอบทความเรื่อง "เสี้ยวหนึ่งของสังคมญี่ปุ่น" โดยกล่าวว่า สังคมญี่ปุ่นเป็นประเทศที่มีวัฒนธรรมแบบเดียวกัน แต่ก็มีชนกลุ่มน้อยกลุ่มต่าง ๆ อาศัยอยู่ เช่น มีคนไอนุที่ฮอกไกโด คนโอกินาวา คนเกาหลี บุราคูมิน อาศัยอยู่ด้วย ดังนั้นในสังคมญี่ปุ่นโดยรวมก็จะมีวัฒนธรรมใหญ่และวัฒนธรรมย่อย แต่ชนชั้นปกครองในอดีตก็สามารถหาวิธีสร้างความกลมเกลียวในสังคมได้ ความกลมเกลียวดังกล่าวยังมีที่มาจากวัฒนธรรมหมู่บ้านโดยเฉพาะอย่างยิ่งงานพิธีฉลองของหมู่บ้านมีบทบาทในการรักษาระเบียบภายในหมู่บ้าน นอกจากนั้นยังมีระบบเครือญาติที่เรียกว่าอิเอะ และ ความสัมพันธ์แบบอุปถัมภ์ที่ทำให้เกิดความกลมเกลียวขึ้น ในระบบการจ้างงานมีระบบการจ้างงานตลอดชีพ ซึ่งมีความเป็นมาตั้งแต่ยุคไทโช เป็นต้นมา แต่ระบบดังกล่าวเหมาะสำหรับสังคมในยุคกำลังพัฒนา เมื่อเข้าสู่ยุคเศรษฐกิจตกต่ำในปี 1973 ระบบดังกล่าวได้รับความกระทบกระเทือน และในปัจจุบันที่เข้าสู่ยุคเศรษฐกิจถดถอย ระบบการจ้างงานดังกล่าวจำต้องได้รับการเปลี่ยนแปลงไปตามความจำเป็น

บทที่ 2 แนวความคิดที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดชนกลุ่มใหญ่และชนกลุ่มน้อย (Majority Group-Minority Group)

เป็นปรากฏการณ์ทางสังคมอย่างหนึ่ง ทั้ง 2 กลุ่มมีความสัมพันธ์ระหว่างกันคือ

1. ชนกลุ่มใหญ่ พยายามกลืนชนกลุ่มน้อย
2. ชนกลุ่มน้อยพยายามหาทางถูกผสมกลมกลืนกับชนกลุ่มใหญ่

แต่ผลที่ปรากฏคือ

1. ชนกลุ่มใหญ่ มีความต้องการผสมกลมกลืนชนกลุ่มน้อยแต่ชนกลุ่มน้อยไม่ต้องการ การผสมกลมกลืนก็ไม่เกิดขึ้น
2. ชนกลุ่มน้อยต้องการผสมกลมกลืนกับชนกลุ่มใหญ่ แต่ชนกลุ่มใหญ่ไม่ต้องการ การผสมกลมกลืนก็ไม่เกิดขึ้น
3. ดังนั้น การผสมกลมกลืนระหว่างกลุ่มวัฒนธรรม 2 กลุ่มจะเกิดขึ้นได้ต่อเมื่อ กลุ่มวัฒนธรรม 2 กลุ่มยินยอมพร้อมใจกันที่จะผสมกลมกลืนกัน (บันฑิต อ่อนดำ 2517 : 167-168)

แนวความคิดเรื่องการผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรม (Assimilation)

Milton M. Gordon ได้กล่าวไว้คือ

1. Anglo-Conformity คือ การผสมกลมกลืนวัฒนธรรมโดยกำหนดให้วัฒนธรรมใดวัฒนธรรมหนึ่งเป็นหลัก เช่นในสหรัฐฯ ตกลงจะใช้วัฒนธรรมอังกฤษเป็นหลัก โดยให้กลุ่มวัฒนธรรมอื่น ๆ ซึ่งเป็นชนกลุ่มน้อยสละวัฒนธรรมดั้งเดิมของตน
2. Melting-Pot เป็นวิธีผสมกลมกลืนอันเป็นผลจากความล้มเหลวของวิธีการแรก กล่าวคือ ได้มีการนำเอาปัจจัยจากวัฒนธรรมกลุ่มต่าง ๆ มารวมกัน แล้วหล่อหลอมให้เป็นวัฒนธรรมใหม่ขึ้น วิธีการนี้นับได้ว่าดีกว่าวิธีแรก และมีทางเป็นไปได้มากกว่า เป็นการยอมรับวัฒนธรรมกลุ่มต่าง ๆ ไม่ยอมรับวัฒนธรรมกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งโดยเฉพาะ
3. Cultural Pluralism เป็นการให้กลุ่มวัฒนธรรมต่าง ๆ อยู่ด้วยกันอย่างมีบูรณาการ (Integration) เป็นผลจากการที่สหรัฐฯ ใช้ 2 วิธีแรกแล้วไม่ได้ผล (อ้างในบันฑิต อ่อนดำ 2517 : 169-170)

งามพิศ สัตย์สงวน (2543 : 39) ได้กล่าวไว้ว่า เป็นปรากฏการณ์ทางวัฒนธรรมอย่างหนึ่ง เป็นรูปแบบหนึ่งของการติดต่อทางวัฒนธรรม เป็นผลมาจากการที่ปัจเจกชนหรือกลุ่มคนกลุ่มต่าง ๆ แทนที่วัฒนธรรมของตนเองโดยวัฒนธรรมอื่น ๆ ปรากฏการณ์นี้เกิดขึ้นแล้วและกำลังเกิดขึ้น

และจะเกิดขึ้นต่อไปในอนาคต ได้ยกตัวอย่างการแต่งงานข้ามวัฒนธรรมระหว่างไทยกับอเมริกา อาจมีการเปลี่ยนสัญชาติและการกระทำอื่น ๆ ที่ทำให้กระบวนการผสมผสานทางวัฒนธรรมเกิดเร็วขึ้น กระบวนการผสมผสานจะเกิดขึ้นเหมือนกันถึงแม้ว่าปัจจัยที่ช่วยเสริมหรือช่วยกีดกัน กระบวนการผสมผสานทางวัฒนธรรมจะแตกต่างกันไปตามสถานการณ์ต่าง ๆ กระบวนดังกล่าว จะเกิดขึ้นในระดับวัฒนธรรมย่อยด้วย เพราะการติดต่อระหว่างกลุ่มคนกลุ่มต่าง ๆ สำหรับในสังคมไทย ปรากฏการณ์ดังกล่าวเกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว เมื่อรัฐบาลเร่งรัดพัฒนาชนบทและชนกลุ่มน้อยต่าง ๆ โดยเฉพาะชาวเขาและชาวมุสลิมซึ่งรัฐบาลได้ใช้นโยบายการผสมผสานนี้ทำให้ชาวเขาและชาวมุสลิมมีจิตสำนึกว่าเป็นคนไทย พูดภาษาไทย นับถือพุทธ ศึกษาในโรงเรียนไทย ซึ่งดูเหมือนว่ารัฐบาลประสบความสำเร็จในการจูงใจชาวเขาบางเผ่าบางกลุ่ม โดยเฉพาะคนจีนในไทย จะมีระดับของการผสมผสานและรับวัฒนธรรมไทยในระดับสูง ในอนาคตการผสมผสานทางวัฒนธรรมของชนกลุ่มน้อยต่าง ๆ ในสังคมไทยคงจะเร็วยิ่งขึ้น และน่าหวังว่าในอนาคตอาจไม่มีวัฒนธรรมของชนกลุ่มน้อยให้เห็นอีกยกเว้นชาวมุสลิม

การผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรมจะเกิดขึ้นเมื่อมีปฏิสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมระหว่าง 2 กลุ่มคนที่มีวัฒนธรรมต่างกัน มีการรับวัฒนธรรมซึ่งกันและกัน กลุ่มวัฒนธรรมที่มีพลังน้อยจะถูกผสมกลมกลืนเข้าเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มที่มีวัฒนธรรมมีพลังมากกว่า มีการแลกเปลี่ยนกัน สุดท้ายวัฒนธรรม 2 ชุดถูกผสมรวมกันเป็นชุดเดียวก็จะกลายเป็นการผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรม เช่น วัฒนธรรมอินเดียแดงและวัฒนธรรมตะวันตกในสหรัฐได้มีการผสมกลมกลืนเกือบหมดแล้ว โดยที่คนผิวขาวรับการปลูกข้าวโพดจากอินเดียแดงและคนอินเดียแดงรับวัฒนธรรมจากคนผิวขาว (อมรา พงศาพิชญ์ 2542 : 18-19)

แนวความคิดการแพร่กระจายวัฒนธรรม (Diffusion)

เป็นแนวความคิดของนักมานุษยวิทยา ชื่อ Franz Boas แห่งมหาวิทยาลัยโคลัมเบีย และลูกศิษย์อีก 20 คน ซึ่งลูกศิษย์เหล่านี้ยังแบ่งออกเป็น 2 กลุ่มคือ สำนักประวัติศาสตร์เฉพาะและวัฒนธรรมบุคลิกภาพ

โบแอสเชื่อว่าสังคมและวัฒนธรรมของคนมีจุดเริ่มต้นที่เป็นอิสระไม่เกี่ยวกัน (independent invention) เขาเชื่อว่าการที่สังคมหลาย ๆ สังคมมีวัฒนธรรมเหมือนกันเป็นเพราะการแพร่กระจายของวัฒนธรรม (cultural diffusion) จากสังคมหนึ่งสู่อีกสังคมหนึ่ง การยอมรับวัฒนธรรมใหม่ทำให้สังคมมีวัฒนธรรมเหมือนกันโดยไม่จำเป็นว่าเป็นเพราะมีจุดกำเนิดร่วมกัน การศึกษาประวัติศาสตร์ความเป็นมาของวัฒนธรรมทั้งหมดทุกด้านหรือองค์ประกอบของวัฒนธรรมเฉพาะส่วนจะสามารถได้ภาพของการแพร่กระจายวัฒนธรรม

แนวทางการศึกษาและการสร้างทฤษฎีของสำนักนี้คือมีลักษณะอนุมาน (inductive) คือการให้ความสำคัญในการเก็บข้อมูลในพื้นที่มากกว่าการสร้างหรือทดสอบทฤษฎี

การทำความเข้าใจเกี่ยวกับวัฒนธรรมและสังคมมนุษย์จำเป็นต้องศึกษาทุก ๆ เรื่องเกี่ยวกับวัฒนธรรมและสังคมนั้น ๆ ศึกษาทุกแง่มุมในลักษณะองค์รวม (holistic) รวมวัฒนธรรมในแง่วัตถุและวัฒนธรรมในเรื่องระบบความคิด ความเชื่อ

แต่การศึกษาเรื่องเขตวัฒนธรรมและการแพร่กระจายวัฒนธรรมมีปัญหาคือ

1. เขตวัฒนธรรมและศูนย์กลางวัฒนธรรมอาจเปลี่ยนแปลงได้
2. องค์ประกอบของวัฒนธรรมธรรมในแต่ละเขตอาจเปลี่ยนแปลงเมื่อได้รับอิทธิพลจากที่อื่น
3. ในเขตวัฒนธรรมหนึ่งอาจมีองค์ประกอบของวัฒนธรรมที่ต่างกัน แต่การศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจะช่วยให้ความกระจ่างในปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นได้ การศึกษาเขตวัฒนธรรมนี้เหมาะสำหรับสังคมที่ได้รับอิทธิพลจากสังคมข้างเคียงไม่มาก

ข้อสังเกตในเรื่องการแพร่กระจายวัฒนธรรมและเขตวัฒนธรรม

1. สังคมวัฒนธรรมชุดใดชุดหนึ่ง (culture complex) มีศูนย์กลางอยู่ที่จุดหนึ่งและแพร่กระจายออกไป ขยายอิทธิพลใหญ่ขึ้น ๆ จนครอบคลุมพื้นที่ในวงกว้างเกิดแก่นกลางของวัฒนธรรม (culture core) และ เขตวัฒนธรรม (culture area) ศูนย์กลางของวัฒนธรรมมีหลายศูนย์กลางมีการขยายอิทธิพลเกิดการแลกเปลี่ยนและยอมรับกัน ในเขตที่วัฒนธรรมศูนย์กลางแพร่กระจายไปได้น้อย จะเกิดวัฒนธรรมชายขอบ (marginal culture) ขึ้น
2. เนื่องจากวัฒนธรรมแต่ละชุดมีความหลากหลายทางคุณลักษณะและรูปแบบ วัฒนธรรมแต่ละชุดจึงมีเหตุผลของการเกิดและมีคุณค่าสำหรับสังคมนั้น ๆ การเปรียบเทียบวัฒนธรรมในเชิงก้าวหน้าหรือใครดีกว่าใครเป็นการไม่เหมาะสม
3. เมื่อวัฒนธรรมแพร่กระจายจากศูนย์กลาง และไปมีปฏิสัมพันธ์กับวัฒนธรรมข้างเคียงที่มีอยู่แล้วย่อมมีการเรียนรู้และรับรู้ซึ่งกันและกัน ในระยะแรกอาจรับวัฒนธรรมใหม่ชั่วคราวที่เรียกว่าการยืมวัฒนธรรม แต่มาจึงรับไว้เป็นของตน แต่ถ้าปฏิสัมพันธ์กลายเป็นความขัดแย้งอาจทำให้เกิดกรณีพิพาทหรือกลายเป็นสงครามได้ (อมรา พงศาพิชญ์ 2542 : 10-15)

แนวความคิดเกี่ยวกับครอบครัว

ครอบครัว หมายถึง สถาบันสังคมที่ประกอบด้วยสามี ภรรยาและบุตร เป็นต้น (พจนานุกรม 2525 : 167)

ครอบครัวหมายถึง กลุ่มคนจำนวนน้อยที่มีความสัมพันธ์ทางเครือญาติซึ่งประกอบขึ้นเป็นรูปแบบที่มีพื้นฐานของความสัมพันธ์ของสามีภรรยา บิดามารดากับบุตร ความสัมพันธ์ของพี่น้องชายหญิง ยิ่งกว่านั้น มีลักษณะพิเศษพื้นฐานคือมีเป้าหมายที่มีอุดมการณ์สูงสุดที่จะรักษาสวัสดิการ ประกันการดำรงชีวิตและมีความผูกพันด้านบูรณาการทางอารมณ์ในหมู่สมาชิกของครอบครัว ครอบครัวยังเป็นหน่วยพื้นฐานของสังคมมนุษย์ เป็นกลุ่มสังคมที่สำคัญที่สุดในการทำหน้าที่พื้นฐานในการให้การอบรมสมาชิกและสังคม ด้วยเหตุนี้จึงอาจเรียกครอบครัวว่าเป็นตัวแทนของ "กลุ่มสังคมพื้นฐาน" มีความเป็นมาที่ยาวนานที่สุดในประวัติศาสตร์ของมนุษย์ และจะดำรงต่อไปอีกยาวนานในอนาคต ปกติครอบครัวจะประกอบด้วยแกนกลางของกลุ่มคือ คือ สามีกับภรรยา บิดามารดากับบุตร ขอบเขตของกลุ่มทางเครือญาติที่จะเรียกได้ว่าเป็นครอบครัวนั้นเกี่ยวข้องกับอย่างใกล้ชิดกับการดำรงชีวิตในบุคคลมัยต่าง ๆ ของครอบครัวและประเพณี ปัจจัยหลักของครอบครัวมี 4 ประการคือ การแต่งงานเป็นเบื้องต้น ก. สายเลือด (พ่อแม่ลูก ความสัมพันธ์ที่น้อง) ข. อาหาร (ครัว, หม้อข้าว) ค. ที่อยู่ (บ้าน ห้อง) ง. เศรษฐกิจ (การบริโภค การผลิต การจัดการ ทรัพย์สิน)

โครงสร้างภายในครอบครัวในฐานะกลุ่มประกอบการรวมตัวด้านหน้าที่ 3 ประการคือ 1. โครงสร้างหน้าที่คือความรับผิดชอบด้านการกินอยู่ร่วมกันระหว่างสมาชิก 2. สิทธิ การมีสิทธิในการแสดงออก 3. ความรัก เป็นความสัมพันธ์ทางสังคมที่มีให้แก่กันและกัน สิ่งที่ตามมาคือครอบครัวจะรับบทบาทพื้นฐานที่สำคัญในการทำหน้าที่ต่าง ๆ เช่น การประกันการดำรงชีพของสมาชิก การตอบสนองความต้องการทางเพศ การรักษาเผ่าพันธุ์ ความมั่นคงทางจิตใจ การศึกษากับการขัดเกลา เป็นต้น (พจนานุกรมสังคมวิทยา สำนักพิมพ์ JURAKUKAKU TOKYO 1982 : 44)

ลักษณะครอบครัว

1. ครอบครัวเดี่ยว (nuclear family) คือ เป็นกลุ่มสังคมมนุษย์ที่ประกอบด้วยคู่สมรสคู่หนึ่งและบุตรที่ยังไม่ได้สมรสอยู่ในครัวเรือนเดียวกัน โดยทั่วไปจะมีสมาชิกน้อย มีความผูกพันแน่นแฟ้น เพราะสมาชิกมีเพียง พ่อแม่ และลูก ซึ่งมีแค่สองชั่วคน (generation) เท่านั้น คือ ชั่วคนของ พ่อแม่และชั่วคนของลูก
2. ครอบครัวพหุสามีภรรยา เป็นครอบครัวที่สังคมยินยอมให้บุคคลจะเป็นเพศใดก็ตามสามารถที่จะมีคู่สมรสได้เกินกว่าหนึ่งคนในเวลาเดียวกัน ต้องมีที่อยู่อาศัยร่วมกันหรืออยู่ใกล้เคียงกันในบริเวณเดียวกัน มีความร่วมมือทางเศรษฐกิจและต้องมีความสัมพันธ์ทางเพศต่อกัน ครอบครัวพหุสามีภรรยาแบ่งได้เป็น 2 แบบคือ พหุภรรยา (polygynous family) และ พหุสามี (polyandrous family)

ครอบครัวพหุภรรยา คือ ครอบครัวที่สังคมอนุญาตให้ผู้ชายมีภรรยาได้มากกว่าหนึ่งคนในเวลาเดียวกัน เช่น สังคมมุสลิม สังคมอเมริกันอินเดียน เอสกิโม สังคมอัฟริกัน

ครอบครัวพหุสามี คือ ครอบครัวที่สังคมอนุญาตให้หญิงมีสามีได้มากกว่าหนึ่งคนในเวลาเดียวกัน Murdock อ้างว่าในจำนวน 862 สังคม มีเพียง 4 สังคมเท่านั้นที่เป็นพหุสามี ได้แก่ พวกอิเบต พวกมาร์เคซานส์แห่งโพลินีเซีย พวกเซอร์ปาแห่งเนปาล และพวกโทดาแห่งอินเดีย

3. ครอบครัวขยาย (extended family) คือ ครอบครัวที่มีสมาชิกจำนวนมากเกี่ยวพันกันด้วยสายโลหิตและโดยการสมรส ครอบครัวขยายประกอบด้วยครอบครัวหน่วยกลางหรือครอบครัวเดี่ยวตั้งแต่ 2 ครอบครัวขึ้นไปอาศัยอยู่ในครัวเรือนเดียวกันหรืออยู่คนละบ้านแต่อยู่ในบริเวณเดียวกัน มีการติดต่อสัมพันธ์ใกล้ชิดและอำนาจในการตัดสินใจสำคัญ ๆ ของครอบครัวประเภทนี้มักจะอยู่ที่บุคคลคนเดียวจะเป็นชายหรือหญิงก็ได้และมักจะเป็นผู้อาวุโส แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ

- ครอบครัวขยายแนวตั้ง (Vertical extended family) ประกอบด้วยครอบครัวเดี่ยวหลายครอบครัวที่มีความเกี่ยวข้องกันทางสายโลหิตโดยตรงตั้งแต่สองชั่วคนขึ้นไปอาศัยอยู่ในครัวเรือนเดียวกัน เช่น ปู่ย่า ตา ยาย พร้อมทั้ง พ่อ แม่ ลูก หลาน อยู่อาศัยในครัวเรือนเดียวกัน
- ครอบครัวขยายแนวนอน (Horizontal extended family) อาจเรียกได้อีกอย่างว่าครอบครัวร่วม (joint family) ประกอบด้วยครอบครัวเดี่ยวหลายครอบครัวซึ่งเกี่ยวข้องเป็นพี่น้องกัน (siblings) อยู่รวมกันในครัวเรือนเดียวกัน เช่น ครอบครัวที่ชายและครอบครัวน้องชายอยู่รวมในครัวเรือนเดียวกัน ในครอบครัวขยายแนวนอนจะประกอบด้วยพี่น้องเพศเดียวกันตั้งแต่สองคนขึ้นไปเกี่ยวพันกันโดยสายโลหิต คู่สมรสของแต่ละคนและบรรดาลูก ๆ ของพวกเขาอาศัยอยู่ในครัวเรือนเดียวกัน และอยู่ภายใต้ผู้มีสิทธิอำนาจ (authority) หรือหัวหน้าคนเดียว (ประสิทธิ์ สวัสดิ์ญาติ 2535 : 60-76)
- ครอบครัวเดี่ยว (ไม่สมบูรณ์) มีความหมายเช่นเดียวกับครอบครัวเดี่ยวแต่จะมีพี่หรือน้องร่วมเดียวกับคู่สมรสอาศัยรวมอยู่ในครอบครัวนั้นด้วย เช่น มีลุง น้ำ ป้า อาศัยรวมอยู่ในครอบครัวด้วย หรือครอบครัวที่มีแต่ พ่อ หรือ แม่ และลูก เป็นต้น
- ครอบครัวขยาย (ไม่สมบูรณ์) มีความหมายเช่นเดียวกับครอบครัวขยาย แต่ขาดบุคคลที่เป็นส่วนประกอบของครอบครัวขยายไป เช่น ปกติครอบครัวขยายแนวตั้งจะประกอบด้วย ปู่ย่า พ่อแม่ ลูก แต่เมื่อ ย่า หรือ ปู่เสียชีวิตไปครอบครัวขยายจึงกลายเป็นครอบครัวขยายที่ไม่สมบูรณ์

4. ครอบครัวขยาย (stem family system) เป็นครอบครัวที่ประกอบด้วย สามี ภรรยา และบุตรชายที่จะสืบทอดรวมทั้งภรรยา และหลาน หรือพ่อแม่ของทั้งสามีหรือภรรยา เท่านั้น ครอบครัวของบุตรชายคนรองลงไปอาจจะอยู่ด้วยกันกับพ่อแม่แต่ไม่ใช่ตลอดไป นอกจากนี้ ครอบครัวของบุตรชายที่จะสืบทอดอาจจะไปอยู่ภายนอกครอบครัวแต่ก็จะหวนกลับครอบครัวพ่อแม่ในที่สุด จากการอยู่ร่วมกันของพ่อแม่และครอบครัวของบุตรที่จะสืบทอดเช่นนี้ทำให้ระบบครอบครัวขยายแบบ stem family เช่นนี้ได้รับการสืบทอดต่อไปเป็นรุ่น ๆ สถานะของครอบครัวพ่อแม่ มรดก การสืบทอดประเพณีปฏิบัติทั้งหมดนั้นบุตรชายผู้สืบทอดจะเป็นผู้รับผิดชอบแต่เพียงผู้เดียว ลักษณะครอบครัวเช่นนี้เห็นได้ชัดในระบบครอบครัวแบบญี่ปุ่น (Morioka, Kiyomi, Takashi, Mochizuki, Atarashii Kazoku Shakai Gaku, 1983 : 12-13)

การสืบเชื้อสาย (Descent)

หมายถึง การสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมกับญาติฝ่ายพ่อหรือญาติฝ่ายแม่หรือญาติทั้งฝ่ายพ่อและฝ่ายแม่ ก็คือกลุ่มของญาติทางสายเลือดที่เป็นลูกหลานสายตรงของบรรพบุรุษคนเดียวกัน และที่มีสมาชิกขยายไปมากกว่า 2 ชั่วคน กลุ่มญาติทางสายเลือดดังกล่าวมีหน้าที่สำคัญต้องทำหลายอย่าง เช่น จัดระเบียบชีวิตทางสังคมของกลุ่ม ชัดเกล้า ถ่ายทอดสมบัติ จัดการพิธีกรรม จัดระเบียบทางการเมือง เป็นต้น

การนับญาติทางสายเลือดแบ่งออกเป็น 2 ประเภทใหญ่ ๆ คือ

1. การนับญาติสายเดียว (Unilineal descent) หมายถึง การเชื่อมโยงผูกพันกับญาติฝ่ายพ่อหรือฝ่ายแม่แต่ฝ่ายเดียวไม่ใช่ทั้ง 2 ฝ่าย การนับญาติแบบนี้ยังแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ กลุ่มญาติฝ่ายพ่อ (Patrilineal descent) และ กลุ่มญาติฝ่ายแม่ (Matrilineal descent)

2. การนับญาติ 2 ฝ่าย หมายถึง ญาติทั้งฝ่ายพ่อและแม่ถูกใช้เป็นพื้นฐานในการนับญาติเพื่อสร้างสิทธิและข้อผูกพันต่าง ๆ ทางเครือญาติ ระบบนี้พบน้อยมากในโลกคือพบเพียงไม่กี่แห่ง แม้ว่าจะเป็นลักษณะของวัฒนธรรมยุโรปตะวันตกและของอเมริกา (งามพิศ สัตย์สงวน 2543 : 146-147)

ที่อยู่อาศัยของคู่สมรส

1. Patrilocal คู่สมรสอยู่กับพ่อแม่ฝ่ายชาย
2. Matrilocal คู่สมรสอยู่กับฝ่ายหญิง

3. Neolocal คู่สมรสไม่อยู่กับพ่อแม่ฝ่ายใด โดยจะแยกอยู่อย่างอิสระ นิยมมากในสังคมอุตสาหกรรม หรือสังคมที่กำลังพัฒนา (สุพัตรา สุภาพ 2541 : 71)

แนวความคิดทันสมัย (Modernization)

เป็นทฤษฎีที่ได้รับความนิยมอย่างสูงในประเทศตะวันตกปลายสงครามโลกครั้งที่สอง เริ่มใช้อย่างจริงจังในโครงการฟื้นฟูประเทศยุโรปตะวันตก และแพร่ขยายออกไปในประเทศด้อยพัฒนา ในช่วงทศวรรษที่ 1950 – 1960 Huntington กล่าวว่าการพัฒนาประเทศให้ทันสมัยจะต้องดำเนินไปทั้งแง่เศรษฐกิจ สังคม การเมือง ความรู้สึกนึกคิด และความรู้ของคนในสังคมนั้น

การพัฒนาประเทศให้ทันสมัยด้านเศรษฐกิจ

ประเทศที่ทันสมัย Huntiont กล่าวว่า กิจกรรมทางเศรษฐกิจจะไม่จำกัดเพียงอย่างเดียวหรือสองอย่าง หากแต่มีความสลับซับซ้อนมากขึ้น ระดับความชำนาญสูงขึ้น มีการขยายตัวทางการค้าและตลาดทั้งภายในประเทศและต่างประเทศซึ่งทำให้สามารถดึงดูดทรัพยากรทั้งคนและสิ่งของจากแหล่งต่าง ๆ มาใช้ได้อย่างกว้างขวาง เกิดเป็นเครือข่ายของระบบเศรษฐกิจที่มีความเหนียวแน่น การเกษตรลดความสำคัญลงเมื่อเทียบกับการค้าอุตสาหกรรม และบริการอื่น ๆ

การพัฒนาประเทศให้ทันสมัยทางสังคม

ความทันสมัยด้านนี้จะดำเนินรวมไปกับการคิด ความรู้ การเมือง และเศรษฐกิจประกอบด้วยการเปลี่ยนแปลงสู่ความเป็นเมือง มีการย้ายถิ่นจากเขตชนบทสู่เมือง พร้อมด้วยการเปลี่ยนอาชีพตามสภาพความเป็นอยู่ในเมือง ทำให้โครงสร้างครอบครัวเปลี่ยนไป จากการเป็นครอบครัวขยายและดำรงชีวิตทางเกษตรกรรมไปสู่ครอบครัวเดี่ยวที่มีเพียงพ่อแม่ลูก

แนวโน้มเหล่านี้มีความเกี่ยวข้องกับระดับรายได้ การศึกษา และโอกาสต่าง ๆ ส่วนตัว เป็นสังคมที่สร้างโอกาสต่าง ๆ ให้แก่คนอย่างเท่าเทียม สมาชิกทั่วไปในสังคมสามารถอ่านออกเขียนได้ มีการขยายการศึกษาไปจนถึงจุดที่ประชากรทั้งหมดจบการศึกษาระดับประถม และ 1 ใน 3 ของประชากรในวัยนั้น ควรเรียนได้สูงกว่านั้น

ความสัมพันธ์ในสถานะทางสังคมระหว่างชายหญิงมีการเปลี่ยนแปลงมาก โดยที่ในสังคมล้าหลังฐานะของสตรีมีพื้นฐานอยู่ที่สภาพการที่ว่าการดำรงชีวิตของมนุษย์ส่วนใหญ่ต้องพึ่งพาแรงงานทางร่างกายอยู่มาก และชายได้รับการพิจารณาว่ามักทำอะไรได้ดีที่สุดในสังคมสมัยใหม่ สตรีมีฐานะเท่าเทียมกับบุรุษทั้งในแง่กฎหมายและสถานะทางสังคม

ช่องว่างทางรายได้และเงื่อนไขของแรงงานลดลงมาก เรื่องบทบาทของแรงงานมีน้อยลง เครื่องจักรเข้ามาแทนที่มากขึ้น การที่กว่า 1 ใน 2 ของประชากรทำงานในสายวิชาชีพ การบริการ และงานเสมียน เรื่องการส่งเสริมให้เกิดความเท่าเทียมกันในการกระจายรายได้มากขึ้น ประชาชนมีสุขภาพดีขึ้น เพราะว่าผลของการแพทย์ที่ทันสมัย อัตราเพิ่มประชากรลดลง มีสื่อมวลชนมากมายหลายประเภทก็เป็นลักษณะที่พบในตัวแบบของสังคมทันสมัยทั่วๆ ไป (อ้างใน เกื้อ วงศ์บุญสิน 2540 : 41-43)

แนวความคิดอีเอะ (IE system) รากฐานระบบครอบครัวญี่ปุ่น

จากบทความของอีเอะ นะกะเนพอที่จะสรุประบบครอบครัวญี่ปุ่นหรือ อีเอะได้ดังต่อไปนี้คือ

1. อีเอะคือหน่วยสังคมที่ประกอบด้วยคนที่ใช้ชีวิตร่วมกัน สมาชิกอีเอะจะเป็นคนของอีเอะ และสังกัดอีเอะ แม้คนรับใช้ที่ไม่มีสายเลือดเดียวกับผู้ก่อตั้งก็สามารถเป็น "คนของอีเอะได้" ดังนั้นสมาชิกอีเอะกับสมาชิกครอบครัวจึงไม่จำเป็นต้องเป็นสิ่งเดียวกันเสมอไป
2. อีเอะเป็นจิตสำนึกของผู้ที่ใช้ชีวิตร่วมกัน แม้บรรพบุรุษที่เสียชีวิตไปแล้วก็ยังคงดำรงอยู่ภายในอีเอะ ยังคงเป็น "คนของอีเอะ" อยู่
3. อีเอะมีการสืบสายตรง (stem family system) มีลูกชายคนโตเป็นผู้รับมรดก (อ้างใน Fukutake Tadashi, 2544 : 22)
4. อีเอะเป็นหน่วยสังคมที่จะดำรงอยู่ตลอดกาล เป็นความคิดที่มั่นคงในหน่วยสังคมที่ใหญ่กว่า เป็นหน่วยสังคมพื้นฐานที่สุดของหมู่บ้าน ดังนั้น พื้นฐานของสังคมญี่ปุ่นจึงมิได้อยู่ที่บุคคลแต่อยู่ที่หน่วยอีเอะนี้เอง
5. ตัวแทนอีเอะคือ คะโจ – พ่อบ้าน ผู้ที่จะสืบทอดตำแหน่งจากกะโจจะต้องมีคุณลักษณะที่สำคัญคือ จะต้องมีสถานะเป็นลูกชายของกะโจเท่านั้น พี่น้องญาติข้างเคียงของกะโจไม่มีสิทธิใด ๆ ทั้งสิ้น ในกรณีไม่มีลูกชาย ผู้ที่ไม่มีสายเลือดเดียวกันกับกะโจเช่น ลูกเลี้ยงหรือลูกเขย ถ้าปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ที่วางไว้แล้วก็สามารถเป็นผู้สืบทอดได้ ผู้สืบทอดจะมีเพียง 1 คนเท่านั้น ผู้สืบทอดจะอยู่ในบ้านพ่อแม่เรียกว่า บ้าน Honke – ฮองเคะ – บ้านหลัก ในกรณีที่มีลูกชายหลายคน ลูกชายคนโตเท่านั้นที่มีสิทธิ ลูกชายคนที่ 2 และ 3 จะกลายเป็นส่วนเกิน
ลูกชายคนที่ 2 และ 3 ที่เป็นส่วนเกินจะแยกบ้านออกไปเป็นบ้าน Bunke – บุงเคะ – บ้านสาขา ในกรณีที่บ้านพ่อแม่มีฐานะพอควร จะสร้างบ้านบุงเคะให้แต่เป็นที่แน่นอนว่าจะไม่ดีเท่าบ้านฮองเคะได้ แต่ถ้าบ้านฮองเคะไม่มีฐานะดีพอก็จะไม่มีอะไรให้ ดังนั้นจึงมีการแบ่งสถานะอย่างเด่นชัดระหว่างผู้สืบทอดกับผู้ที่ไม่ใช่

คะใจจะมีอำนาจมากในโครงสร้างอีเอะโดยเฉพาะอีเอะที่มีพลังทางเศรษฐกิจหนุนหลัง อาจเป็นอีเอะที่มีสมบัติอยู่แล้วหรือคะใจมีความสามารถ ทำมาหาเลี้ยงครอบครัวได้ซึ่งจะมีอยู่แต่ในเฉพาะชนชั้นสูงและชนชั้นกลางสูงเท่านั้น ส่วนคนชนชั้นที่ไม่มีสมบัติก็จะมีแต่เพียงคตินิยมเท่านั้น คะใจจะหมดอำนาจก็ต่อเมื่อไม่สามารถทำงานได้หรือเกษียณ ซึ่งลูกชายจะรับตำแหน่งคะใจแทน คะใจเดิมก็จะมีสภาพเท่าเทียมกับคนของอีเอะโดยได้รับการเลี้ยงดูจากครอบครัวของตนเท่านั้น ไม่มีสิทธิไม่มีเสียงเท่าเดิมอีกต่อไป

หลังสงคราม "อีเอะ" ส่วนใหญ่ได้สูญเสียทรัพย์สินไปและเกิดชนชั้นใหม่อันเป็นชนชั้นกิจเงินเดือน ลักษณะพิเศษที่สำคัญของ "คะใจ" เดิมจึงได้ลดความสำคัญลงไป

6. ในระบบอีเอะของญี่ปุ่น สถานภาพของผู้หญิงอยู่ในระดับต่ำ ผู้หญิงในสมัยก่อนถูกเรียกว่า "ของชาย" มีหน้าที่ทำงานบ้านเท่านั้น เมื่อแต่งงาน ครอบครัวจำต้องเสียเงินส่วนหนึ่งเพื่อจัดงาน ดังนั้นครอบครัวญี่ปุ่นในสมัยก่อนสงครามจึงไม่ต้องการมีบุตรสาวมาก เมื่อลูกสาวแต่งงานจะออกไปอยู่กับครอบครัวสามี และจะไม่เกี่ยวข้องกับครอบครัวเดิมอีกต่อไป ถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของครอบครัวใหม่ที่ไปอยู่ ในครอบครัวที่ยากจนต้องส่งลูกสาวออกไปทำงานในโรงงาน เป็นคนรับใช้กินค่าแรงต่ำ ซึ่งส่วนนี้ทำให้อุตสาหกรรมทอผ้าของญี่ปุ่นเจริญก้าวหน้า (อ้างใน Fukutake Tadashi : 27-28)

การแตกสลายและการดำรงอยู่ต่อไปของอีเอะ

ครอบครัวญี่ปุ่นในความคิดอีเอะไม่ได้มีลักษณะที่เป็นครอบครัวขยายตามแนวขวางแบบ จีน อินเดีย แต่มีลักษณะแนวตั้ง สมาชิกประกอบด้วยคนเพียง 1 รุ่น คือสามี ภรรยา และลูกที่ยังไม่แต่งงานเท่านั้น ผู้ที่อาศัยอยู่ด้วยไม่ว่าจะเป็นญาติก็ไม่ได้นับเป็นส่วนขยายของอีเอะ

ภายหลังสงครามมีปรากฏการณ์ที่ว่าอีเอะกำลังพังทลายจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมด้านต่าง ๆ อีเอะก็มิได้รอดพ้นไปจากการเปลี่ยนแปลงเช่นกัน กล่าวคือ เมื่ออีเอะได้ตั้งมั่นขึ้นมาแล้ว จำเป็นที่จะต้องมีส่วนผู้สืบทอด แต่จากการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวเกิดปรากฏการณ์ที่ไม่เคยมีมาก่อน คือไม่มีผู้สืบทอดขึ้น ซึ่งก็คือเส้นความสัมพันธ์ระหว่างพ่อ-ลูกชายที่เป็นแกนกลางของโครงสร้างอีเอะนั้นไม่ได้ทำหน้าที่นี้อีกต่อไป สิ่งที่ไม่เอื้อต่อการสนับสนุนความสัมพันธ์ดังกล่าวก็คือ การเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่ปฏิเสธการอยู่ร่วมกันของคู่สามี-ภรรยาหนุ่มสาวกับ พ่อแม่ผู้แก่เฒ่า และจากการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจมีผลกระทบมากกว่า

กล่าวคือ ในอดีต อีเอะอยู่ได้ด้วยเงื่อนขาทางเศรษฐกิจคือทรัพย์สิน บ้าน ที่ดิน ทำให้สายสัมพันธ์ระหว่างพ่อ-ลูกชายพัฒนาไป แต่ในสังคมปัจจุบัน คนส่วนใหญ่ได้กลายมาเป็นผู้ทำงานกิจเงินเดือน พึ่งเงินเดือนเป็นหลัก ความสำคัญของการรับมรดกจากพ่อไปยังลูกชายจึงไม่มีความหมายอีกต่อไป ระบบอีเอะจึงพังทลายลงไปอย่างช่วยไม่ได้

แม้ระบบอีเอะจะกำลังพังทลายลงไปก็ตาม แต่วิถีทางของการใช้ชีวิตและการทำงานแบบอีเอะที่เน้นความกลมเกลียว การสังกัดกลุ่มซึ่งแยกอย่างชัดเจนกับคนนอกสังกัด การจัดลำดับและการให้ความสำคัญกับสถานะสูงต่ำของสมาชิก การเข้มงวดกับการดำรงอยู่ของระบบและการจำกัดการแสดงออกส่วนตัวของสมาชิกและอื่น ๆ นี้ จะยังคงมีสมาชิกอยู่ในกลุ่มสังคมในรูปแบบอื่น ๆ ที่แตกต่างกันไป เช่นในห้างร้าน กิจการต่าง ๆ ซึ่งก็มีวิถีทางแบบอีเอะนั้นเอง (บุญยง ชื่นสุวิมล 2539 : 2-4 อ้างใน Chie Nakane , le, 1983 :3-26)

สมมติฐานการวิจัย

จากแนวความคิด อีเอะ ดังกล่าวทำให้ตั้งสมมติฐานได้ดังต่อไปนี้คือ

1. ในครอบครัวญี่ปุ่น พ่อบ้านมีอำนาจในครอบครัว หรือ Patrilineal descent
2. ในครอบครัวที่มีกิจการลูกชายคนโตของครอบครัวจะเป็นผู้รับช่วงงานที่กำลังดำเนินอยู่ต่อไป
3. การอบรมเลี้ยงดูภายในครอบครัว มีการอบรมสมาชิกใหม่อย่างเคร่งครัด มีความอบอุ่นภายในครอบครัว
4. ชุมชนชาวญี่ปุ่นมีความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้น ต่างฝ่ายต่างช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และมีความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดกับสมาคมที่ก่อตั้งขึ้น
5. ครอบครัวชาวญี่ปุ่นยังคงติดต่อกับญาติพี่น้องที่ประเทศญี่ปุ่นอย่างสม่ำเสมอ
6. ครอบครัวญี่ปุ่นยังคงรักษาและปฏิบัติตามประเพณีในรอบปีอย่างเหนียวแน่น
7. สถานะของหญิงในครอบครัวญี่ปุ่นจะต่ำกว่าฝ่ายชาย

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

ครอบครัวญี่ปุ่น หมายถึง ครอบครัวชาวญี่ปุ่นที่อาศัยในกรุงเทพมหานคร ย่านถนนสุขุมวิท เป็นครอบครัวที่ตั้งใจใช้ชีวิตทั้งการทำงานและส่วนตัวในประเทศไทยมาเป็นระยะเวลาานพอควร ไม่ใช่ครอบครัวที่จะต้องย้ายกลับญี่ปุ่นตามระยะเวลาหนึ่ง ๆ ที่องค์การที่สังกัดกำหนดให้

ชุมชน (community) หมายถึง เขตพื้นที่ ระดับของความคุ้นเคย และการติดต่อระหว่างบุคคล ตลอดจนพื้นฐานที่ยึดเหนี่ยวเฉพาะบางอย่างที่ทำให้ชุมชนต่างไปจากกลุ่มเพื่อนบ้าน ชุมชนมีลักษณะทางเศรษฐกิจเป็นแบบเลี้ยงตนเองที่จำกัดมากกว่าสังคม แต่ภายในวงจำกัดเหล่านั้นย่อมมีการสังสรรค์ใกล้ชิดกว่า และความเห็นอกเห็นใจลึกซึ้งกว่า อาจมีสิ่งเฉพาะบางประการที่ผูกพันเอกภาพ เช่น เชื้อชาติ ต้นกำเนิดเดิมของชาติ หรือ ศาสนา รวมทั้ง ความรู้สึกและทัศนคติทั้งหมดที่ผูกพันปัจเจกบุคคลให้รวมกันเข้าเป็นกลุ่ม (พจนานุกรมศัพท์สังคมวิทยา อังกฤษ-ไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน 2532)

ชุมชนในที่นี้หมายความว่าถึงชุมชนชาวญี่ปุ่น

การผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรม (assimilation) หมายถึง ปรากฏการณ์ทางวัฒนธรรมอย่างหนึ่ง เป็นรูปแบบหนึ่งของการติดต่อระหว่างวัฒนธรรม เป็นผลมาจากการที่ปัจเจกชนหรือกลุ่มคนกลุ่มต่าง ๆ แทนที่วัฒนธรรมของตนเองโดยวัฒนธรรมอื่น ๆ ปรากฏการณ์เช่นนี้เกิดขึ้นแล้วและกำลังเกิดขึ้นและจะเกิดขึ้นต่อไปในอนาคตด้วย (งามพิศ สัตย์สงวน, 2543 : 39)

ระเบียบวิธีวิจัย

1. ศึกษาจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง (Documentary Research) โดยค้นคว้ารวบรวมจากหนังสือ เอกสาร สิ่งพิมพ์ และวิทยานิพนธ์ที่เกี่ยวข้องจากห้องสมุดต่าง ๆ
2. ศึกษาจากภาคสนาม (Field Research) การศึกษาวิจัยในครั้งนี้เป็นการศึกษาวิจัย โดยใช้วิธีการศึกษาในแนวมานุษยวิทยา ทำการเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์ครอบครัวญี่ปุ่น 27 ครอบครัว การเก็บข้อมูลจะมี 2 ลักษณะคือ การสังเกตการณ์ และ โดยใช้เครื่องมือสัมภาษณ์ (interview guide) เพื่อเก็บข้อมูลด้านเศรษฐกิจสังคม ภูมิหลังการศึกษา ความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิก แบบแผนการอบรมเลี้ยงดูสมาชิกใหม่ ค่านิยมที่ให้ความสำคัญ การใช้อำนาจในครอบครัว และอื่น ๆ

การวิเคราะห์ข้อมูล

มีการตั้งสมมุติฐาน นำข้อมูลที่เก็บได้จากภาคสนามนำมาประมวลผลด้วยการสร้างตารางประกอบ ดูแนวโน้มจากผลจากการวิเคราะห์ นำผลที่ได้ไปทดสอบกับสมมุติฐานที่ตั้งไว้ ผลที่ได้จะนำไปอ้างอิงกับแนวความคิดที่ได้ตั้งไว้ และในบทสุดท้ายสรุปผลการวิจัย

ระยะเวลาที่ใช้ในการเก็บข้อมูล

ระยะเวลาในการทำงานคือ 12 เดือน ตั้งแต่ 1 ตุลาคม 2541 - 30 กันยายน 2542

บทที่ 3

ความเป็นมาของชุมชนญี่ปุ่นในไทย

สถานที่ตั้ง ประชากร อาชีพ

จากหนังสือความสัมพันธ์ไทย-ญี่ปุ่น 600 ปี (2530 : 7-49) ได้กล่าวว่า จากหนังสือชื่อ "ตะวันออกตะวันตก" ที่แต่งโดยจางเซ่ ชาวจีนในสมัยราชวงศ์หมิงได้บันทึกเกี่ยวกับสภาพเมืองท่าอยุธยาในตอนกลางพุทธศตวรรษที่ 22 (ต้นคริสต์ศตวรรษที่ 17) ได้กล่าวถึงการเดินเรือจากปากแม่น้ำเจ้าพระยาจนถึงกรุงศรีอยุธยาว่าจะถึง "ด้านฝรั่ง" และ "ด้านญี่ปุ่น" ด้านฝรั่งดังกล่าวหมายถึง หมู่บ้านโปรตุเกส ส่วนด้านญี่ปุ่นหมายถึง หมู่บ้านญี่ปุ่น หนังสือฉบับนี้คงเขียนขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2160 หรือ ค.ศ. 1617 แสดงว่าก่อนหน้าพุทธศตวรรษแรกของคริสต์ศตวรรษที่ 17 นั้น ได้มีชุมชนชาวญี่ปุ่นเกิดขึ้นแล้ว หมู่บ้านญี่ปุ่นที่กรุงศรีอยุธยานี้ปรากฏชัดเจนในแผนที่ซึ่งเขียนโดยชาวยุโรปที่มาเยือนหมู่บ้าน ในหนังสือ "จดหมายเหตุลาลูแบร์" ราชทูตฝรั่งเศสซึ่งพระเจ้าหลุยส์ที่ 14 ทรงส่งมาเจริญสัมพันธไมตรีกับอยุธยาเมื่อ พ.ศ. 2230 ปรากฏหมู่บ้านญี่ปุ่นชื่อ "JAPONNOIS" จากแผนที่ดังกล่าวยืนยันว่าหมู่บ้านญี่ปุ่นตั้งอยู่ทางด้านตะวันออกเฉียงใต้นอกเกาะเมืองอยุธยา

นักวิชาการชาวญี่ปุ่นสันนิษฐานว่าในหมู่บ้านญี่ปุ่นมีประชากรประมาณ 1,000 – 1,500 คน คนเหล่านี้ประกอบอาชีพเกี่ยวกับการติดต่อค้าขายกับประเทศญี่ปุ่นไม่ลักษณะใดก็ลักษณะหนึ่ง ชาวญี่ปุ่นไม่น้อยเป็นลูกจ้างรายวัน รับจ้างฟอกหนังหรือทำงานประเภทบรรจุน้ำมันที่คลังสินค้า ฮอลันดาซึ่งตั้งอยู่เหนือหมู่บ้านญี่ปุ่น

ผู้ที่เข้ามาอาศัยในชุมชนญี่ปุ่นในอยุธยาประกอบด้วยบุคคลหลายจำพวก

1. พ่อค้า เช่น อิโตย่า ดะเอมมง เป็นพ่อค้าที่กว้านซื้อสินค้าจำพวกหนังวางและเป็นคนกลางในการติดต่อค้าขายที่อยุธยา จากนั้นได้กลายเป็นหัวหน้าของหมู่บ้านญี่ปุ่น สันนิษฐานว่าเขาเป็นลูกจ้างในร้านอิโตย่าเมืองนางาซากิและถูกส่งมาประจำอยุธยาในฐานะตัวแทนของสำนักงานใหญ่เมืองนางาซากิ เมื่อญี่ปุ่นดำเนินนโยบายปิดประเทศจนมิอาจกลับบ้านเกิดได้ ก็เลยตั้งรกรากหากินที่อยุธยาประสบความสำเร็จมีชื่อเสียงในที่สุด
2. ผู้ลี้ภัย เช่น อิชิการะ จิเฮอิเข้ารีตลี้ภัยศาสนาจากเมืองนางาซากิมาพำนักอยู่ที่อยุธยา จากคำให้การของบาทหลวง แอนโทนิโอ คาร์ทุม ที่กล่าวว่าเคยประกอบพิธีศีลมหาสนิทแก่คริสเตียนชาวญี่ปุ่น 400 คนที่อยุธยาเมื่อ พ.ศ. 2170 ดังนั้นพอประมาณได้ว่าคริสเตียนชาวญี่ปุ่นที่ลี้ภัยศาสนามาพำนักที่อยุธยาอาจจะมีจำนวนมากกว่าที่คาดไว้
3. นักรบ พวกนักรบที่สูญเสียเจ้านายต้องกลายเป็นโรนินได้เดินทางมาอยุธยาและเริ่มต้น

ชีวิตใหม่ที่นี้ ชาวญี่ปุ่นกลุ่มนี้ได้กลายเป็นทหารอาสาญี่ปุ่นเข้ารับราชการในราชสำนักอยุธยา นอกจากนี้ยังมีโจรสลัดและกลาซีเรือชาวญี่ปุ่นเดินทางมาตั้งรกรากที่อยุธยาด้วย วันวลิตหัวหน้าคลังสินค้าฮอลันดาได้เขียนว่า มีชาวญี่ปุ่นบางคนที่ขออาศัยเรือเดินทางมาอยุธยาแล้วเกิดความประทับใจในทรัพยากรธรรมชาติอันอุดม รวมทั้งกำโรมหาศาลที่ได้จากการค้า พวกเขาเหล่านี้ในที่สุดจึงได้ตัดสินใจตั้งรกราก

ด้วยเหตุนี้สังคมชาวญี่ปุ่นที่อยุธยาจึงมีโครงสร้างที่ค่อนข้างซับซ้อน ชุมชนญี่ปุ่นคงจะรับสมาชิกเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ จนกระทั่งถึงสมัยที่ญี่ปุ่นปิดประเทศทำให้การหลั่งไหลมาอยุธยาหยุดชะงัก

ตำนานยามาตะ นางามาซะ กับหมู่บ้านญี่ปุ่น

จากข้อมูลทางประวัติศาสตร์ยืนยันว่า ยามาตะ มีตัวตนจริงในประวัติศาสตร์ เคยเป็นคนหามเกี่ยวให้แก่ไผ่เมียวแห่งปราสาททานุมะสึแห่งแคว้นซุนชู เดินทางมาอยุธยาประมาณปี พ.ศ. 2155 เข้ารับราชการได้รับการเลื่อนตำแหน่งอย่างรวดเร็ว คือ พ.ศ. 2164 ได้เป็นขุน อีก 5 ปีต่อมาได้เป็นหลวง แล้วได้เลื่อนเป็นพระ ได้เป็น "ออกญาเสนาภิมุข"(ชั้นเอก) เมื่อปี พ.ศ. 2171 ระหว่างปี พ.ศ. 2163 – 2173 ยามาตะ ดำรงตำแหน่งหัวหน้าหมู่บ้านญี่ปุ่นเป็นเวลา 10 ปี มีตำแหน่งเป็นเจ้ากรมอาสาญี่ปุ่น ในบั้นปลายชีวิตของยามาตะ ได้รับพระมหากรุณาธิคุณโปรดเกล้าฯ ให้ไปดำรงตำแหน่งเจ้าเมืองนครศรีธรรมราชแล้วสิ้นชีวิตที่นั่น สันนิษฐานว่าคงเป็นปี พ.ศ. 2173 ซึ่งมีเรื่องเล่าลือกันในญี่ปุ่นว่าเขาถูกออกญาโกลาโหมซึ่งเป็นศัตรูทางการเมืองให้คนลอบวางยาพิษถึงแก่กรรม

บทบาทของยามาตะ นางามาซะ ในทัศนะของคนไทยมีอยู่ 2 ประการคือ

1. บทบาทพ่อค้าที่ดำรงตำแหน่งเป็นหัวหน้าหมู่บ้านญี่ปุ่นที่กรุงศรีอยุธยา หมู่บ้านนี้เป็นศูนย์กลางในการติดต่อค้าขายระหว่างอยุธยากับญี่ปุ่น เขาเป็นพ่อค้าคนกลางชาวญี่ปุ่นในอยุธยาที่ส่งสินค้าจากอยุธยาไปขายยังต่างประเทศ เขาส่งสำเนาไปปัตตาเวียค้าขายกับบริษัทอิสต์อินเดียของฮอลันดา ส่งข้าวจากอยุธยาไปขาย เป็นต้น
2. เขาเป็นหัวหน้า "ทหารอาซีฟ" ที่บังคับบัญชาทหารรับจ้างกองหนึ่งซึ่งเรียกว่า "กรมอาสาญี่ปุ่น" เล่ากันว่าเขามีทหารในบังคับบัญชาประมาณ 800 คน ในขณะที่เขาเข้ารับราชการเขาได้ช่วยปราบกบฏหลายครั้ง แต่ด้วยเหตุที่เขามีกองทหารจึงทำให้เขากลายเป็น "อุปสรรคเดียวที่คงเหลืออยู่และอันตรายที่สุด" สำหรับออกญาโกลาโหม ลูกพี่ลูกน้องผู้มีจิตใจใฝ่สูงของพระเจ้าทรงธรรม ในที่สุดเขาตกเป็นฝ่ายพ่ายแพ้ในเกมการเมือง ถูกกำจัดออกไปจากอำนาจบริหารราชการส่วนกลาง

หมู่บ้านญี่ปุ่นหลังยุคยามาตะ นางามาซะ

ยามาตะ นางามาซะได้จบชีวิตลงที่นครคีรีธรรมราชในเดือน 7 ของปี พ.ศ. 2173 ต่อมาในเดือน 10 พระมหากษัตริย์อยุธยาพระองค์ใหม่ก็ได้มีคำสั่งให้กองทหารเข้าจู่โจมเผาหมู่บ้านญี่ปุ่น "หมู่บ้านญี่ปุ่น" ในอยุธยาจึงถูกทำลายไปในครั้งแรก ต่อมาหมู่บ้านนี้ได้ฟื้นตัวอย่างรวดเร็วเกินกว่าที่คาดคิด ในปี พ.ศ. 2167 โยน เซาเตน หัวหน้าคลังสินค้าฮอลันดาประจำอยุธยาได้รายงานถึงคลังสินค้าที่ฮิราโตะ เมืองนางาซากิว่า ชาวญี่ปุ่นจำนวนมากได้พระบรมราชานุญาตให้อาศัยในอยุธยาอีกครั้งหนึ่ง ได้เริ่มทำการค้าหนังกวางและกลายเป็นคู่แข่งทางการค้าตัวฉกาจของฮอลันดา ในปี พ.ศ. 2180 ดูเหมือนมีชาวญี่ปุ่นอาศัยในหมู่บ้านนี้ประมาณ 300 – 400 คน แต่ในเวลาต่อมาเมื่อรัฐบาลญี่ปุ่นใช้นโยบายปิดประเทศห้ามชาวญี่ปุ่นเดินทางเข้า ออก จึงไม่มีชาวญี่ปุ่นเดินทางไปพำนักอยู่ในหมู่บ้านที่อยุธยาอีก ส่วนชาวญี่ปุ่นที่พำนักอยู่ในอยุธยาที่ไม่สามารถส่งสำเนาไปค้าขายที่ญี่ปุ่นได้อีก ดังนั้นชาวญี่ปุ่นหันไปประกอบอาชีพเป็นลูกจ้างให้แก่ฮอลันดาบ้าง และจำต้องยอมทำงานเกี่ยวกับการค้าหนังสือที่ส่งไปขายที่ญี่ปุ่น ซึ่งขณะนั้นฮอลันดาเป็นผู้ผูกขาด แม้ว่าชาวญี่ปุ่นซึ่งพำนักอยู่ที่อยุธยาจะไม่ได้รับอนุญาตให้กลับประเทศ แต่พวกเขาก็ยังไม่ลืมบ้านเกิดเมืองนอน ยังคงส่งของไปให้กับญาติพี่น้องของตนในญี่ปุ่นอยู่เนื่อง ๆ

ชุมชนญี่ปุ่นสมัยใหม่ยุคก่อนสงคราม*

ช่วงก่อนสงคราม ชุมชนญี่ปุ่นมักกระจายตัวไปตามถนนสุริวงส์ สาทร สีลม สีพระยา ราชประสงค์ ประตูน้ำ ในเวลาดังกล่าวสถานทูตญี่ปุ่นตั้งอยู่ที่บริเวณมักกระสัน (แต่ถูกทิ้งระเบิดเสียหาย) โดยเฉพาะย่านสาทร สุริวงส์เป็นที่พักอาศัยไม่ใช่ย่านการค้ามีความสงบเงียบมาก (เหมือนถนนสุขุมวิทในปัจจุบัน) ส่วนย่านการค้าจะได้แก่ไประชณียกกลาง บางรัก เยาวราช ที่มาเป็นส่วนตัวก็เปิดร้านขายถ้วยชาม ขายผ้า ร้านถ่ายรูป หรือห้างสรรพสินค้า เช่น ห้าง ABATA YOKO ทำอาชีพเช่นเป็นทันตแพทย์ แพทย์รักษาโรคทั่วไป เป็นอาจารย์สอน เช่น มหาวิทยาลัยศิลปากร เป็นต้น

เมื่อแพ้สงคราม พลเรือนญี่ปุ่นจำนวน 3,500 คนถูกจับเข้าค่ายที่บางบัวทอง ยังมีคนญี่ปุ่นถูกส่งตัวมาจากสิงคโปร์ พม่า อีก 500 คน จึงเพิ่มเป็น 4,000 คน ส่วนทหารมีนับ 100,000 คน หลังจากนั้นราวเดือนมิถุนายน 1946 ทั้งพลเรือนและทหารถูกส่งกลับประเทศ แต่ผู้ที่ยังอยากอยู่เมืองไทยก็สามารถอยู่ต่อได้ ผู้ที่อยู่ต่อมีประมาณ 109 คน

* สัมภาษณ์คุณ มาซาโอะ เซะโต๊ะ

ชุมชนญี่ปุ่นภายหลังสงคราม

คนที่อยู่ประเทศไทยต่อเหล่านี้เปิดบริษัทอิมพอร์ตเอ็กซ์พอร์ตขึ้น ในระยะแรก ๆ ที่บริษัทญี่ปุ่นเข้ามาสู่ประเทศไทยนั้น บริษัท Mitsui Mitsubishi Sumitomo ได้เข้ามาเปิดสาขาก่อน โดยส่งตัวแทนบริษัทมาเพียง 1 คน แล้วจึงเริ่มชักชวนคนจากบริษัทอิมพอร์ตเอ็กซ์พอร์ตเหล่านี้เข้ามาทำงาน ด้วยเนื่องจากรู้ทั้งภาษาไทยและญี่ปุ่น หลังจากนั้นจึงเริ่มจ้างคนไทยเข้ามาทำงานเพิ่มขึ้น บริษัท Mitsubishi แรกตั้งนั้นอยู่ติดกับไปรษณีย์กลาง ภายหลังมีสาขาอยู่ที่ราชวงศ์ เริ่มมีธนาคารแห่งแรกตั้งขึ้น ชื่อ Yokohama Shogin Ginkoo ตั้งขึ้นที่ถนนสุริวงค์ มีโรงแรม Tokaredo หลังปี 1970 เริ่มเปิดธนาคาร Bank of Tokyo ที่ถนนทนิยะ ปัจจุบันเปลี่ยนเป็น Tokyo – Mitsubishi Ginkoo

ในปี 1962 บริษัทญี่ปุ่นเข้ามาตั้งในเมืองไทยเพิ่มขึ้นมาก คนญี่ปุ่นเลือกที่อยู่อาศัยบริเวณถนนสุขุมวิทมากที่สุด แต่เดิมถนนสุขุมวิท ยังมีคลอง 2 ฝั่ง ส่วนใหญ่เป็นทุ่งนา มีบ้านเป็นหย่อม เลี้ยงวัว ควาย ประมาณปี 1950 เริ่มถมคลอง กลายเป็นถนนสายเล็กมีแต่รถเมล์ขาววิ่ง บริเวณทางรถไฟ แถวเพลินจิตยังเป็นป่า ราชประสงค์ยังเป็นป่า ตรงโรงแรมเอราวัณมีต้นไม้ขึ้นเต็มไปหมด ถนนสีลมยังมีคลองอยู่ เหตุที่ชาวญี่ปุ่นเลือกถนนสุขุมวิทก็เนื่องจาก บริเวณที่อยู่ของชาวญี่ปุ่นเดิมคือ สุริวงค์ สีลม มีคนมากมาย ไม่มีที่ว่างแล้ว บ้านก็ล้วนแต่เป็นบ้านเก่า บ้างโดนทิ้งระเบิดเสียหาย แต่ถนนสุขุมวิทมีที่ว่างมากมาย มีบ้านสร้างใหม่ หลังใหญ่ ใหม่ สวย และสะอาด จากนั้นก็ขยายตัวไปทางประตูน้ำ ทางเพชรบุรีสายเก่า ถนนพระราม 4 พระราม 9 และจากนี้ไปจะเป็นพระราม 3 ทางด้านโรงงาน มีการสร้างโรงงานขยายไปยังอำเภอศรีราชา อุทยา มีการจัดตั้งสมาคมคนญี่ปุ่นย่อยทางด้านศรีราชา อูทยาด้วย

มีโรงเรียนญี่ปุ่นชื่อ Thai Kyokai Gakoo ตั้งอยู่ในซอยศูนย์วิจัย ถนนพระราม 9 สอนถึงระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีรถรับส่งที่จะมาจอดรับที่ถนนสุขุมวิท นอกจากนั้น บนถนนสุขุมวิทจะมีโรงเรียนอนุบาลญี่ปุ่นมากที่สุด เป็นของเอกชน ซึ่งแต่เดิมมีโรงเรียนอนุบาลในโรงเรียนญี่ปุ่น ชื่อ Bankoku Jochien โรงเรียนญี่ปุ่นแต่เดิมตั้งอยู่บนเพลินจิต และสถานทูตก็ตั้งอยู่ที่เพลินจิตด้วย แต่ก่อน 1976 สถานทูตย้ายไปที่สถานที่ปัจจุบัน ส่วนโรงเรียนนั้น หลังปี 1976 ย้ายจากเพลินจิตไปสู่ถนนพระราม 9 ปัจจุบัน

ปัจจุบันมีคนญี่ปุ่นอยู่เมืองไทยประมาณ 40,000 คน ภายหลังเศรษฐกิจญี่ปุ่นประสบวิกฤตประมาณปี 1990 เป็นต้นมา จำนวนคนได้ลดลงไปประมาณ 4,000 - 5,000 คน เนื่องจากบริษัทแม่ที่ประเทศญี่ปุ่นประสบปัญหาล้มละลายมากมาย

ประเพณีในรอบปีของญี่ปุ่น

เทศกาลปีใหม่

ชาวญี่ปุ่นเฉลิมฉลองการผ่านไปของหนึ่งปีและการมาถึงของปีต่อไปด้วยศรัทธาแรงกล้า ระยะเวลาแห่งการเฉลิมฉลองเรียกว่า "โซ่วทสึ" (Shogatsu) ซึ่งในความหมายอย่างกว้าง ๆ แล้วเป็นการหมายถึงเดือนแรกของปี ในวันที่ 1 มกราคม ครอบครัวจะชุมนุมกันเพื่อดื่มเหล้าสาเกชนิดพิเศษ ซึ่งเชื่อกันว่าทำให้มีชีวิตยืนยาว และรับประทานซูชิพิเศษใส่ข้าวเหนียวก้อน และขจัดความทรงจำอันขมขื่นที่ค้างคั่งจากปีที่แล้ว

ประชาชนจะประดับประดาทางเข้าบ้านด้วยกิ่งสนและพู่ระย้าที่ทำจากฟาง ซึ่งเป็นสัญลักษณ์ป้องกันมิให้สิ่งชั่วร้ายมาเข้าบ้าน พวกเขาจะไปยังศาสนสถานเพื่อสวดมนต์ขอโชคลาภในปีที่จะมาถึง และไปเยี่ยมบ้านญาติและมิตรสหายเพื่อแลกเปลี่ยนคำอวยพรปีใหม่ ในปัจจุบันนี้เด็กจำนวนมากสนุกสนานกับการเล่นเกมคอมพิวเตอร์ในช่วงปีใหม่ แต่ก็ยังมีเด็กจำนวนไม่น้อยที่ยังคงสนุกสนานกับการละเล่นเทศกาลปีใหม่ตามขนบธรรมเนียมดั้งเดิม ได้แก่ การตีลูกขนไก่ การเล่นลูกข่าง การเล่นว้าวและสุโงะโระซุหรือการเล่นลูกเต๋าแบบญี่ปุ่น การฉลองวันปีใหม่เป็นเทศกาลที่สำคัญที่สุดตามปฏิทินในประเทศญี่ปุ่น บริษัทและที่ทำการรัฐบาลทุกแห่งจะปิดทำการในระยะ 3 วันแรกของปี (ญี่ปุ่นปัจจุบัน 1998 : 116)

โอโทชิตามะ

คือเงินที่ผู้ใหญ่ให้แก่เด็ก ๆ ในวันปีใหม่ จำนวนเงินที่ให้นั้นแตกต่างกันไปแล้วแต่อายุของเด็ก และฐานะของแต่ละครอบครัวโดยเฉลี่ยที่ให้กับเด็กชั้นประถมและมัธยมต้น ประมาณ 30,000 เยน แต่เดิมโอโทชิตามะเป็นประเพณีการแลกเปลี่ยนของขวัญวันปีใหม่ในบรรดาชนชั้นขุนนาง และนักรบ ในปลายสมัยมุโรมาจิ ประเพณีการให้เงินแก่เด็ก ๆ ในวันปีใหม่เป็นที่แพร่หลายในสมัยเมจิราว 1 ศตวรรษก่อน (12 เดือนในญี่ปุ่น 2538 : 11)

ฮัทสึโมตะ

ผู้คนเป็นจำนวนมากไปวัดชินโตหรือวัดพุทธเป็นครั้งแรกของปีใหม่ ทันทีหลังจากที่วัดตีระฆังส่งท้ายปีเก่า หรือไม่ก็มักจะไปกันในช่วงสัปดาห์แรกของปีใหม่ ผู้คนจะโยนเงินลงในกล่องและ

อธิษฐานขอให้มีความสุขภาพแข็งแรงหลังจากไหว้พระแล้วก็จะพากันซื้อโอมามาโมริ เครื่องลงน้ำโชคหรือ ลูกศรศักดิ์สิทธิ์ซึ่งมีขนนกสีขาวประดับอยู่ และเป็นเรื่องน่าสนุกที่จะเสี่ยงเซียมซีดูโชคชะตาที่เขียนไว้ด้วยอักษรคันจิว่าโชคดีหรือโชคร้ายหลังจากอ่านไบเซียมซีแล้วก็มักจะผูกเอาไว้กับกิ่งไม้ในวัด เพื่อขอให้โชคชะตาดีขึ้น (12 เดือนในญี่ปุ่น 2538 : 12)

ฮาริโนะนานากุชะ

สมุนไพโร 7 อย่างของฤดูใบไม้ผลิ ได้แก่ เทริ, นาซุนะ, ชูชูชิโระ, ชูซุนะ, โกะเงียว, ฮาโกเบระ, ไฮโตเคโนะชะ เป็นประเพณีนิยมที่ชาวญี่ปุ่นจะรับประทานข้ามต้มใส่สมุนไพโร 7 ชนิดของฤดูใบไม้ผลิ ในวันที่ 7 ของปีใหม่

เชื่อกันว่าจะช่วยป้องกันโรคหวัด และโรคภัยไข้เจ็บอื่น ๆ ประเพณีนี้เริ่มขึ้นในสมัยเอโดะ ในปัจจุบันสมุนไพโรครบทั้ง 7 ชนิดจะถูกบรรจุกล่องวางขายทั่วไปตามซูเปอร์มาร์เก็ต (12 เดือนในญี่ปุ่น 2538 : 12)

วันบรรลุนิติภาวะ

วันฉลองบรรลุนิติภาวะถูกกำหนดขึ้นหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 เพื่อเป็นการให้เกียรติแก่คนหนุ่มสาวที่อายุครบ 20 ปีในปีที่ผ่านมาและเป็นการต้อนรับสมาชิกใหม่ของสังคม ผู้ที่บรรลุนิติภาวะแล้วมีสิทธิโดยสมบูรณ์ในฐานะประชาชนคนหนึ่งซึ่งรวมถึงสิทธิในการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง ผู้ที่บรรลุนิติภาวะควรพร้อมที่จะดำเนินชีวิตตามวิถีทางของตนเองด้วยความรับผิดชอบต่อสังคม

มีการจัดพิธีฉลองทั่วประเทศหญิงสาวที่เข้าร่วมพิธีเป็นจำนวนมากนิยมสวมชุดกิโมโนและถ่ายรูปเป็นที่ระลึกในโอกาสอันพิเศษนี้ (12 เดือนในญี่ปุ่น 2538 : 13)

เซทสึบุน

ในอดีตหมายถึง การเปลี่ยนแปลงใดๆ ในการเปลี่ยนแปลงตามฤดูกาลตามปีปฏิทินเก่าปีละหลาย ๆ ครั้ง แต่ปัจจุบันหมายถึงวันที่ 3 หรือ 4 กุมภาพันธ์โดยเฉพาะ ซึ่งเป็นการเริ่มต้นของฤดูใบไม้ผลิตามประเพณี ตามปีปฏิทินเก่าวันแรกของฤดูใบไม้ผลิแสดงถึงการเริ่มต้นของปีใหม่ และวันก่อนหน้านั้นหรือ "เซทสึบุน" เป็นวันสุดท้ายของปีเก่า วิธีการฉลองวันนี้ตามประเพณีก็คือการโปรยเมล็ดถั่วไปทั่วบ้านเพื่อขับไล่วิญญาณชั่วร้าย (ญี่ปุ่นปัจจุบัน 1998 : 118)

เทศกาลตุ๊กตา

เทศกาลตุ๊กตามีขึ้นในวันที่ 3 มีนาคม ครอบครัวที่มีลูกสาวจะจัดแสดงหม้อตุ๊กตาเป็นตัวแทนบุคคลในราชสำนักโบราณ และฉลองโดยการดื่มเหล้าสาเกขาวรสหวานพิเศษ (ญี่ปุ่นปัจจุบัน 1998 : 118)

ไอฮิงัน

เป็นวันซึ่งกลางวันกับกลางคืนจะมีความยาวเท่ากันช่วงก่อนหรือหลังจากนี้ราว 1 สัปดาห์ จะเป็นช่วงที่สมาชิกในครอบครัวไปกราบไหว้สุสานของบรรพบุรุษ เมื่อไอฮิงันของฤดูใบไม้ผลิมาถึง ความหนาวเย็นก็จะสิ้นสุดลง เปลี่ยนเป็นฤดูใบไม้ผลิ เมื่อไอฮิงันของฤดูใบไม้ร่วงมาถึง ความร้อนอบอ้าวก็จะหมดไปเข้าสู่ฤดูใบไม้ร่วง (12 เดือนในญี่ปุ่น 2538 : 27)

ฉลองพิธีรับปริญญา

เมื่อสำเร็จการศึกษาจะมีการจัดพิธี "มอบประกาศนียบัตร" ในหอประชุมใหญ่ของสถาบัน สำหรับระดับประถมและมัธยมศึกษาตอนต้น ครูประจำชั้นจะประกาศชื่อนักเรียนที่สำเร็จการศึกษาที่ละคนให้ออกมารับประกาศนียบัตรบนเวทีจากครูใหญ่พร้อมรับโอวาท

โรงเรียนและมหาวิทยาลัยใหญ่ ๆ บางแห่งจะเข้าหอประชุมภายนอกสถาบันในกรณีที่เป็นพิธีใหญ่มีผู้สำเร็จการศึกษาจำนวนมาก จะให้ตัวแทนเป็นผู้รับมอบแทนเพื่อนร่วมชั้น การสวมเสื้อครุย หรือหมวก จะไม่ค่อยมีให้เห็นในญี่ปุ่น ระดับวิทยาลัยและมหาวิทยาลัยผู้สำเร็จการศึกษาจะใส่สูท อย่างไรก็ตามพวกผู้หญิงส่วนมากยังคงนิยมสวมชุดกิโมโนและฮากามะสีเข้ม ซึ่งทำให้ดูเป็นพิธีการ (12 เดือนในญี่ปุ่น 2538 : 26)

พิธีเข้าบริษัทใหม่

บริษัทส่วนใหญ่จะจัดพิธีสำหรับพนักงานใหม่ ก่อนหรือหลังพิธีต้อนรับพนักงานใหม่ พนักงานใหม่เหล่านี้จะต้องเข้ารับการอบรมซึ่งมักจะกินเวลามากกว่า 1 เดือนขึ้นไป ในระหว่างการอบรม พนักงานทั้งชายและหญิงซึ่งเพิ่งจะสำเร็จการศึกษามานี้จะได้รับข้อมูลความรู้เกี่ยวกับการบริหารงานทั่วไปของบริษัท การดูแลรักษาสุขภาพและมารยาทในการทำงานเป็นต้น (12 เดือนในญี่ปุ่น 2538 : 30)

ฮานามิ

ซากุระถือเป็น "ดอกไม้ประจำชาติ" ของญี่ปุ่น และเป็นดอกไม้ที่เป็นที่ชื่นชอบที่สุดในญี่ปุ่นมาแต่โบราณ ซากุระถูกกล่าวถึงในวรรณกรรมจำนวนมากมาย และลายดอกซากุระเป็นลายที่ได้รับ

ความนิยมอย่างสูงสำหรับแทบทุกอย่างในชีวิตความเป็นอยู่ของชาวญี่ปุ่น ผู้คนสนุกสนานกับการดื่มกินสังสรรค์ได้ต้นซากุระ และมีความสุขในเทศกาลฮานามินี้ (12 เดือนในญี่ปุ่น 2538 : 31)

วันเด็ก

การฉลองวันที่ 5 ของเดือน 5 ในประเทศจีนและญี่ปุ่นมีมาแต่ครั้งโบราณกาล ในประเทศญี่ปุ่นเริ่มถือว่่าวันที่ 5 พฤษภาคมเป็นวันหยุดแห่งชาติในปี ค.ศ. 1948 แม้ว่าจะเรียกว่าวันเด็กแต่เทศกาลนี้จัดขึ้นสำหรับเด็กผู้ชายเพียงเท่านั้น ครอบครัวที่มีลูกชายจะแขวนธงรูปปลาการ์ตูนนอกบ้าน ถือเป็นสัญลักษณ์ของความแข็งแกร่ง และจัดแสดงตุ๊กตารูปนักรบชาโมโรและอาวุธภายในบ้าน และฉลองโดยรับประทานขนมพิเศษที่ทำจากแป้งข้าวเจ้า (12 เดือนในญี่ปุ่น 2538 : 118)

ทานาบาตะ

เฉลิมฉลองในวันที่ 7 กรกฎาคม หรือบางแห่งก็จัดในวันที่ 7 สิงหาคม เทศกาล "ทานาบาตะ" นี้มีจุดเริ่มต้นจากนิยายปรัมปราพื้นบ้านของจีนเกี่ยวกับการพบกันปีละครั้งแสนจะโรแมนติกของดาว 2 ดวงบนทางช้างเผือก นั่นคือดาวรูปคนเลี้ยงวัว (ดาวอัลเดแรร์) และดาวรูปสาวทอผ้า (ดาวเวก้า) ในวันฉลองเทศกาลนี้ ประชาชนจะเขียนคำอธิษฐานลงบนแผ่นกระดาษสี ซึ่งผูกติดไว้กับกิ่งไผ่ (ญี่ปุ่นปัจจุบัน 1998 : 118)

โละซูมิโม

"ในช่วงอากาศร้อนอบอ้าวทุกวันแบบนี้คุณสบายดีหรือเปล่า" คือสูตรสำเร็จของคำทักทายที่ใช้เขียนในการ์ดส่งไปเพื่อไต่ถามทุกข์สุขในฤดูร้อน ซึ่งมักจะส่งก่อนถึงช่วงวิษุ วันแห่งฤดูใบไม้ร่วง คือประมาณวันที่ 6 สิงหาคม ซึ่งปฏิทินจีนทรงคติเรียกว่าเป็นช่วงเริ่มต้นฤดูใบไม้ร่วง ส่วนการส่งการ์ดหลังช่วงวิษุ จะใช้คำว่า ชังโละแทนที่คำว่า โละซู ซึ่งหมายถึงปลายฤดูร้อนที่อากาศยังคงร้อนอยู่ ต้นเดือนมิถุนายน ที่ทำการไปรษณีย์จะเริ่มขายไปรษณียบัตรชุดพิเศษสำหรับส่งในกลางฤดูร้อน (12 เดือนในญี่ปุ่น 2538 : 50)

บง

ชาวญี่ปุ่นส่วนใหญ่จะฉลองเทศกาลนี้ตั้งแต่วันที่ 13 - 15 สิงหาคมตามความเชื่อในพุทธศาสนาที่ว่าวิญญาณของบรรพบุรุษจะกลับมาสู่โลกในช่วงเวลานี้ของปี ประชาชนจะนำผักในฤดูร้อนมาทำเป็นพาหนะรูปม้า และจุดไฟต้อนรับที่เรียกว่ามุกาอะบิวางไว้ที่หน้าประตูบ้านเพื่อนำทางให้วิญญาณเหล่านั้นกลับมาสู่บ้านได้ในระหว่างเทศกาล พระสงฆ์จะไปเยี่ยมเยียนตามบ้านที่เป็นสมาชิกของวัดเพื่อสวดมนต์ให้ ซึ่งถือเป็นธรรมเนียมปฏิบัติอย่างหนึ่งของพุทธศาสนา ส่วน

โศคริบิ คือไฟที่จุดในวันที่ 16 สิงหาคมเพื่อส่งวิญญาณกลับไปสู่แดนสุคติ (12 เดือนในญี่ปุ่น 2538 : 56)

คิเซะ (การกลับเยี่ยมบ้าน)

ผู้คนจำนวนมากไม่น้อยที่ทำงานในเมืองใหญ่ เช่น โตเกียว โอซากา นั้น เป็นคนที่มีภูมิลำเนาอยู่ในส่วนอื่น ๆ ทั่วประเทศญี่ปุ่น เทศกาลปีใหม่ และ เทศกาลไหว้บรรพบุรุษ จึงเป็นโอกาสสำคัญ 2 ครั้ง ใน 1 ปีที่ครอบครัวชาวญี่ปุ่นจะได้กลับมาพบกันพร้อมหน้า ดังนั้นเราจึงเห็นสภาพรถติดเป็นทางยาวบนทางด่วนหรือท้องถนนสายใหญ่ ๆ บางครั้งยาวถึง 50 –60 กิโลเมตร ที่สึนาบิโน และ สถานีรถไฟก็แน่นขนัดไปด้วยผู้คน (12 เดือนในญี่ปุ่น 2538 : 57)

วันระลึกถึงบุญคุณผู้ใหญ่

วันเคารพผู้สูงอายุถูกกำหนดให้เป็นวันหยุดราชการในปี 1966 เนื่องจากรัฐบาลได้ตระหนักถึงจำนวนผู้สูงอายุว่าจะมีเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วในอนาคต และคิดว่าคนในชาติทั้งหมดควรจะได้เห็นความสำคัญของเรื่องนี้ ดังนั้นวันที่ 15 กันยายน ชาวญี่ปุ่นจึงไปเยี่ยมพ่อแม่ ญาติผู้ใหญ่ ปู่ย่าตายาย และผู้สูงอายุที่ตนรู้จักเพื่อเป็นการแสดงความเคารพ (12 เดือนในญี่ปุ่น 2538 : 65)

เทศกาลฉลองเด็กอายุครบ 3, 5, 7 ปี

วันที่ 15 พฤศจิกายน เด็กผู้หญิงอายุ 7 ขวบ เด็กผู้ชายอายุ 5 ขวบ และเด็กผู้หญิงอายุ 3 ขวบ กับพ่อแม่จะไปไหว้เจ้าที่วัดชินโตเพื่อเป็นการอธิษฐานขอให้เด็ก ๆ มีความสุขและมีสุขภาพพลานามัยสมบูรณ์ แต่เดิมนั้นประเพณีนี้เริ่มในบ้านของชนชั้นขุนนางและนักรบ เด็กผู้หญิงอายุ 3 ขวบจะถูกนำมาเข้าพิธีเพื่อเริ่มต้นไว้ผมยาว เด็กผู้ชายอายุ 5 ขวบ ทำพิธีใส่ชุดฮากามะ กระโปรงกางเกงซึ่งชายญี่ปุ่นใส่และเด็กผู้หญิงอายุ 7 ขวบทำพิธีใส่ชุดกิโมโน และสายคาดเอวโอบิ ประเพณีนี้ค่อย ๆ แพร่หลายไปในกลุ่มชาวเมืองเอโดะ ต่อมาในสมัยเมจิ ประเพณีนี้จึงได้แพร่หลายมากขึ้น (12 เดือนในญี่ปุ่น 2538 : 79)

งานส่งไปรษณีย์บัตรอวยพรปีใหม่

การส่งบัตรอวยพรปีใหม่ให้แก่กันและกันเป็นประเพณีสำคัญในญี่ปุ่น คนญี่ปุ่นจะเตรียมส่งบัตรอวยพรปีใหม่ตั้งแต่กลางเดือนพฤศจิกายนตามที่ทำการไปรษณีย์จะจำหน่ายบัตรอวยพรปี

ใหม่ที่มีรางวัลชิงโชคซึ่งมี 2 ชนิดคือ บัตรอวยพรที่บริจาคเงิน 3 เยนต่อ 1 แผ่น กับบัตรอวยพรทั่วไปที่ไม่บริจาคเงิน เงินที่ได้รับบริจาคจะถูกนำไปช่วยงานกุศลต่าง ๆ บัตรอวยพรทุกใบจะมีเลขหมายสลากสำหรับชิงรางวัล

วันที่ 15 มกราคมของปีใหม่จะมีการจับสลากและประกาศชื่อผู้โชคดีที่ได้รับรางวัลทางทีวี วิทยู และ หนังสือพิมพ์ ผู้โชคดีจะนำบัตรอวยพรมาแสดงหมายเลขและรับรางวัลที่ทำการไปรษณีย์ใกล้บ้าน บัตรอวยพรชิงรางวัลนี้ได้จัดทำกันมาตั้งแต่ 1949 (12 เดือนในญี่ปุ่น 2538 : 86)

คำขนมโอมจิ

เป็นการนำแป้งข้าวเหนียวหนึ่งก้อน ๆ ไปตีนวดหลาย ๆ ครั้งด้วยไม้ตีในถังไม้การทำโมจิเป็นประเพณีตอนสิ้นปีของญี่ปุ่นสมัยก่อนทุกครอบครัวจะทำโมจิเอง แต่ในปัจจุบันคนญี่ปุ่นสมัยใหม่จะใช้เครื่องทำแป้งโมจิที่ใช้ไฟฟ้าหรือไม้ก็ซื้อโมจิที่ทำสำเร็จรูปแล้ว การทำโมจิเป็นประเพณีเก่าแก่ที่สนุกสนาน และยังสามารถพบเห็นได้ในโรงเรียนอนุบาล (12 เดือนในญี่ปุ่น 2538 : 87)

โอมิโซกะ

ช่วงปลายปี ชาวญี่ปุ่นจะเตรียมต้อนรับปีใหม่ การทำความสะอาดบ้านมีความสำคัญพอ ๆ กับการเตรียมทำอาหารและการตกแต่งบ้านสำหรับวันขึ้นปีใหม่ในสมัยก่อนคนจะใช้เตาถ่านหรือไม้ฟืนในการทำความร้อนภายในบ้าน เมื่อสิ้นปีก็จะทำความสะอาดและนำเก้าอี้ไปทิ้ง ประเพณีนี้ยังคงปฏิบัติกันอยู่ในรูปลักษณะการทำความสะอาดบ้านครั้งใหญ่ในรอบปี คนญี่ปุ่นจะทำความสะอาดบ้านทั้งหมดตั้งแต่การปิดฝุ่นซ่อมแซมตลอดจนการเปลี่ยนกระดาษโชจิซึ่งเก่าและขาดเสียใหม่ หลังจากทำความสะอาดแล้วชาวญี่ปุ่นจะเตรียมตัวเตรียมใจเพื่อต้อนรับสิ่งดี ๆ ที่จะเกิดขึ้นในวันปีใหม่ที่จะมาถึง (12 เดือนในญี่ปุ่น 2538 : 88)

วันแม่

วันอาทิตย์ที่ 2 พฤษภาคม คือวันแม่ วันนี้อีก ๆ จะมอบดอกคาร์เนชั่นสีแดงหรือของขวัญให้กับคุณแม่เพื่อแสดงความระลึกถึงบุญคุณของท่าน (12 เดือนในญี่ปุ่น 2538 : 39)

บทที่ 4
บทวิเคราะห์

จากกรณีศึกษาครอบครัวชาวญี่ปุ่น 27 ครอบครัวที่อาศัยในประเทศไทยสามารถแสดงเป็นแผนภูมิ
ได้ดังนี้คือ

รายละเอียดของผู้ให้สัมภาษณ์

ตารางที่ 1 เพศ

เพศ	จำนวน
ชาย	19
หญิง	8

จากตารางที่ 1 ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่เป็นเพศชายมี 19 คน หญิง 8 คน

ตารางที่ 2 อายุ

ช่วงอายุ	จำนวน
32 - 35	10
36 - 40	8
41 - 45	6
46 - 50	3
51 - 55	2

ตารางที่ 3 อายุคู่สมรส

ช่วงอายุ	จำนวน
29 - 30	4
31 - 35	9
36 - 40	5
41 - 45	6
46 - 50	2
51 - 55	1

จากตารางที่ 2 และ 3 แสดงให้เห็นว่า ช่วงอายุผู้ให้สัมภาษณ์และคู่สมรสจะอยู่ในช่วง 31 – 40 ปี กล่าวคือ ผู้ให้สัมภาษณ์จะมี 18 คน คู่สมรส 14 คน

ตารางที่ 4 สถานะในครอบครัวของผู้ให้สัมภาษณ์

สถานะ	จำนวน
พ่อบ้าน	19
แม่บ้าน	8

จากตารางที่ 4 แสดงให้เห็นว่า ส่วนใหญ่ของผู้ให้สัมภาษณ์เป็นพ่อบ้านมีจำนวน 19 คน แม่บ้านมีจำนวน 8 คน

ตารางที่ 5 อาชีพของผู้ให้สัมภาษณ์

อาชีพ	จำนวน
พนักงานบริษัท	14
กิจการตนเอง	9
เจ้าหน้าที่ของหน่วยงาน	2
พ่อบ้าน	1
อิสระ	1

จากตารางที่ 5 แสดงให้เห็นว่าส่วนใหญ่เป็นพนักงานบริษัทซึ่งมีถึง 14 คน รองลงมาได้แก่กิจการตนเองซึ่งมี 9 คน

ตารางที่ 6 อาชีพของบิดามารดา

อาชีพ	จำนวน
ประกอบกิจการตนเอง	9
พนักงานบริษัท	6
เกษียณ	7
ข้าราชการ	1

จากตารางที่ 6 แสดงให้เห็นว่า บิดามารดาของผู้ให้สัมภาษณ์ที่ประกอบกิจการตนเองจะมีมากที่สุดคือ 9 คน รองลงมาคือ พนักงานบริษัท 6 คน

เมื่อเปรียบเทียบระหว่างตารางที่ 5 กับที่ 6 แล้วจะเห็นได้ว่าผู้ที่เป็นบิดามารดาของผู้ให้สัมภาษณ์จะเป็นคนในรุ่นที่ญี่ปุ่นสร้างประเทศจากการยุติสงครามใหม่ๆ มีกิจการขนาดเล็กมาก ผู้

ทำงานเป็นพนักงานกินเงินเดือนยังน้อย แต่เมื่อญี่ปุ่นเข้าสู่ยุคการพัฒนาอุตสาหกรรมคือตั้งแต่ประมาณปี พ.ศ. 2503 เป็นต้นมา คนญี่ปุ่นหันมาทำงานบริษัทมากขึ้น อาชีพพนักงานบริษัทจึงมีมากขึ้น

ตารางที่ 7 ระดับการศึกษา

ระดับ	จำนวน
มัธยมศึกษาตอนปลาย	3
ประกาศนียบัตรวิชาชีพ	3
ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง	3
มหาวิทยาลัย	15
บัณฑิตวิทยาลัย	3

จากตารางที่ 7 แสดงให้เห็นว่าผู้ให้สัมภาษณ์เกินครึ่งสำเร็จการศึกษาระดับมหาวิทยาลัย

ตารางที่ 8 ระดับการศึกษาของบิดามารดา

ระดับ	จำนวน
มัธยมต้น	7
มัธยมปลาย	10
ประกาศนียบัตรวิชาชีพ	2
ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง	1
มหาวิทยาลัย	7

ตารางที่ 9 ระดับการศึกษาของกลุ่มสมรส (กลุ่มสมรสของตารางที่ 7)

ระดับ	จำนวน
มัธยมต้น	1
มัธยมปลาย	4
ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง	3
มหาวิทยาลัย	9
บัณฑิตวิทยาลัย	1
ไม่ระบุ	9

จากตารางที่ 7, 8 และ 9 เมื่อเปรียบเทียบกันแล้ว ชาวญี่ปุ่นที่อาศัยในกรุงเทพฯเมื่อเปรียบเทียบกับรุ่นบิดามารดาแล้วจะเห็นได้ว่าคนรุ่นปัจจุบันมีการศึกษาที่สูงกว่าคนรุ่นบิดามารดาเมื่อพิจารณาจาก

ระดับการศึกษาของคนรุ่นใหม่ปัจจุบันส่วนใหญ่จบปริญญาตรีซึ่งมากกว่าคนรุ่นบิดามารดาอย่างเห็นได้ชัด

ตารางที่ 10 ปีที่เดินทางเข้ามาประเทศไทย

ช่วงปี	จำนวน
พ.ศ. 2516 - 2518	3
2519 - 2523	2
2524 - 2528	3
2529 - 2533	12
2534 - 2538	6
2539	1

จากตารางที่ 10 จะเห็นได้ว่าจำนวนชาวญี่ปุ่นเข้ามามากที่สุดคือช่วงปี พ.ศ. 2529-33 จำนวน 12 คน อันเป็นช่วงที่รัฐบาลพลเอกชาติชายดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี เศรษฐกิจของไทยกำลังอยู่ในช่วงขาขึ้น

ตารางที่ 11 จำนวนปีที่อาศัยในประเทศไทย

จำนวนปี	จำนวน
3 - 5 ปี	2
6 - 7	5
8 - 9	4
10 - 11	5
12 - 13	3
14 - 15	3
20 - 25	2
26 - 27	3

จากตารางที่ 11 จะเห็นได้ว่าผู้ที่อยู่ 6-7 ปี และ 10-11 ปี จะมีจำนวนเท่ากันคือ 5 คน แต่ถ้าดูจำนวนผู้ที่อาศัยเกิน 10 ปี จะมีจำนวนถึง 16 คน

ตารางที่ 12 จำนวนปีที่จะอยู่ในประเทศไทย

จำนวนปี	จำนวน
ตลอดไป	18
ยังไม่แน่นอน	8
ประมาณ 10 ปี	1

จากตารางที่ 12 ผู้ที่มีความคิดว่าจะอยู่ตลอดไปมี 18 คน นับว่าเป็นจำนวนสูงถึงร้อยละ 66 ของผู้ให้สัมภาษณ์

ตารางที่ 13 จำนวนครั้งที่กลับประเทศญี่ปุ่น

จำนวนครั้งที่กลับ	จำนวน
1 ปี 1 ครั้ง	11
1 ปี 2 ครั้ง	8
1 ปี 3 ครั้ง	2
2 ปี 1 ครั้ง	3
4 ปี 1 ครั้ง	1
27 ปี 2 ครั้งเท่านั้น	1
ไม่เคยกลับเลย	1

จากตารางที่ 13 แสดงให้เห็นว่าผู้ที่กลับ 1 ปี 1 ครั้ง จะมีมากที่สุดคือ 11 คน รองลงมาคือ 1 ปี 2 ครั้ง 8 คน แต่มีผู้ที่ภายใน 27 ปี กลับ 2 ครั้ง และไม่เคยกลับเลยอย่างละ 1 คน

ตารางที่ 14 สถานที่เกิดของผู้ให้สัมภาษณ์

ประเทศ	จำนวน
ญี่ปุ่น	26
จีน	1

จากตารางที่ 14 แสดงว่าผู้ให้สัมภาษณ์เกือบทั้งหมดเกิดที่ประเทศญี่ปุ่น

ตารางที่ 15 นามสกุลของผู้ให้สัมภาษณ์

Itou	Miyamoto
Tamura	Tachikawa
Hanazaki	Ashida
Takahashi	Yashiroda

Miyajima	Asano
Kusama	Numata
Koyama	Kimbara
Fukuda	Yoneda
Hayashi	Murakami
Ukigaya	Aoki
Yanase	Ihara
Yamaguchi	Watanuki
Matusno	
Tsuboi	
Katou	

ตารางที่ 16 รุ่น (generation) ของผู้ให้สัมภาษณ์

รุ่น	จำนวน
1	23
2	4

จากตารางที่ 16 แสดงให้เห็นว่าผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่เป็นคนรุ่นที่ 1

ในด้านครอบครัว

ตารางที่ 17 รายได้ของครอบครัวต่อเดือน

รายได้ต่อเดือน	จำนวน
55,000 บาทขึ้นไป	22
ต่ำกว่า 50,000 บาท	1
35,000 - 45,000 บาท	2
45,000 - 55,000 บาท	1

จากตารางที่ 17 แสดงให้เห็นว่าครอบครัวชาวญี่ปุ่นส่วนใหญ่มีรายได้มากกว่า 55,000 บาทขึ้นไป

ตารางที่ 18 สถานที่ที่ผู้ให้สัมภาษณ์พบกับคู่สมรสของตนเป็นครั้งแรก

ประเทศ	จำนวน
ไทย	18
ญี่ปุ่น	6
อื่น ๆ	3

จากตารางที่ 18 แสดงให้เห็นว่าส่วนใหญ่ของคู่สามีภรรยาพบกันเป็นครั้งแรกในประเทศไทยมากที่สุด

ตารางที่ 19 ระยะเวลาที่ใช้ในการคบหา

ระยะเวลา	จำนวน
6 เดือน	2
7 เดือน - ไม่เกิน 1 ปี	3
1 ปี	7
1 ปี 6 เดือน	4
2 ปี	3
3 ปี	3
6 ปี	1
7 ปี	2

จากตารางที่ 19 จะเห็นได้ว่าคู่สมรสที่ใช้เวลาในการคบหาภายในระยะเวลา 1 ปีจะมีมากที่สุดคือ 7 คู่ แต่ถ้ารวมระยะเวลา 6 เดือน และ 7 เดือน - ไม่เกิน 1 ปี และ 1 ปี 6 เดือน เข้าไปด้วยก็จะ เป็นจำนวน 16 คู่ทีเดียว

ตารางที่ 20 มีพ่อสื่อหรือแม่สื่อชักนำให้รู้จักกันหรือไม่

	จำนวน
มี	4
ไม่มี	23

จากตารางที่ 20 แสดงให้เห็นว่าคู่สามีภรรยาส่วนใหญ่พบกันเอง ไม่มีพ่อสื่อหรือแม่สื่อชักนำ

ตารางที่ 21 ในการตัดสินใจแต่งงาน ตัดสินใจด้วยตนเองหรือมีผู้ใหญ่ช่วยตัดสินใจ

การตัดสินใจ	จำนวน
ด้วยตนเอง	27

จากตารางที่ 21 แสดงให้เห็นว่า การตัดสินใจแต่งงานของชาวญี่ปุ่นตัดสินใจด้วยตนเองทั้งสิ้น

ตารางที่ 22 ในการแต่งงานของบุตรผู้ให้สัมภาษณ์จะตัดสินใจให้หรือให้บุตรตัดสินใจเอง

การตัดสินใจ	จำนวน
ให้บุตรตัดสินใจเอง	24
ตัดสินใจทั้ง 2 ฝ่าย	2
ไม่ทราบ	1

จากตารางที่ 22 แสดงให้เห็นว่า สำหรับคนในรุ่นลูก ผู้ให้สัมภาษณ์ยังคงยืนยันให้บุตรของตนตัดสินใจด้วยตนเองซึ่งเป็นคนส่วนใหญ่ถึง 24 คน

ตารางที่ 23 สถานะของครอบครัว

สถานะ	จำนวน
แต่งงานแล้วอยู่กินด้วยกัน	23
ไม่ได้หย่าแต่แยกกันอยู่	3
หย่า	1

จากตารางที่ 23 โดยส่วนใหญ่ยังคงอยู่ด้วยกันซึ่งมีถึง 23 คู่

ตารางที่ 24 จำนวนปีที่แต่งงานกันมา

จำนวนปี	จำนวน
2 - 5 ปี	5
6 - 10	10
11 - 15	5
16 - 20	2
21 - 25	2
26 - 30	1

จากตารางที่ 24 จะเห็นได้ว่าผู้ที่แต่งงานมา 6 - 10 ปีจะมีมากที่สุดคือ 10 คู่

ตารางที่ 25 จำนวนบุตร

จำนวนบุตร	จำนวน
1 คน	19
2	6
3	2

จากตารางที่ 25 จะเห็นได้ว่า จำนวนบุตรของครอบครัวชาวญี่ปุ่นที่อาศัยในประเทศไทยมีบุตรคนเดียวมากที่สุดคือ 19 ครอบครัว

ตารางที่ 26 ความเห็นของบิดามารดาของผู้ให้สัมภาษณ์ต่อการแต่งงานของผู้ให้สัมภาษณ์

ความเห็นของบิดามารดา	จำนวน
ต้องแต่งงานกับคนญี่ปุ่นเท่านั้น	12
แต่งงานกับต่างชาติก็ได้	13
ไม่ทราบ	2

จากตารางที่ 26 แสดงให้เห็นว่า คนรุ่นบิดามารดาของผู้ให้สัมภาษณ์เกือบครึ่งมีความคิดที่จะให้บุตรของตนแต่งงานกับคนญี่ปุ่นเท่านั้น แต่เกินครึ่งเล็กน้อยยอมให้แต่งงานกับต่างชาติได้

ตารางที่ 27 ความเห็นของผู้ให้สัมภาษณ์ต่อการแต่งงานของบุตรตน

ความเห็นของผู้ให้สัมภาษณ์	จำนวน
ต้องแต่งงานกับคนญี่ปุ่นเท่านั้น	4
แต่งงานกับต่างชาติก็ได้	14
ไม่ทราบ	9

จากตารางที่ 27 แสดงให้เห็นว่าจำนวนผู้ที่ให้บุตรของตนแต่งงานกับต่างชาติได้นั้นมีจำนวนมากที่สุด เมื่อเทียบกับจำนวนที่กล่าวว่าต้องแต่งงานกับญี่ปุ่นเท่านั้น ต่างกันอย่างมาก

ตารางที่ 28 เมื่อแต่งงานให้สินสอดหรือไม่

	จำนวน
ให้	12
ไม่ได้ให้	15

จากตารางที่ 28 ผู้ไม่ได้ให้สินสอดมีมากกว่าผู้ให้เล็กน้อย

จำนวนค่าสินสอด

ค่าสินสอดมีตั้งแต่ 10,000 บาท 50,000 บาท 59,990 บาท 1 แสนบาท 5 แสนบาท และ 1 ล้านบาท

ตารางที่ 29 จัดพิธีแต่งงานหรือไม่

	จำนวน
ไม่จัด	4
จัด	23

จากตารางที่ 29 แสดงให้เห็นว่าคนส่วนใหญ่ได้จัดพิธีแต่งงานอย่างเป็นทางการ

ตารางที่ 30 สถานที่จัดพิธีแต่งงาน

สถานที่	จำนวน
ประเทศญี่ปุ่น	4
ประเทศไทย	17
ทั้ง 2 ประเทศ	1
ที่อื่น ๆ	1
ไม่ระบุ	4

จากตารางที่ 30 แสดงให้เห็นว่าผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่จัดงานพิธีแต่งงานในประเทศไทย

ตารางที่ 31 พิธีแต่งงาน

พิธีแต่ง	จำนวน
แบบญี่ปุ่น	5
แบบไทย	17
แบบคริสต์	1
ไม่ระบุ	4

จากตารางที่ 31 แสดงให้เห็นว่า ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่จัดพิธีแบบไทย จัดแบบญี่ปุ่นมีเพียง 5 คู่ เท่านั้น

ตารางที่ 32 การกำหนดฤกษ์แต่งงานทำโดย

	จำนวน
พระไทยกำหนด	10
สามี(คนไทย)เป็นผู้กำหนด	1
ภรรยา(คนไทย)เป็นผู้กำหนด	3
ทั้งสามีภรรยาเป็นผู้กำหนด	3
กำหนดวันที่เป็นวันหยุด	1
ไม่มีอะไรเป็นพิเศษ	1
วันที่โชคดี(พิธีแบบญี่ปุ่น)	3
ไม่ระบุ	5

จากตารางที่ 32 การกำหนดฤกษ์แต่งงานมีลักษณะที่หลากหลายกันไปแต่ที่น่าสังเกตคือ กรณีที่ให้พระไทยดูฤกษ์ให้ นั้นจะมีมากที่สุดคือ 10 คู่

ตารางที่ 33 จัดพิธีแต่งงานตามแบบศาสนาใด

	จำนวน
พุทธ	15
ชินโต	5
คริสต์	1
อื่น ๆ เช่น ไหวับิดามารดา	3
ไม่ได้จัดตามศาสนาใดเลย	1
ไม่ระบุ	2

จากตารางที่ 33 แสดงให้เห็นว่าคู่แต่งงานเลือกที่ใช้วิธีแต่งตามแบบพุทธมากที่สุดคือ 15 คู่ เป็นการยืนยันข้อมูลจากตารางที่ 32 ที่ว่าการกำหนดฤกษ์แต่งงานส่วนใหญ่จะให้พระไทยเป็นผู้กำหนดให้

ตารางที่ 34 มีการจัดงานเลี้ยงหรือไม่

	จำนวน
จัด	21
ไม่จัด	6

จากตารางที่ 34 คู่สมรสชาวญี่ปุ่นส่วนใหญ่มีการจัดงานเลี้ยง

ตารางที่ 35 สถานที่จัดงานเลี้ยง

	จำนวน
ญี่ปุ่น	5
ไทย	8
ทั้งไทยและญี่ปุ่น	7
อื่น ๆ	2
ไม่ระบุ	5

จากตารางที่ 35 แสดงให้เห็นว่า จำนวนที่จัดจ้ดทั้งไทยและญี่ปุ่นไม่ได้แตกต่างกันมากนัก แสดงให้เห็นถึงการยังคงคำนึงถึงญาติพี่น้องที่อยู่ในประเทศญี่ปุ่นแม้จะอยู่ห่างไกลแต่เมื่อแต่งงานก็ยังไม่ไปจัดถึงญี่ปุ่นด้วย

ตารางที่ 36 ประเทศที่ขึ้นจดทะเบียนสมรส

	จำนวน
ญี่ปุ่น	3
ทั้งไทยและญี่ปุ่น	23
ไม่ระบุ	1

จากตารางที่ 36 จะเห็นได้ว่าคู่สามีภรรยาจะขึ้นทะเบียนสมรสทั้งในไทยและญี่ปุ่นซึ่งมีจำนวนมากที่สุด

ตารางที่ 37 สถานที่อยู่ภายหลังการแต่งงาน

	จำนวน
บ้านพ่อแม่	2
บ้านแม่ภรรยา	2
อยู่อิสระ	23

จากตารางที่ 37 จะเห็นได้ว่า ภายหลังการแต่งงานคู่สามีภรรยาที่เลือกที่อยู่ตามลำพัง(neolocal) จะมีมากที่สุดคือ 23 คู่

ตารางที่ 38 จำนวนบุตรในครอบครัว

	จำนวน
1 คน	13
2	8
3	6

จากตารางที่ 38 แสดงให้เห็นว่า จำนวนบุตรของครอบครัวชาวญี่ปุ่นในกรุงเทพฯจะมีบุตรเพียง 1 คนมากที่สุด รองลงมาคือ 2 คน แสดงให้เห็นว่าครอบครัวชาวญี่ปุ่นส่วนใหญ่เป็นครอบครัวเดี่ยวขนาดเล็ก

การแบ่งหน้าที่ภายในครอบครัว

ตารางที่ 39 หน้าที่ของสามีภายในครัวเรือน (เลือกได้มากกว่า 1)

	จำนวน
หารายได้	26
ทำงานบ้าน	5
เลี้ยงลูก	15
ดูแลค่าใช้จ่ายในบ้าน	15

ตารางที่ 40 หน้าที่ภรรยา (เลือกได้มากกว่า 1)

	จำนวน
หารายได้	17
ทำงานบ้าน	19
เลี้ยงลูก	23
ดูแลค่าใช้จ่ายในบ้าน	19

จากตารางที่ 39 จะเห็นได้ว่า สามีหรือพ่อบ้านหน้าที่หลักก็ยังคงเป็นการหารายได้ให้แก่ครอบครัวอยู่ แต่ในขณะที่เดียวกันก็ไม่ได้ทำงานเลี้ยงดูบุตรทั้งงานดูแลค่าใช้จ่ายในบ้านด้วย

จากตารางที่ 40 จะเห็นได้ว่า ภรรยายังคงทำหน้าที่เลี้ยงดูบุตรเป็นหลัก และทำงานบ้าน ดูแลค่าใช้จ่ายในบ้านด้วย แต่ขณะเดียวกันงานหารายได้ก็ยังสามารถทำไปด้วย

จากทั้งตารางที่ 39 และ 40 อาจสรุปได้ว่า สามียังคงทำหน้าที่หารายได้เป็นหลักและทำงานบ้านหรือเลี้ยงดูบุตรเป็นรอง ส่วนภรรยาก็ยังคงทำหน้าที่เลี้ยงดูบุตรเป็นหลัก ส่วนหน้าที่อื่นเป็นรองแต่ก็ไม่ใช้ทำงานบ้านหรือดูแลค่าใช้จ่ายเท่านั้น ยังคงทำหน้าที่หารายได้ให้กับครอบครัวควบคู่ไปด้วย

ตารางที่ 41 ผู้ที่ทำการตัดสินใจเรื่องสำคัญภายในครอบครัว

การตัดสินใจ	จำนวน
สามี	8
ภรรยา	3
ตัดสินใจร่วม	14
บิดามารดา	0
ไม่ระบุ	2

จากตารางที่ 41 จะเห็นได้ว่าการตัดสินใจเรื่องสำคัญภายในครอบครัวนั้น ส่วนใหญ่จะเป็นการตัดสินใจร่วมกันของทั้งสามีและภรรยา รองลงมาได้แก่สามี และตามมาด้วยภรรยาซึ่งมีสัดส่วนน้อยที่สุด ส่วนผู้ใหญ่อีกคือ บิดามารดาไม่มีส่วนในการตัดสินใจเลย

การดูแลบิดามารดา

ตารางที่ 42 การดูแลบิดามารดาของทั้งสองฝ่าย

	จำนวน
ดูแล	10
ไม่ได้ดูแล	17

จากตารางที่ 42 จะเห็นได้ว่าเนื่องจากครอบครัวชาวญี่ปุ่นส่วนใหญ่เป็นครอบครัวเดี่ยวดังนั้นจึงไม่ได้ทำหน้าที่ดูแลบิดามารดาของตน แต่จำนวนที่ยังดูแลอยู่ก็ยังคงมีประมาณ 10 ครอบครัว

ตารางที่ 43 การมีส่วนร่วมของบิดามารดาหรือญาติผู้ใหญ่ในการตัดสินใจเรื่องสำคัญ

ผู้มีส่วนร่วม	จำนวน
พ่อแม่มีส่วนร่วม	4
ญาติ	1
ไม่มีส่วนร่วมเลย	22

ตารางที่ 44 หน้าที่ของบิดามารดาภายในครัวเรือน

หน้าที่	จำนวน
งานบ้าน	4
เลี้ยงดูเด็ก	6
ดูแลค่าใช้จ่าย	1
บิดามารดาไม่อยู่ที่บ้าน	20

ตารางที่ 45 หน้าที่ของญาติภายในครัวเรือน

หน้าที่	จำนวน
หารายได้เข้าครัวเรือน	1
ทำงานบ้าน	2
เลี้ยงเด็ก	4
ไม่มีญาติในบ้าน	21

จากตารางที่ 43, 44, 45 จะเห็นได้ว่าครอบครัวผู้ป่วนในกรุงเทพฯส่วนใหญ่จะเป็นครอบครัวเดี่ยวที่อยู่อิสระ บทบาทของบิดามารดาหรือญาติผู้ใหญ่จะน้อยมาก เป็นชีวิตที่เป็นสังคมสมัยใหม่อย่างแท้จริง

ตารางที่ 46 ครอบครัวมีกิจการของตนเองหรือไม่

ประเภทกิจการ	จำนวน
กิจการตนเอง	9
ไม่ใช่กิจการตนเอง	17
กิจการตนเองและอื่น ๆ	1

จากตารางที่ 46 แสดงให้เห็นว่า ครอบครัวชาวญี่ปุ่นในกรณีศึกษา ส่วนใหญ่ไม่ได้ประกอบกิจการตนเอง และสอดคล้องกับตารางที่ 5 ที่แสดงว่าส่วนใหญ่เป็นพนักงานบริษัท

ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับบุตร

ตารางที่ 47 มีการวางแผนครอบครัวหรือไม่

	จำนวน
มี	13
ไม่มี	14

จากตารางที่ 47 เห็นได้ว่าครอบครัวที่มีการวางแผนกับที่ไม่มีการวางแผนมีจำนวนใกล้เคียงกัน แสดงให้เห็นว่า ครอบครัวผู้ป่วนไม่ใช่ว่าจะวางแผนครอบครัวทั้งหมดไม่

ตารางที่ 48 ในระหว่างการตั้งครรภ์ ทานอะไรเป็นพิเศษหรือไม่

	จำนวน
ไม่ได้ทานอะไรเป็นพิเศษ	20
ทาน	7

จากตารางที่ 48 จะเห็นได้ว่า ครอบครัวชาวญี่ปุ่นจำนวนค่อนข้างมากไม่ได้ทานอะไรเป็นพิเศษ ระหว่างการตั้งครรภ์

ในหัวข้อนี้ ครอบครัวชาวญี่ปุ่นได้ให้ประสบการณ์การทานระหว่างการตั้งครรภ์ไว้ดังนี้คือ

กินยาและแคลเซียมที่ได้รับมาจากโรงพยาบาล
ไม่ดื่มกาแฟ
ทานข้าวต้มเป็นบางมื้อ
กินของที่อยากกิน
ดื่มน้ำมะพร้าว
ดื่มนมวัวทุกวัน
พยายามไม่กินของกึ่งสำเร็จรูปเช่น บะหมี่กึ่งสำเร็จ
ทานของจำพวกเนื้อ
ทานของจำพวกเกลือแร่

ตารางที่ 49 ในระหว่างการตั้งครรภ์ ได้ไปไหว้เจ้าหรือไหว้พระหรือไม่ (ตอบได้มากกว่า 1)

	จำนวน
ไม่ได้ไปเลย	10
ได้รับเครื่องรางจากญี่ปุ่น	14
ไปทำบุญที่วัดไทย	6
ตั้งชื่อลูกที่ได้รับจากศาลเจ้าชินโตญี่ปุ่น	1
ได้รับเมล็ดข้าวปลูกเสกจากศาสนาเทนริเคียว	1

จากตารางที่ 49 แสดงให้เห็นว่า ผู้ที่ไม่ได้ไปไหว้เจ้าเลยมีเกือบครึ่งหนึ่งของกลุ่มตัวอย่างแต่ผู้ที่ได้รับเครื่องรางจากญี่ปุ่น เช่น เข็มขัดคาดเอวระหว่างตั้งครรภ์นั้นมีเกินครึ่ง สำหรับผู้ที่ไปวัดไทยก็มีไม่น้อยเช่นกันแสดงว่าในเรื่องนี้มีวิถีปฏิบัติที่แตกต่างกันไป แต่โดยวิถีปฏิบัติแล้วก็ได้ไม่ได้ผิดแผกแตกต่างไปจากวิถีปฏิบัติของคนไทย เช่น การตั้งชื่อลูกจากวัด หรือ ศาลเจ้าที่นับถือ หรือความเชื่อในเรื่องเครื่องรางก็ยังคงมีอยู่ในหมู่ชาวญี่ปุ่น

ตารางที่ 50 ภายหลังจากการคลอดบุตรครอบครัวชาวญี่ปุ่นได้ปฏิบัติตามความเชื่ออย่างไรบ้าง

การปฏิบัติ	จำนวน
ไม่ได้ปฏิบัติอะไรเลย	6
ไปไหว้ศาลเจ้าชินโตญี่ปุ่น	8
อยู่ไฟและให้ผู้ใหญ่ทำพิธีรับขวัญ	1
หลังเกิด 2-3 เดือน ทำพิธีโกนผมให้กับเด็กใส่กระทงแล้วนำไปลอยน้ำ	1
เนื่องจากนับถือคริสต์จึงพาเข้าโบสถ์ในวันอาทิตย์	3
พาไปไหว้สุสานบรรพบุรุษที่ญี่ปุ่น	1
พาไปไหว้พระวัดไทย	4
พาไปหาบิดามารดาที่ญี่ปุ่น	2
ให้พระญี่ปุ่นในไทยสวดทำขวัญให้	1

ตารางที่ 51 ในรุ่นของบิดามารดา ระหว่างการตั้งครรภ์ได้ปฏิบัติอย่างไรบ้าง

การปฏิบัติ	จำนวน
ไม่ได้ปฏิบัติอะไรเป็นพิเศษ	14
ไม่ทราบ	2
พาไปวัด	3
ทำพิธีรดน้ำเพื่อให้การคลอดปลอดภัย	1
ได้ขอเครื่องราง(เข็มขัดคาดเอว)จากวัดที่ญี่ปุ่น	6
สวดมนต์ตามหลักศาสนาเทนริเคียว	1

ตารางที่ 52 ในรุ่นของบิดามารดาภายหลังจากคลอดได้ปฏิบัติตามความเชื่ออย่างไรบ้าง

การปฏิบัติ	จำนวน
ไม่ปฏิบัติอะไรเลย	14
ไม่ทราบ	3
พาไปไหว้ศาลชินโต	21

จากตารางที่ 49, 50, 51, 52 แสดงให้เห็นว่า จากรุ่นบิดามารดาถึงรุ่นผู้ให้สัมภาษณ์คือรุ่นลูก ทั้งระหว่างตั้งครรภ์และภายหลังจากคลอดจะมีความเชื่อที่ต่างกัน ในรุ่นบิดามารดาที่เป็นคนญี่ปุ่นใช้ชีวิตที่ญี่ปุ่นในระหว่างตั้งครรภ์ไม่ค่อยจะได้ปฏิบัติอะไรมากนักแต่ภายหลังจากคลอดบุตรได้พาบุตรไปไหว้ศาลชินโตค่อนข้างมากคือ 21 ครอบครัว แต่เมื่อถึงคนรุ่นลูกซึ่งได้มาใช้ชีวิตในประเทศไทย

ระหว่างการตั้งครรภ์จำนวนเกินครึ่งเล็กน้อยยังปฏิบัติตามความเชื่อญี่ปุ่น แม้ภายหลังคลอดแล้วเกินครึ่งก็ได้ปฏิบัติตามความเชื่อญี่ปุ่นด้วย แต่ความเชื่อและประเพณีไทยก็ได้เข้ามาปะปนกับความเชื่อเดิมของชาวญี่ปุ่น เช่นมีการไปทำบุญที่วัดไทยบ้าง โกงผมบ้าง ทำบุญวันเกิดให้บ้าง เป็นต้น แสดงให้เห็นว่าได้มีการผสมผสานวัฒนธรรมแบบไทยเข้าไปแล้ว

ในขณะที่เดียวกันผู้ที่ไม่ได้ปฏิบัติอะไรเป็นพิเศษเลยระหว่างการตั้งครรภ์ทั้งรุ่นบิดามารดา และรุ่นผู้ให้สัมภาษณ์ก็ได้แตกต่างกันมาก คือมีจำนวนประมาณเกือบ 1 ใน 3 และ ครึ่งหนึ่งของผู้ให้สัมภาษณ์ตามลำดับ ดังนั้นจึงมีทั้งผู้ปฏิบัติซึ่งยังคงมีจำนวนมากและผู้ไม่ปฏิบัติซึ่งจะมีจำนวนรองลงมา

ตารางที่ 53 ในด้านการอบรมบุตร มีวิธีการคือ

วิธีการ	จำนวน
ทำโทษด้วยมือ เช่น ตี	24
ใช้การพูดคุย	14
ไม่พูดอะไรเลย	1
ลดค่าขนม	1
งดเที่ยว	4

จากตารางที่ 53 จะเห็นได้ว่าวิธีการทำโทษด้วยมือจะเป็นวิธีทำโทษที่บิดามารดาของคนญี่ปุ่นใช้ในการลงโทษเด็กมากที่สุด รองลงมาคือใช้การพูดคุย วิธีการอื่นๆ จะใช้น้อยมาก

ตารางที่ 54 ในด้านการศึกษาแก่บุตร คาดหวังจะให้การศึกษาถึงชั้นใด

ระดับ	จำนวน
มหาวิทยาลัย	20
แล้วแต่บุตร	7

ตารางที่ 55 ระหว่างบุตรและธิดาจะให้การศึกษาแก่ใครมากกว่า(ถามเฉพาะผู้มีบุตรและธิดา)

	จำนวน
ให้เท่ากัน	11
ให้ชายมากกว่า	1

จากตารางที่ 54 และ 55 จะเห็นได้ว่า บิดามารดาชาวญี่ปุ่นคาดหวังให้บุตรธิดาเรียนให้ถึงระดับมหาวิทยาลัยมากที่สุด ในขณะที่เดียวกันระหว่างบุตรชายและบุตรหญิงก็ไม่มีแตกต่างกันในการให้การศึกษา

ความคาดหวังของผู้ให้สัมภาษณ์ในด้านการรับช่วงงานของบุตร
ตารางที่ 56 บุตรที่จะให้รับช่วงงาน

	จำนวน
ให้บุตรชายคนโต	1
ให้บุตรชายคนที่ 2, 3	1
แล้วแต่บุตร	2
ยังไม่ได้กำหนด	5
ภรรยา(คนไทย)เป็นผู้กำหนด	1
ไม่มีความเห็น	6

จากตารางที่ 56 แสดงให้เห็นว่าครอบครัวชาวญี่ปุ่นไม่ได้คาดหวังว่าบุตรชายคนโตจะเป็นผู้รับช่วงงานอีกต่อไป แต่กลับมีความเห็นที่หลากหลายออกไป

ความคาดหวังของบิดามารดาต่อผู้ให้สัมภาษณ์

ตารางที่ 57 บิดามารดาคาดหวังให้บุตร(ผู้ให้สัมภาษณ์)เรียนถึงระดับไหน

ระดับ	จำนวน
มัธยมปลาย	2
วิชาชีพ	1
วิชาชีพชั้นสูง	1
มหาวิทยาลัย	11
แล้วแต่บุตร	8
มหาบัณฑิต	1
ไม่มีความเห็น	4

จากตารางที่ 57 เมื่อเปรียบเทียบกับตารางที่ 54 แล้ว แสดงให้เห็นว่าความคาดหวังของบิดามารดาต่อผู้ให้สัมภาษณ์ กับ ความคาดหวังของผู้ให้สัมภาษณ์ต่อบุตรมีความแตกต่างกันมากตามสภาพแวดล้อมของสังคม กล่าวคือ ในตารางที่ 59 บิดามารดาผู้ให้สัมภาษณ์มีความคาดหวังต่อผู้

สัมภาษณ์ว่าจะให้เรียนถึงมหาวิทยาลัยเพียง 11 คนเท่านั้น แต่ในตารางที่ 55 ผู้ให้สัมภาษณ์คาดหวังว่าจะให้บุตรศึกษาถึงมหาวิทยาลัยถึง 20 คน แสดงว่าคนรุ่นใหม่คาดหวังให้บุตรของตนมีการศึกษาที่สูงขึ้นตามความต้องการของสังคมสมัยใหม่

ตารางที่ 58 ความแตกต่างในการให้การศึกษาแก่บุตรระหว่างชายหญิงของบิดามารดาของผู้ให้สัมภาษณ์

	จำนวน
ให้เพศชายมากกว่า	6
ไม่มีความแตกต่าง	7

จากตารางที่ 55 และ 58 เมื่อเปรียบเทียบกันแล้ว ตารางที่ 55 ความแตกต่างในการให้การศึกษาของผู้ให้สัมภาษณ์กับบุตรและธิดาแทบจะไม่มี แต่ในรุ่นของบิดามารดาที่ให้แก่ผู้ให้สัมภาษณ์นั้น ปรากฏเห็นความแตกต่างอย่างชัดเจนว่ามีประมาณครึ่งต่อครึ่ง แสดงให้เห็นว่าเมื่อยุคสมัยเปลี่ยนไปผู้ให้สัมภาษณ์คือคนรุ่นปัจจุบันจะมีทัศนคติในการให้การศึกษาต่อบุตรและธิดาเปลี่ยนแปลงไปเป็นให้การศึกษาเท่าเทียมกันมากยิ่งขึ้น

ตารางที่ 59 บิดามารดามีกิจการหรือไม่

	จำนวน
มีกิจการเอง	9
ไม่มีกิจการเอง	18

ตารางที่ 60 ผู้ที่มีกิจการเองต้องการสืบทอดให้กับลูกหรือไม่

	จำนวน
ต้องการให้สืบทอด	7
ไม่ต้องก็ได้	2

จากตารางที่ 56 และ 60 จะเห็นได้ว่า มองในด้านการต้องการให้สืบทอดแล้ว คนรุ่นบิดามารดา มีความตั้งใจให้บุตรสืบทอดชัดเจน เมื่อเปรียบเทียบกับคนรุ่นลูก(ผู้ให้สัมภาษณ์)ที่ ไม่ได้กำหนดแน่นอนในการให้บุตรสืบทอด แสดงให้เห็นทัศนคติในการรับช่วงงานของครอบครัวผู้ป็นเปลี่ยนไปเมื่ออาศัยในสังคมไทย

ตารางที่ 61 ความคาดหวังของบิดามารดาต่อผู้ให้สัมภาษณ์ในเรื่องอาชีพ

ไม่ได้คาดหวังอะไร
แพทย์, ทนาย, งานด้านคอมพิวเตอร์
งานที่ต้องติดต่อกับญี่ปุ่น
ทำงานที่ชอบ, งานที่เลี้ยงชีพได้
พนักงานบริษัท
นักเขียนอิสระ
มีกิจการเอง
วิชาชีพเฉพาะ

ตารางที่ 62 ความคาดหวังของบิดามารดาในการตัดสินใจเลือกงานของผู้ให้สัมภาษณ์

การตัดสินใจ	จำนวน
ให้ผู้สัมภาษณ์ตัดสินใจเอง	24
บิดามารดาตัดสินใจเอง	1
ทั้ง 2 ฝ่าย	2

จากตารางที่ 61 แสดงให้เห็นว่าความคาดหวังของบิดามารดาต่อผู้ให้สัมภาษณ์ในเรื่องงานอาชีพมีลักษณะหลากหลายออกไป จากตารางที่ 62 แสดงให้เห็นว่าบิดามารดาของผู้ให้สัมภาษณ์ค่อนข้างให้อิสระในการตัดสินใจในเรื่องอาชีพแก่ผู้ให้สัมภาษณ์ในฐานะบุตร

การอบรมสั่งสอนบุตรของผู้ให้สัมภาษณ์

ตารางที่ 63 ผู้ให้สัมภาษณ์ให้ความสำคัญอะไรในการอบรมสั่งสอนบุตรของตน

การสั่งสอน	จำนวน
เคารพผู้อาวุโส	10
ขยันในเรื่องงานบ้านการเรียน การงาน	8
ความประหยัด	4
รักษาระเบียบในบ้าน	2

การอบรมในเรื่องอื่น ๆ

การสั่งสอนในเรื่องจิตสำนึก
ในการดำรงชีวิตการให้คิดถึงคนอื่น ให้ความสำคัญกับผู้อื่น
ศีลธรรมทั่วไป

<p>การเล่าเรื่องประวัติวงศ์ตระกูล เรื่องบรรพบุรุษที่เคยเป็นหมอรักษาคคนในต่างจังหวัด ดำเนินชีวิตที่ถูกต้องไม่สร้างความเสื่อมเสียให้กับบรรพบุรุษ ทำตนให้เป็นที่รักใคร่ของผู้อื่น สอนให้เป็นที่รักใคร่ที่มีความอดทน ต่อสังคมไทยและอื่น ๆ เป็นผู้ที่มีความรับผิดชอบ เป็นผู้ที่เอาจริงเอาจัง ไม่ทำความเดือดร้อนให้กับทางบ้าน มารยาทในการใช้คำพูด สอนในเรื่องความร่วมมือ และมารยาทโดยทั่วไป ให้การศึกษาถึงขั้นมหาวิทยาลัยแล้ว ต้องพึ่งลำแข้งตนเองให้ได้ สอนในเรื่องการแสดงออก ไม่ให้โกหก สอนขนบธรรมเนียมประเพณีไทยให้ ให้มีความมั่นใจตนเอง ในเรื่องการแต่งงาน แม้ไม่เห็นด้วยก็จะยอมรับแต่ไม่ออกค่าใช้จ่ายให้ ให้ความรู้ในเรื่องภาพ คนตรี สอนในเรื่องกรรมดีกรรมชั่ว</p>
--

จากตารางที่ 63 จะเห็นได้ว่า ผู้ให้สัมภาษณ์ให้ความสำคัญกับการเคารพผู้อาวุโสมากที่สุด รองลงมาได้มา ได้แก่ ความขยัน ความประหยัด และ การรักษาระเบียบบ้าน เป็นลำดับ

จากการอบรมของครอบครัวผู้ปุ่นโดยทั่วไป มีข้อสังเกตที่เห็นได้จากการอบรมสั่งสอนโดยทั่วไป กล่าวคือ ยังมีการอบรมในเรื่องการให้ความสำคัญกับบรรพบุรุษอยู่ (ancestor worship) ดังคำกล่าวที่ว่า การดำรงชีวิตจะต้องไม่ให้เสื่อมเสียต่อบรรพบุรุษ หรือ การเล่าเรื่องบรรพบุรุษให้บุตรของตนเองฟัง

ตารางที่ 64 การอบรมสั่งสอนเด็กผู้ชาย

หัวข้อ	อนุญาต	ไม่อนุญาต
การไปฟังดนตรี	16	ไม่ระบุ
สังสรรค์ เทียบกลางคืน	16	ไม่ระบุ
กินเหล้า	15	1
บุหรี	7	8

ตารางที่ 65 การอบรมสั่งสอนเด็กผู้หญิง

หัวข้อ	อนุญาต	ไม่อนุญาต
การไปฟังดนตรี	13	ไม่ระบุ
สังสรรค์ ที่ยวกลางคืน	13	ไม่ระบุ
กินเหล้า	13	ไม่ระบุ
บุหรื	4	8

จากตารางที่ 64 จะเห็นได้ว่า ผู้ตอบคำถามประมาณ เกินครึ่งอนุญาตในเรื่อง การไปฟังดนตรี สังสรรค์ ที่ยวกลางคืน กินเหล้า แต่ในเรื่องการสูบบุหรืหรืออนุญาตจำนวนน้อย

จากตารางที่ 65 จะเห็นได้ว่า ผู้ตอบคำถามประมาณครึ่งหนึ่งอนุญาตให้ลูกผู้หญิงของตนทำในเรื่อง การฟังดนตรี สังสรรค์ที่ยวกลางคืน กินเหล้า ส่วนในเรื่องการสูบบุหรืไม่อนุญาตมากกว่า อนุญาตเท่าตัว

เมื่อเปรียบเทียบตารางที่ 63 กับ 65 แล้วจะเห็นได้ว่า การอนุญาตของบิดามารดาชาวญี่ปุ่นให้กับบุตรของตนเองนั้น ให้เด็กชายทำกิจกรรมดังกล่าวมากกว่าเด็กหญิงเล็กน้อย แสดงให้เห็นว่าครอบครัวชาวญี่ปุ่นยังคงให้อิสระกับเด็กผู้ชายในการทำกิจกรรมดังกล่าวมากกว่าเด็กผู้หญิงเล็กน้อย แต่เมื่อมองโดยรวมแล้ว ครอบครัวญี่ปุ่นค่อนข้างให้อิสระกับบุตรของตนในการทำกิจกรรมไม่ว่ากลางวันหรือกลางคืน ยกเว้นในเรื่องการสูบบุหรืเท่านั้นที่ไม่ค่อยจะเห็นด้วย

ตารางที่ 66 จำนวนครั้งในการที่ครอบครัวทานอาหารร่วมกันพร้อมหน้า

จำนวนครั้ง	จำนวน
ใน 1 วัน 1 ครั้ง	8
ใน 1 วัน 2 ครั้ง	2
ใน 1 วัน 3 ครั้ง	1
เฉพาะวันเสาร์	7
สัปดาห์ละ 1 - 2 ครั้ง	4
สัปดาห์ละ 3 - 4 ครั้ง	1
เดือนละ 2 - 3 ครั้ง	2
0 ครั้ง	2

ตารางที่ 67 มือที่กินพร้อมหน้ามากที่สุดคือ

	จำนวน
มือเช้า	3
มือกลางวัน	4
มือเย็น	20

จากตารางที่ 66 แสดงให้เห็นว่าครอบครัวชาวญี่ปุ่นทานข้าวร่วมกันพร้อมหน้าค่อนข้างน้อยกว่าคือใน 1 วัน 1 ครั้งมีเพียง 8 ครอบครัวเท่านั้น

จากตารางที่ 67 แสดงให้เห็นว่ามือที่ทานพร้อมหน้ามากที่สุดคือ มือเย็น ซึ่งมีผู้ตอบถึง 20 ครอบครัว แสดงให้เห็นว่ามือเย็นเป็นมือที่มีความสำคัญมากที่สุดในการพบปะสังสรรค์ภายในครอบครัว

ตารางที่ 68 ต้องการให้บุตรของคุณเล่นเมื่อขราหรือไม่

ความต้องการ	จำนวน
ต้องการ	10
ไม่ต้องก็ได้	8
ไม่จำเป็น	9
ไม่ทราบ	1

จากตารางที่ 68 ครอบครัวชาวญี่ปุ่นมีความต้องการให้บุตรของคุณเล่นเพียง 1 ใน 3 เท่านั้น ส่วนใหญ่ 17 ครอบครัว ตอบว่าไม่ต้องก็ได้ หรือ ไม่จำเป็น แสดงให้เห็นว่า ครอบครัวชาวญี่ปุ่นปัจจุบันไม่หวังพึ่งการดูแลจากบุตรมากเหมือนดังครอบครัวเด็วสมัยใหม่โดยทั่วไปที่ต้องพึ่งตนเองยามขรา หรือเข้าสู่บ้านพักคนชราในบั้นปลายชีวิต แต่ขณะเดียวกัน คนประมาณ 1 ใน 3 ยังต้องการดูแลจากบุตรของคุณอยู่ แสดงให้เห็นความคิดหรือค่านิยมแบบไทยได้เข้ามามีบทบาทในความคิดของครอบครัวญี่ปุ่นมากขึ้น

ตารางที่ 69 ในการเลี้ยงดูบุตรเมื่อเล็ก ใช้พี่เลี้ยงในการดูแลหรือไม่

	จำนวน
ใช่	12
ไม่ใช่	15

จากตารางที่ 69 แสดงให้เห็นว่า ครอบครัวที่ไม่ใช่มีสัดส่วนมากกว่าที่ใช้เพียงเล็กน้อย แสดงให้เห็นว่า ในการใช้ชีวิตอยู่ประเทศไทย ครอบครัวชาวญี่ปุ่นได้ใช้เงื่อนไขที่ดีในสังคมไทยในการจ้าง

พี่เลี้ยงเพื่อดูแลบุตรของตน ผิดกับในสังคมญี่ปุ่นเองหรือครอบครัวตะวันตกที่ส่วนใหญ่มักดูแลบุตรด้วยตนเองเนื่องจากค่าจ้างในการเลี้ยงเด็กค่อนข้างสูง แม้ในสังคมญี่ปุ่นเองแม่บ้านก็จะเป็นผู้ที่ดูแลด้วยตนเอง

ตารางที่ 70 ความคาดหวังที่จะให้บุตรชายของตนเองบวช

	จำนวน
คาดหวัง	4
ไม่คาดหวัง	7
แล้วแต่บุตร	7
ไม่ทราบ	9

จากตารางที่ 70 แสดงให้เห็นว่า ครอบครัวชาวญี่ปุ่นประมาณไม่ถึง 1 ใน 3 ไม่คาดหวังให้บุตรของตนเองบวช จำนวนเท่ากันตอบว่าแล้วแต่บุตรกล่าวคือจะบวชก็ได้ไม่บวชก็ได้ แต่ที่คาดหวังมีเพียง 4 ครอบครัว แสดงให้เห็นว่าแม้จะเป็นจำนวนน้อย แต่ความคิดในการให้บุตรชายบวชก็ยังคงมีอยู่ในครอบครัวญี่ปุ่น

ตารางที่ 71 จะส่งบุตรชายของตนเข้าโรงเรียนญี่ปุ่น หรือ โรงเรียนไทย

โรงเรียน	จำนวน
โรงเรียนญี่ปุ่น	10
โรงเรียนไทย	14
โรงเรียนนานาชาติ	3

เหตุผลที่ส่งเข้าโรงเรียนไทย

เมื่อเด็กส่งเข้าโรงเรียนอนุบาลญี่ปุ่นก่อน เมื่อโตแล้วจะส่งเข้าโรงเรียนไทยหรือนานาชาติเนื่องจากการใช้ภาษาญี่ปุ่นมีข้อจำกัดมาก
 อยากให้เติบโตเป็นเด็กไทย
 เนื่องจากเด็กมี 2 สัญชาติ แต่ในอนาคตอยากให้ใช้สัญชาติไทย
 ใช้ชีวิตในสังคมไทยนั้นมีโอกาสมากกว่า แต่ถ้ากลับญี่ปุ่นแล้วการใช้ชีวิตจะลำบากมากกว่ามาก
 เนื่องจากโรงเรียนอยู่ใกล้บ้าน
 เนื่องจากค่าเล่าเรียนถูก และไม่มีแผนที่จะกลับญี่ปุ่นจึงไม่จำเป็นต้องเรียนภาษาญี่ปุ่น

ในระหว่างเรียนถึงขั้นมัธยมปลายอยากให้ม้อัตลักษณ์แบบคนไทย
 อยากให้เด็กปฏิบัติตามธรรมเนียมไทย มีความคิดแบบคนไทย
 เนื่องจากโรงเรียนไทยมีแนวทางที่ดีกว่า
 เนื่องจากโรงเรียนในราชสำนัก จึงให้บุตรของตนเองเรียน

เหตุผลที่ส่งเข้าโรงเรียนญี่ปุ่น

เนื่องจากครอบครัวภรรยาคนไทยอยากให้บุตรเรียนภาษาญี่ปุ่น
 ในอนาคตอาจกลับญี่ปุ่นจึงให้บุตรเรียน
 อยากให้บุตรพูดภาษาญี่ปุ่น
 ในระหว่างเรียนจนถึงขั้นมัธยมต้น อยากให้รู้ขนบธรรมเนียมญี่ปุ่น ภาษา อัตลักษณ์ของญี่ปุ่น
 เนื่องจากเมื่อมาไทย บุตรกำลังเรียนชั้นประถม จึงให้เรียนโรงเรียนญี่ปุ่นต่อ
 จำเป็นเพราะเป็นภาษาประเทศแม่
 อยากให้เติบโตเป็นคนญี่ปุ่น
 อยากให้ได้รับการศึกษาแบบญี่ปุ่น
 อนาคตของบุตรยังไม่รู้ แต่ก็อยากให้เด็กได้รู้ภาษาญี่ปุ่น
 ทั้งสองโรงเรียนมีทั้งข้อดีและเสีย ดังนั้นเรียนโรงเรียนไหนก็ดีทั้งคู่

จากตารางที่ 71 แสดงให้เห็นว่าครอบครัวญี่ปุ่นในกรุงเทพฯ จำนวน 27 ครอบครัว ส่งบุตรของ
 ตนเข้าศึกษาโรงเรียนไทยมากกว่าโรงเรียนญี่ปุ่น ด้วยเหตุผลต่าง ๆ ที่แสดงไว้ แต่ขณะเดียวกันอีก
 ส่วนหนึ่งครอบครัวญี่ปุ่นก็ส่งบุตรของตนเข้าเรียนโรงเรียนญี่ปุ่นในไทยดังเหตุผลที่ได้แสดงไว้
 เมื่อพิจารณาโดยรวมแล้วจะเห็นได้ว่าครอบครัวญี่ปุ่นไม่จำเป็นจะต้องส่งบุตรของตนเข้าเรียนโรง
 เรียนญี่ปุ่นตามความเข้าใจของคนไทยเสมอไป

ตารางที่ 72 การปฏิบัติตามประเพณีญี่ปุ่นของครอบครัวญี่ปุ่นในรอบปีเปรียบเทียบกับระหว่างก่อนมี
 ครอบครัวกับเมื่อมีครอบครัวแล้ว

ประเพณี	ครอบครัวเดิม	ครอบครัวตนเอง
เดือนมกราคม		
ปีใหม่	27	9
โอยโทซึคามะ	27	11
ฮัทสึโมเดะ	16	2
ฮารีนะนากุชะ	9	2
วันบรรลุนิติภาวะ	14	3

เดือนกุมภาพันธ์		
เซทสี่ขุน	24	4
เดือนมีนาคม		
เทศกาลตักตา (ฮินะมัทสึริ)	17	9
โอสังน	20	1
ฉลองพิธีรับปริญญา	19	7
เดือนเมษายน		
พิธีเข้าบริษัทใหม่, พิธีปฐมเทศ	18	7
เทศกาลชมดอกซากุระ (ฮานามิ)	15	0
เดือนพฤษภาคม		
วันเด็ก	20	11
เดือนกรกฎาคม		
เทศกาลทะนะปะตะ	16	3
โอะซุมิโม	17	8
เดือนสิงหาคม		
เทศกาลบง	19	3
คิเซะ (การกลับไปเยี่ยมบ้าน)	9	2
เดือนกันยายน		
วันระลึกถึงบุญคุณผู้ใหญ่	10	6
เดือนพฤศจิกายน		
เทศกาลฉลองเด็กอายุครบ 3, 5, 7 ปี	18	5
เดือนธันวาคม		
งานส่งท้ายปีเก่า	17	15
ส่งส.ค.ส	24	21
คำขนมโมจิ	12	1
โอมิโซกะ	21	8
วันแม่	14	12
วันพ่อ	10	9

จากตารางที่ 72 ประเพณีที่ครอบครัวชาวญี่ปุ่นปฏิบัติในรอบปี เมื่อเปรียบเทียบกันแล้ว ระหว่างที่ตนเองยังเป็นสมาชิกอยู่ครอบครัวเดิมและเมื่อตนเองมีครอบครัวใหม่แล้ว การปฏิบัติได้ลดน้อยลง

อย่างเห็นได้ชัด โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อมาอยู่ประเทศไทยที่มีภูมิประเทศ และภูมิอากาศแตกต่างกับประเทศญี่ปุ่นอย่างสิ้นเชิง อย่างเช่นในเทศกาลฮานามิ กล่าวคือในประเทศเมื่อสิ้นสุดฤดูหนาวเข้าสู่ฤดูใบไม้ผลิในเดือนเมษายน ดอกซากุระก็จะบาน ชาวญี่ปุ่นจึงมีความยินดีที่จะต้อนรับฤดูแห่งความอบอุ่นและดอกไม้บานด้วยการพากันไปชมดอกไม้ในสวนสาธารณะและพร้อม ๆ กับดื่มฉลองกันอย่างคึกคักซึ่งในประเทศไทยเราเดือนเมษายนเป็นเดือนที่ร้อนที่สุด และตลอดทั้งปีแทบไม่มีการเปลี่ยนอุณหภูมิที่เห็นได้ชัด เทศกาลฮานามิจึงไม่มีใครปฏิบัติ

ในด้านความเชื่อและศาสนา

ตารางที่ 73 ศาสนาที่ท่านนับถือ

ศาสนา	จำนวน
พุทธ	16
คริสต์	3
ชินโต	1
เทนริเคียว	1
ไม่ได้นับถืออะไร	6

ตารางที่ 74 ที่บ้านมีแท่นบูชาหรือเครื่องบูชาติดตั้งใหม่

แท่นบูชา	จำนวน
มี	15
มีพระบรมฉายาลักษณ์ในหลวง	4
มีพระบรมฉายาลักษณ์ รัชกาลที่ 5	3
ไม่มี	11

ตารางที่ 75 ท่านได้ปฏิบัติกิจกรรมทางศาสนาเช่นสวดมนต์หรือไม่

	จำนวน
ปฏิบัติ	9
ปฏิบัติทุกวัน	6

เดือนละ 1 – 2 ครั้ง	3
ไม่ได้ปฏิบัติเลย	9

แนวทางการปฏิบัติตามความเชื่อ ศาสนาอื่น ๆ

<p>ทำบุญที่วัดไทยเป็นประจำ ติดตั้งแท่นบูชาพระพุทธรูปแบบญี่ปุ่น สักการะด้วยขนม ดอกไม้ น้ำ และ ข้าว ทำบุญที่วัดเมื่อมีวันหยุด ทำบุญในวันเกิดและวันปีใหม่ ถวายน้ำชา น้ำ และ จุดธูปสักการะทุกวัน สักการะด้วยดอกมะลิสัปดาห์ละ 1 ครั้ง ศาสนาเทนริเคียว ทำการสักการะเดือนละ 1 ครั้ง เมื่อกลับญี่ปุ่นจะไปไหว้สุสานบรรพบุรุษทุกครั้ง จะเข้าร่วมงานอีสเตอร์และคริสต์มาสทุกครั้งที่กลับญี่ปุ่น ภรรยาที่เป็นคนไทยเมื่อละเมียดศีลธรรมจะไปวัดไหว้พระ</p>

จากตารางที่ 73 ถึง 75 แสดงให้เห็นว่า ครอบครัวชาวญี่ปุ่นประมาณครึ่งหนึ่งยังคงนับถือพุทธอยู่ และประมาณครึ่งหนึ่งมีแท่นบูชาที่บ้าน และเกินครึ่งเล็กน้อยยังคงทำการสักการะสิ่งศักดิ์สิทธิ์อยู่ แสดงให้เห็นว่า ครอบครัวชาวญี่ปุ่นยังคงมีความเชื่อมโยงในศาสนาพุทธและอื่น ๆ อยู่ ทั้งนี้คงจะ ได้รับอิทธิพลจากสังคมไทยและคนไทยรอบตัวที่ทุกคนยอมรับในการเป็นศาสนิกชน การสมาคมกับกลุ่มและคนญี่ปุ่นในสังคมไทย

ตารางที่ 76 การติดต่อกับสมาคม (เลือกได้มากกว่า 1)

สมาคม	จำนวน
สมาคมคนญี่ปุ่น	22
สสท.	4
PTA.	3
ไม่ได้สมาคมกับกลุ่มใดเลย	3

ความสัมพันธ์กับสมาคมอื่น ๆ

<p>กลุ่มโฮมเพจอินเตอร์เน็ต (เป็นกลุ่มที่ตั้งมาแล้ว 3 ปี) กลุ่ม Seinenkaigai Kyoryokutai (เยาวชน โพนัทะเล) สมาคมจังหวัด (Kenjinkai) รวบรวมคนที่มาจากจังหวัดเดียวกัน</p>
--

สมาคมจังหวัด Shizuoka, Saga, Nakano

กลุ่มเพื่อนร่วมชั้นในมหาวิทยาลัย (Dozokai)

กลุ่ม ไกด์พิพิธภัณฑ

กลุ่มเพื่อนภรรยาคนไทย

กลุ่มเพื่อนหญิงที่ทำงานเมืองไทย

กลุ่มดูแลเด็ก (เป็นส่วนหนึ่งของสมาคมคนญี่ปุ่น)

กลุ่ม NGO Takurai

กลุ่ม Dojakuminkai (กลุ่มคนที่อยู่เมืองไทยตลอด)

กลุ่ม Mahaja (กลุ่มที่คบกันมา 20 ปี โดยมากปรึกษาเรื่องงาน)

จากตารางที่ 76 แสดงให้เห็นว่าชาวญี่ปุ่นผูกพันกันโดยผ่านกลุ่มต่าง ๆ จากตารางที่ 81 จะเห็นได้ว่า กลุ่มที่ครอบครัวตัวอย่างเข้าร่วมมากที่สุดได้แก่ สมาคมคนญี่ปุ่น ส่วน สสท. และ PTA. มีผู้เข้าร่วมน้อย และยังมีกลุ่มอื่น ๆ อีก

ตารางที่ 77 จำนวนครั้งในการเข้าร่วม

จำนวนครั้ง	จำนวน
เดือนละ 1 ครั้ง	5
เดือนละ 2-3 ครั้ง	3
2 เดือน 1 ครั้ง	3
ปีละ 1-2 ครั้ง	4

ประเภทของกิจกรรม

ดื่มและทานอาหารร่วมกันสนทนาแลกเปลี่ยนข่าวสาร

กิจกรรมของสมาคมคนญี่ปุ่น เช่น เล่นซอร์ฟบอลล์, ออกงานบาซาร์ หรือ งานออกร้าน, งานเทศกาล Bon เป็นต้น

งานประชุม PTA

จากตารางที่ 77 ประมาณครึ่งหนึ่งของครอบครัวตัวอย่างได้เข้าร่วมงานกับสมาคมต่าง ๆ ประมาณ 1 ใน 3 เข้าร่วมประมาณ เดือนละ 1 – 3 ครั้ง ที่เหลือเข้าร่วมห่างออกไป เนื้อหาของการเข้าร่วมนอกจากกิจกรรมของสมาคมคนญี่ปุ่นในเรื่องการออกงานแล้ว กิจกรรมร่วมกันได้แก่การทานข้าวร่วมกัน และงานประชุม PTA. เป็นต้น

ตารางที่ 78 การสมาคมกับคนญี่ปุ่นด้วยกัน

	จำนวน
มี	26
ไม่มี	1

ตารางที่ 79 ความถี่ในการติดต่อ

จำนวนครั้ง	จำนวน
ติดต่อทุกวัน	1
สัปดาห์ละ 1 ครั้ง	3
สัปดาห์ละ 2 ครั้ง	3
เดือนละ 1 ครั้ง	7
เดือนละ 2 ครั้ง	4
เดือนละ 3 - 4 ครั้ง	2
ปีละ 2 - 3 ครั้ง	5
ปีละ 4 - 5 ครั้ง	1

จากตารางที่ 78 กล่าวได้ว่า ครอบครัวตัวอย่างเกือบทั้งหมดมีการติดต่อกับคนญี่ปุ่นด้วยกันเอง จากตารางที่ 79 ความถี่ในการติดต่อที่มากที่สุดคือ ประมาณครึ่งหนึ่งของครอบครัวตัวอย่างติดต่อเดือนละ 1 - 4 ครั้ง

ตารางที่ 80 ในการสมาคมกับชาวญี่ปุ่นด้วยกันเอง ได้มีข้อคิดที่น่าสนใจคือ

<ol style="list-style-type: none"> 1. ในการประชุม หรือ การจัดกลุ่มนั้นมีความแตกต่างในหมู่ชาวญี่ปุ่นในเรื่อง ตำแหน่ง เช่น ผู้จัดการกับ คนกินเงินเดือน คนหนุ่มกับผู้สูงอายุ รายได้และ ความสนใจ การเลือกสถานที่ ผู้จัดประชุมจะมีความลำบากมาก 2. โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ที่ไม่ชอบที่จะสมาคมกับกลุ่มคนญี่ปุ่นด้วยเหตุผลที่ว่าเข้ากันไม่ได้ แต่จะสมาคมกับคนในที่ทำงานตนเองเท่านั้น 3. คบกับคนที่น่าคบเท่านั้น 4. ครอบครัวที่อาศัยอยู่นอกถนนสุขุมวิท ทำให้ ก. ลูก ๆ ไม่มีโอกาสที่จะพบปะเล่นกันได้ ข. ในการประชุมสมาคมญี่ปุ่นหรือกลุ่มคนญี่ปุ่นนั้นลำบาก 5. ชาวญี่ปุ่นที่อาศัยในไทยควรเรียนรู้จากคนไทยเชื้อสายจีนที่อาศัยในไทย 6. ผู้ที่มาจากไทยเป็นการส่วนตัวนั้นมีมากดังนั้น ดังนั้นจึงไม่มีความสัมพันธ์ในระดับแนวราบ 7. เนื่องจากที่พักเป็นแมนชั่นดังนั้นจึง ไม่ได้มีความสัมพันธ์กับเพื่อนบ้านเลย
--

8. เนื่องจากสังคมคนญี่ปุ่นในเมืองไทยแคบมาก ข่าวลือสะพัดเร็ว การคบคนจึงลำบาก
9. ไม่ได้มีอะไรเป็นพิเศษแต่ไม่ชอบเข้าร่วมกลุ่มกับคนญี่ปุ่นด้วยตนเอง นำราคาคุย
10. ในสมาคมญี่ปุ่นในไทยนั้น เนื่องจากมีภรรยาของพนักงานบริษัทจำนวนมาก คอยกันไม่รู้เรื่อง
11. ในหมู่ผู้หญิงชาวญี่ปุ่นมักจะมีทัศนคติด้านลบกับผู้ที่แต่งงานกับคนไทย
12. ในฐานะแม่บ้านที่สามีเป็นคนไทย ในเรื่องการเรียนของลูก แม่บ้านคิดจะนำลูกเข้าโรงเรียนญี่ปุ่น แต่สามีทัศนคติว่า ไม่จำเป็นที่จะนำลูกเข้าโรงเรียนญี่ปุ่นเนื่องจากอยากให้ลูกอยู่เมืองไทย แม้ลูกจะเป็นลูกครึ่ง ก็สามารถนำเข้าเรียนได้ โดยสรุปแล้ว สามีเป็นคนหัวโบราณ
13. ในการคบกับพนักงานบริษัทญี่ปุ่นในไทยนั้นลำบาก
14. อยากเข้าใจวัฒนธรรม ประเพณีไทยให้มากขึ้น คนญี่ปุ่นยังไม่เคยชินเหมือนคนไทยในการให้ความสำคัญกับศาสนาหรือสถาบันชั้นสูง
15. ในการคบกับคนญี่ปุ่นด้วยกันเองนั้นต้องใช้เงิน
16. ชุมชนชาวญี่ปุ่นเกิดขึ้นบนถนนสุขุมวิท ข่าวของเกี่ยวกับญี่ปุ่นมีมากมาย
17. เมื่อเกิดปัญหาขึ้น สถานทูตญี่ปุ่นไม่เห็นจัดการอะไรให้เลย
18. คนของสถานทูตญี่ปุ่นนั้นปฏิบัติต่อพนักงานบริษัทดี แต่กับผู้ที่อาศัยระยะยาวแล้วปฏิบัติไม่ดี
19. ในเรื่องเกี่ยวกับโรงเรียนญี่ปุ่น ก. ในการที่จะให้เด็กพูดได้ 2 ภาษานั้น มีความจำเป็นที่จะต้องสอนภาษาญี่ปุ่นให้เด็ก แต่โรงเรียนญี่ปุ่นไม่มีนโยบายที่จะให้เด็กได้พูด 2 ภาษา ข. มีปัญหาในการศึกษา กล่าวคือ สำหรับครอบครัวหรือพนักงานบริษัทที่บริจาคเงินให้กับโรงเรียนแล้ว ทางโรงเรียนจะปฏิบัติอย่างดีมาก
20. สมาคมญี่ปุ่น จะติดต่อกับบริษัทต่าง ๆ ในรูปองค์กร แต่บริษัทเหล่านี้ต่างก็มีจุดประสงค์แตกต่างกัน ค่านิยมแตกต่างกัน สรุปแล้วสมาคมญี่ปุ่นมีความคิดเดิม ๆ
21. ข่าวของสมาคมญี่ปุ่นมีแต่เรื่องโฆษณาของบริษัท
22. เนื่องจากส่วนตัวแล้วชอบคนไทย ดังนั้นจึงไม่อยากฟังเรื่องที่ไม่ดีเกี่ยวกับคนไทย

ตารางที่ 81 ในอนาคตอยากให้ชุมชนญี่ปุ่นเป็นอย่างไร

1. ไม่สนใจและไม่มีความเห็น
2. อยากสร้างเวทีแลกเปลี่ยนข่าวสารเกี่ยวกับไทย โดยกำหนดจำนวนครั้งที่พบปะกัน
3. ยกเว้นเพื่อนสนิทแล้ว ไม่คิดที่จะมีเพื่อนเพิ่มเนื่องจากความเห็นไม่ตรงกัน
4. ชุมชนคนญี่ปุ่นในประเทศไทยไม่เคยมีเนื่องจากในญี่ปุ่นมีชุมชนคนชั้นกลางเท่านั้นแต่ในเมืองไทยมีความแตกต่างทางชนชั้นมากเกินไป

5. คนญี่ปุ่นที่อาศัยในเมืองไทยไม่เคยลำบากมาก่อนดังนั้นจึงไม่คิดว่าจะมีชุมชนญี่ปุ่นในไทย
6. ไม่คิดที่จะผสมกลมกลืนกับสังคมไทยแต่ก็ไม่ได้ร่วมกับชุมชนญี่ปุ่นด้วย
7. คนญี่ปุ่นมีกรอบความคิดของตนเป็นลักษณะเฉพาะเช่นจะไม่ยืมเงินกันในหมู่คนญี่ปุ่นด้วยกัน
8. เนื่องจากอยู่ประเทศไทยจึงติดต่อคนไทยด้วยการบริจาคเงินหรือด้วยการเป็นอาสาสมัครสังคม และคบกับเพื่อนฝูงคนไทยด้วย
9. น่าจะหาเพื่อนญี่ปุ่นที่มีความสนใจร่วมกัน นอกเหนือจากงานบริษัทแล้ว
ในเมืองไทยคิดว่าการใช้ชีวิตกับครอบครัวนั้นดีที่สุด
10. ลูก ๆ นั้นคงคบกับเพื่อนที่เรียนด้วยกัน แต่ตนเองแล้วคบกับเพื่อนที่ทำงานด้วยกันเท่านั้น
11. ชุมชนญี่ปุ่นในเมืองไทยนั้นใหญ่เกินไปยากที่จะรวมตัวกันทั้งหมด และทั้งสถานทูตและสมาคมญี่ปุ่นควรจะส่งข่าวสารผ่านอินเทอร์เน็ตเพื่อให้คนรู้ข่าวสารได้
12. คบทั้งคนไทยและญี่ปุ่นไม่ได้แบ่งแยก
13. เนื่องจากมีคนญี่ปุ่นอยู่มาก การคบทั้งหมดทำได้ยาก ดังนั้นจึงเลือกที่จะคบกับคนบางคนเท่านั้น
14. เมื่ออยู่เมืองไทยนานเข้า ก็ต้องคบกับคนไทยมากขึ้นเพื่อให้ชีวิตและงานไม่มีอุปสรรค
15. เมื่อเปรียบเทียบกับญี่ปุ่นสำหรับเด็ก ๆ แล้ว ค่อนข้างจะมีข้อจำกัดในเรื่องการออกนอกบ้านหรือในเรื่องความปลอดภัยในชีวิต
16. อยากพูดคุยแลกเปลี่ยนกับคนญี่ปุ่นทั่วไปที่ไม่ใช่พนักงานบริษัท
17. ติดต่อกับคนทุกประเทศนั้นแหละดีทั้งนั้น
18. อยากได้สถานที่ที่จะอบรมภาษาญี่ปุ่นให้กับบุตร
19. คิดว่าการสมาคมที่เกี่ยวข้องกับเด็กและธรรมชาติจะขยายวงกว้างออกไป
20. อยากได้สถานที่ที่ให้คำปรึกษาเรื่องเด็กโดยเฉพาะในเรื่องการเล่นของเด็กในโรงเรียน
21. อยากให้มีกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับคนญี่ปุ่นเท่านั้น

ตารางที่ 82 ความคิดเห็นของชุมชนญี่ปุ่นต่อสังคมไทย

1. ระวังถูกหลอกให้เล่นพนัน
2. ระวังคนไทยที่ตนเองปลดออกจากบริษัท ระวังตอนไปทำงานและอาจเปลี่ยนเวลา
3. ระวังถูกหลอกให้ซื้อเพชรพลอยแล้วไม่ส่งของให้
4. ดอนขับรถระวังคนที่ขอความช่วยเหลือ
5. อยากให้สถานทูตและสมาคมญี่ปุ่นแจ้งข่าวสาร เช่น ข่าวอุบัติเหตุหรือ ที่ที่มีขโมยขุม
6. ระวังโจรเข้ามาทำร้าย
7. ไม่แสดงอาการโกรธออกนอกหน้า
8. ระวังไม่สัมผัสศีรษะผู้อื่น

9. ระวังโจรในโรงแรมที่พัก

ตารางที่ 83 การเตือนสมาชิกครอบครัวในการใช้ชีวิตในไทย

1. ไม่ผลีผลามในเรื่องใดเรื่องหนึ่งเพราะอาจถูกหลอก
2. ระวังคนที่ไม่รู้จักเข้ามาพัก
3. จะไม่ให้กุญแจรถกับเด็กในภัตตาคารเพราะกลัวถูกขโมยแล้วรถถูกขโมย
4. ไม่อยากถูกหลอกโดยชาวญี่ปุ่นด้วยกันเองในเรื่องงาน
5. ข่าวสารของอินเทอร์เน็ตไทยเชื่อถือไม่ค่อยได้
6. ไม่ไปในที่ที่ไม่ปลอดภัย
7. ระวังคนในสถานที่ที่เช่น มาบุญครอง
8. ตนเป็นที่พึ่งแห่งตน
9. ระวังแท็กซี่ที่วิ่งอยู่
10. พยายามแต่งตัวไม่ให้ดูเหมือนคนญี่ปุ่น
11. ระวังในเรื่องยาเสพติด
12. ระวังอุบัติเหตุ หรือ การลักพาเด็ก
13. ระวังในเรื่องออกจากบ้านตอนกลางคืน จะไปไหนต้องบอกทางบ้านก่อน
14. ต้องรับผิดชอบตนเอง
15. เมื่อออกจากบ้านจะต้องบอกเวลากลับและต้องตรงเวลา
16. ไม่ให้เด็กไปไหนตามลำพัง กลัวถูกลักพาตัว
17. ระวังอุบัติเหตุบนถนน
18. ไม่พักแรมนอกบ้าน
19. จะไม่ใส่เครื่องประดับเมื่อขึ้นรถแท็กซี่หรือรถเมล์
20. ประเทศไหน ๆ ก็เหมือนกัน ไม่ต้องไปกังวลมากเกินไป

ตารางที่ 84 ข้อดีของสังคมไทย

1. ไปทิศเหนือได้ออกตกด้วยรถสควสบาย ค่าน้ำมันและค่าที่พักราคาถูก
2. รับเงินเดือนเป็นเงินบาทแล้วอยู่เมืองไทยดีที่สุด
3. เมืองไทยอยู่สบาย แต่อนาคตไม่ทราบแน่
4. สามารถจ้างผู้ช่วยได้ง่าย
5. เพราะว่าเป็นคนญี่ปุ่นจึงได้เงินเดือนแพงและอื่น ๆ แต่ในทางกลับกันเพราะเป็นคนญี่ปุ่นจึงใช้ของแพง
6. ในปัจจุบันเนื่องจากเศรษฐกิจของญี่ปุ่นเข้มแข็ง ดังนั้นการอยู่เมืองไทยจึงอยู่ง่าย

7. ในกรุงเทพฯมีร้านอาหารญี่ปุ่นมากมาย ดูจากรายการ NHK
8. คนไทยใจกว้าง เช่น คนที่เป็นเอดส์หรือเป็นผู้หญิงประเทศ 2 ก็สามารถใช้ชีวิตในสังคมเหมือนคนปกติได้ ซึ่งในญี่ปุ่นไม่สามารถทำเช่นนี้ได้
9. ในด้านการปกครองก็เช่นกัน รู้จักหลักกับ ไทยไม่เคยเป็นเมืองขึ้น
10. ในด้านจิตใจก็เช่นกันมีความสุขมากกว่าคนญี่ปุ่น ที่ญี่ปุ่นแม้หลังเกษียณแล้วก็ยังต้องทำงานต่อ
11. ไม่เคยเห็นคนไทยที่อายุเกิน 55 ปีแล้วยังทำงาน คนไทยยังให้ความสำคัญแก่ผู้ใหญ่มาก
12. โดยเปรียบเทียบแล้ว ผู้สูงอายุในไทยมีความสุขกว่าผิดกับญี่ปุ่นที่เจริญทางเศรษฐกิจเป็นอันดับ 2 ของโลกแต่ผู้สูงอายุไม่ค่อยมีความสุข
13. ตามความรู้สึกคนญี่ปุ่นในไทยไม่รู้สึถึงความแปลกแยกกับคนไทย
14. เมืองไทยอยู่ง่าย สินค้าราคาถูก สภาพแวดล้อมที่อยู่อาศัยดี มีคนต่างชาติอยู่มาก ความมั่งคั่งทางสังคมดีกว่าที่คิด
15. ในไทยมีโอกาสทางด้านงานสูงกว่า
16. ในสังคมไทยแม้เป็นเด็กลูกครึ่งก็ไม่ถูกรังแก
17. ในไทยไม่จำเป็นต้องสอนเรื่องญี่ปุ่นให้กับลูก แต่ถ้าลูกไปญี่ปุ่นก็จะให้เรียนรู้เอง
18. ในไทยอาหารและธรรมชาติยังอุดมสมบูรณ์
19. คนไทยมีเมตตาจิต
20. ในไทยไม่จำเป็นต้องคิดอะไรมาก
21. การใช้ชีวิตในไทย ไม่มีปัญหาในเรื่องความไม่สะดวก
22. ในไทยในเรื่องงานของบริษัทไม่มีการแบ่งแยกเพศเป็นชายหรือหญิง
23. ในไทยทำอะไรก็ได้ไม่เป็นเป้าสายตาผู้อื่น
24. แม้ไม่มีเงินก็ไม่ถึงกับเดือดร้อน
25. ทำการค้าตั้งแต่ตอนยังไม่ค่อยมีเงิน แต่คนไทยรอบข้างก็ให้ความช่วยเหลืออย่างอบอุ่น
26. หลังประชาธิปไตยเบ่งบานคิดว่าไทยจะดีขึ้นตามลำดับ
27. อยากให้ประเทศเอเชียเช่น ไทยพัฒนาประเทศให้เจริญกว่ายุโรป
28. ในไทยใช้ชีวิต “อย่างสุขใจ ละความโกรธ” อยู่อย่างพอเพียง
29. ในด้านการศึกษาของลูก ไทยเป็นสังคมที่ยืดหยุ่นในการใช้ชีวิตและกฎเกณฑ์ เช่น แม่เด็กส่งเสียงในสถานที่ราชการก็ไม่โกรธ หรือ การลูกให้เด็กนั่งในรถเมล์เป็นต้น
30. เมื่อเปรียบเทียบกับญี่ปุ่นแล้ว ในไทยเศรษฐกิจและทางด้านจิตใจจะกว้างกว่าญี่ปุ่น
31. ใช้ชีวิตในไทยสบายกว่าที่ญี่ปุ่นที่เศรษฐกิจยังไม่ฟื้นตัว
32. คนไทยใจกว้าง
33. สังคมไทยยอมรับวัฒนธรรมและคนต่างชาติ เช่น แม่เด็กมาโรงเรียนสายก็ไม่โกรธ หรือการทำอาหารพิเศษให้กับคนมุสลิม เป็นต้น

34. สังคมไทยยังให้ความสำคัญกับคนชรา คนญี่ปุ่นในไทยควรจะสร้างสิ่งนี้ไว้ด้วย
35. แม้มีคนต่างชาติอาศัยอยู่ร่วมในสังคมก็ไม่มี ความแปลกแยก ดังนั้นคนญี่ปุ่นจึงอยู่อย่าง ไม่รู้สึ กว่า เป็นคนต่างชาติ
36. ในสังคมไทยคิดว่าคนชั้นล่างมีจิตใจที่ตึกกว่าคนชั้นกลาง
37. อยู่ประเทศไทยมา 1-10 ปี สวมคัมกับคนญี่ปุ่นด้วยกันเพื่อรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับเมืองไทย
38. เมื่ออยู่เมืองไทย 10 ปีขึ้นไปก็จะต้องแบ่งแล้วว่า จะสวมคัมกับคนไทยหรือคนญี่ปุ่น
39. คนญี่ปุ่นที่ มาทำงานเมืองไทยสักพักก่อนกลับญี่ปุ่นต่างหากที่เป็นผู้สร้างชุมชนญี่ปุ่นขึ้น
40. คนญี่ปุ่นที่อยู่เมืองไทย 10 ปีขึ้นไปเริ่มสวมคัมกับชุมชนญี่ปุ่นที่แต่เดิมไม่เคยมี
41. ในรตเมล์ให้ที่นั้งกับคนชราและเด็ก มีความเชื่อทางศาสนาพุทธ

ตารางที่ 85 ข้อค้อยของสังคมไทย

1. ในไทยนอกจากเรื่องงานแล้วกินง่ายอยู่ง่าย แต่ในเรื่องงานแล้วยังต้องปรับปรุง อีกมาก
2. ในเรื่องงานแล้ว คนไทยไม่ค่อยมีความรับผิดชอบ ไม่แยกส่วนตัวส่วนรวม มีความรู้แต่ใช้ไม่ เป็น
3. ทำงานลำบาก การติดต่อล่าช้า ผลิตสินค้ำออกมาแล้วก็ไม่ทันเวลา
4. ยิ่งคบกับคนไทยนานก็ยิ่งไม่เข้าใจ
5. คนไทยรักษาหน้ามากเกินไป
6. สำหรับในไทยแล้วต้องทำกำไรให้ได้ใน 1-2 ปี เกินกว่านี้ไปคาดเดาไม่ถูก
7. สังคมไทยแบ่งชนชั้นมากไประหว่างเมืองกับชนบท
8. ระบบการศึกษาไทยไม่มีมาตรฐาน เน้นการท่องจำไม่ใช่การศึกษาแบบใช้ความคิด
9. สังคมไทยเป็นสังคมสายแม่ จึงไม่ค่อยส่งสอนลูกผู้ชาย
10. คนไทยไม่ค่อยรักษาระเบียบ ถ้าใช้วิธีปรับเป็นเงินก็คงจะดีขึ้น
11. สังคมไทยไม่มีความมั่นคง อยู่ยาก
12. คนไทยนั้นเป็นคนที่ว่าแม่ไม่รู้ก็พูดว่ารู้ พูดว่าทำได้แต่เอาเข้าจริงทำไม่ได้
13. แม้อยู่เมืองไทยนานแต่ไม่ค่อยมีเพื่อนคนไทยอาจเนื่องมาจากความแตกต่างทางด้านรายได้
14. ในการยื่นเอกสารให้กับหน่วยราชการ ข้าราชการแต่ละคนมักพูดไม่เหมือนกัน ไม่รู้จริง ไม่ รักษาเวลา
15. เมืองไทยเป็นสังคมที่มีแบบแผนไม่แน่นอน บางอย่างไม่เป็นไร แต่บางอย่างก็ถูกต่อว่า ดังนั้น โดยส่วนตัวไม่ใช่ชอบทั้งหมด
16. เมื่อมีการเปลี่ยนกฎเกณฑ์ขึ้น ก็ไม่บอกล่วงหน้าทำให้เสียเวลา
17. เมื่อมีปัญหาเกิดขึ้นก็ไม่รีบบอก จะบอกก็ต่อเมื่อเป็นปัญหาใหญ่แล้ว
18. เมื่ออยู่เมืองไทย 5 - 6 ปีแล้วจึงเริ่มมองเห็นด้านไม่ดีของสังคมไทย

19. คนไทยปากกับใจไม่ตรงกัน เชื่อถือไม่ได้ ไม่อาจเชื่อถือได้
20. คนไทยใกล้ชิดง่าย แต่ลึกลงไปในใจนั้นไม่ทราบ
21. ทำงานกับคนไทยลำบาก
23. อยู่เมืองไทยมา 20 ปี ยังไม่ค่อยเข้าใจสังคมไทย แต่อยากอยู่เมืองไทยตลอดไปและอยากเข้าใจสังคมไทยมากกว่านี้
24. ความคิดของคนญี่ปุ่นต่างหากที่แปลกแยกออกไปจากของคนไทย
25. ทำงานในเมืองไทยมีแต่ความเครียด ต่อเมื่อบ่นให้เพื่อนญี่ปุ่นฟังบ้างก็จะดีขึ้น
26. คนไทยถือเรื่องการแต่งตัว
27. การให้เงินเดือนระหว่างคนไทยกับญี่ปุ่นแตกต่างกันมากเกินไป
28. ในเรื่องงานแล้ว การแสดงอาการไม่พอใจไม่เหมือนกับที่ญี่ปุ่น ตอนเริ่มต้นกว่าจะปรับได้ลำบากมาก
29. ในครอบครัวไทยเมื่อมีปัญหาจะปกปิด และพี่น้องก็จะไม่ค่อยมายุ่งเกี่ยว
30. ในความรู้สึกแบบญี่ปุ่นอยากให้คนไทยทำงานให้ แต่ไม่อยากทำงานกับคนไทย
31. ถนนหนทางในไทยแย่
32. คนไทยเป็นตัวของตัวเองมากไป
33. คำว่าไม่เป็นไรนั้นไม่อยากจะใช้ในที่ทำงาน

บทที่ 5 สรุปผลการวิจัย

สรุปผลจากการสัมภาษณ์กรณีศึกษาชาวญี่ปุ่นที่อาศัยในประเทศไทยจากกลุ่มตัวอย่าง 27 ครอบครัว พอที่จะสรุปได้ดังนี้คือ

ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีสถานะเป็นพ่อบ้าน ส่วนใหญ่อยู่ในช่วง 32 – 40 ปี ที่อายุมากที่สุดในกลุ่มศึกษาคือ 51 – 55 ซึ่ง มีเพียง 2 คนเท่านั้น คู่สมรสของผู้ให้สัมภาษณ์ก็อยู่ในช่วงประมาณ 31 – 35 ปี ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่เป็นคนรุ่น (generation) ที่ 1 ที่เข้ามาอยู่ประเทศไทย

อาชีพของผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่เป็นพนักงานบริษัท รองลงมาคือประกอบกิจการตนเอง (ตารางที่ 5) เมื่อเปรียบเทียบกับอาชีพของบิดามารดาของผู้ให้สัมภาษณ์แล้ว ส่วนใหญ่ประกอบกิจการตนเอง รองลงมาคือพนักงานบริษัท

ระดับการศึกษาของผู้ให้สัมภาษณ์ เกินครึ่งสำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี ส่วนคู่สมรส 1 ใน 3 สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี ขณะที่การศึกษาของบิดามารดาผู้ให้สัมภาษณ์ ส่วนใหญ่จบเพียงมัธยมศึกษาตอนปลายและตอนต้นเท่านั้น แสดงว่าระดับการศึกษาของผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่แล้วมีการศึกษาดีขึ้นกว่าคนรุ่นบิดามารดาของตน

ปีที่เดินทางเข้ามาสู่ประเทศไทย เริ่มเข้ามาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2516 และจะมากที่สุด(เกือบครึ่งหนึ่ง)ในปี พ.ศ. 2529 – 33 จะเห็นได้ว่าช่วงเวลาดังกล่าวเป็นยุคเศรษฐกิจเฟื่องฟูมากที่สุดยุคหนึ่งของประวัติศาสตร์เศรษฐกิจของประเทศไทย คนเหล่านี้ส่วนใหญ่อยู่ในประเทศไทยมาแล้ว 6 – 7 ปี และ 10 – 11 ปี เกินกว่า 20 ปีมี 5 คน และในจำนวนดังกล่าวเกินครึ่งตั้งใจจะอยู่เมืองไทยตลอดไป

การกลับประเทศญี่ปุ่น ส่วนใหญ่กลับประเทศปีละครั้ง

รายได้ต่อครัวเรือน ส่วนใหญ่มีรายได้ประมาณเดือนละ 55,000 บาทขึ้นไป

การแต่งงาน

ผู้สัมภาษณ์คบกับคู่สมรสของตนเองประมาณ 1 ปีจึงแต่งงาน ส่วนใหญ่พบคู่สมรสของตนในประเทศไทยนี้เอง และเป็นการพบกันเองโดยไม่ต้องมีแม่สื่อ การแต่งงานเป็นการตัดสินใจด้วยตนเองทั้งหมด ส่วนการแต่งงานของบุตรของตนแล้วก็จะให้ตัดสินใจเองเช่นกัน

ด้านสินสอด เกินครึ่งเล็กน้อยไม่ได้ให้สินสอด สำหรับผู้ที่ให้สินสอด ให้ตั้งแต่ 10,000 บาท จนกระทั่งถึง 1 ล้านบาททีเดียว

คู่สมรสส่วนใหญ่จัดพิธีแต่งงาน และพิธีแต่งงานจัดขึ้นในประเทศไทยนี้เอง ส่วนใหญ่จัดพิธีแบบไทย

การกำหนดฤกษ์แต่งงาน จำนวน 1 ใน 3 ให้พระไทยเป็นผู้กำหนดฤกษ์แต่งงานให้ ประมาณครึ่งหนึ่งจัดพิธีแต่งงานแบบพุทธ เช่น นิมนต์พระมาสวด แต่งแบบซินโตมี 5 คู่ ส่วนใหญ่มีการจัดงานกินเลี้ยงทั้งในประเทศไทยและญี่ปุ่น ประเทศที่ยื่นจดทะเบียนสมรสก็มีทั้งเมืองไทยและญี่ปุ่นด้วย

ที่อยู่ภายหลังจากแต่งงาน ส่วนใหญ่เลือกอยู่แบบอิสระ (neolocal) ซึ่งสอดคล้องกับลักษณะของสังคมสมัยใหม่

ในรุ่นของบิดามารดาตั้งความหวังต่อบุตร(คือรุ่นผู้ให้สัมภาษณ์) ครึ่งหนึ่งต้องแต่งงานกับคนญี่ปุ่นเท่านั้น อีกครึ่งหนึ่งอนุญาตให้แต่งงานกับคนต่างชาติได้

ในรุ่นของผู้ให้สัมภาษณ์ต่อบุตร ส่วนใหญ่อนุญาตให้แต่งงานกับคนต่างชาติได้

จากข้อมูลดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า ในเรื่องคู่ครอง ของคนรุ่นบิดามารดากับรุ่นลูก(รุ่นผู้ให้สัมภาษณ์) นั้นแตกต่างกันอย่างสิ้นเชิง คนรุ่นผู้ให้สัมภาษณ์เป็นคนรุ่นใหม่ ทักษะคิดเปิดกว้างกว่าคนรุ่นบิดามารดา ยอมให้บุตรของตนแต่งงานกับคนต่างชาติได้

ในเรื่องครอบครัว

ลักษณะครอบครัวเป็นครอบครัวเดี่ยว กล่าวคือ ส่วนใหญ่ผู้ให้สัมภาษณ์และคู่ครองยังคงอยู่ด้วยกัน อยู่กันมาแล้วประมาณ 6 – 10 ปี ส่วนใหญ่มีบุตรเพียง 1 คนเท่านั้น บิดามารดาของผู้ให้สัมภาษณ์และญาติผู้ใหญ่ไม่ได้อาศัยอยู่ด้วย ดังนั้นจึงไม่มีส่วนร่วมในการตัดสินใจในครอบครัว และครอบครัวผู้ให้สัมภาษณ์ก็ไม่ได้ดูแลบิดามารดาของตนเองด้วย เป็นลักษณะครอบครัวเดี่ยวขนาดเล็กจริง ๆ

การแบ่งหน้าที่ภายในครอบครัว หน้าที่ของพ่อบ้านคือ หารายได้เข้าบ้าน ส่วนภรรยาส่วนใหญ่มักยังทำหน้าที่เลี้ยงดูบุตรและทำงานบ้าน แต่ที่น่าสังเกตก็คือ ในการตัดสินใจเรื่องสำคัญของครอบครัว เกินครึ่งตอบว่า เป็นการตัดสินใจร่วมกันของทั้งสามีและภรรยา

จากข้อมูลดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า ในครอบครัวญี่ปุ่น ภรรยาไม่ได้ทำหน้าที่เลี้ยงดูบุตรและทำงานบ้านอย่างเดียวอีกต่อไปแล้ว ยังมีสิทธิที่จะเข้าร่วมในการตัดสินใจในเรื่องสำคัญของครอบครัวด้วย แม้ครอบครัวญี่ปุ่นจะยังคงดำรงลักษณะ Patriarcal descent (พ่อเป็นใหญ่) แต่ก็ไม่ใช่ลักษณะที่ฝ่ายพ่อเป็นใหญ่เด็ดขาดเหมือนอย่างในระบบ IE เดิมอีกต่อไปแล้ว

เรื่องที่เกี่ยวข้องกับบุตร

การวางแผนครอบครัว ครั้งหนึ่งของผู้ให้สัมภาษณ์ตอบว่ามีการวางแผนครอบครัว
อาหารระหว่างตั้งครรภ์ ในระหว่างการตั้งครรภ์ไม่ได้มีการทานอะไรเป็นพิเศษ

ในด้านความเชื่อระหว่างการตั้งครรภ์และภายหลังคลอดบุตร

ระหว่างการตั้งครรภ์ ได้ปฏิบัติตามความเชื่ออะไรบ้าง

ผู้ให้สัมภาษณ์ จำนวน 14 ครอบครัว(เกินครึ่งเล็กน้อย)ได้รับเครื่องรางจากญี่ปุ่น เช่น เข็มขัด
คาดเอวระหว่างตั้งครรภ์ เชื่อว่าทำให้การคลอดปลอดภัย

จำนวน 10 ไม่ได้ปฏิบัติอะไรเลย

รุ่นบิดามารดา จำนวนเพียง 6 ครอบครัว ได้รับเข็มขัดคาดเอว

จำนวน 14 ไม่ได้ปฏิบัติอะไรเลย

ภายหลังการคลอดบุตรได้ปฏิบัติอะไรบ้าง

ผู้ให้สัมภาษณ์ จำนวน 11 ครอบครัว ปฏิบัติตามธรรมเนียมญี่ปุ่น พาไปไหว้ศาลเจ้าชินโต

จำนวน 7 ครอบครัว ปฏิบัติตามธรรมเนียมไทย เช่น พาไปทำบุญที่วัด

ไม่ได้ปฏิบัติอะไรเลย 6 ครอบครัว

รุ่นบิดามารดา จำนวน 21 ครอบครัวพาไปไหว้ศาลชินโต

ไม่ได้ปฏิบัติอะไรเลย 14 ครอบครัว

จากการเปรียบเทียบข้อมูลข้างต้นแสดงให้เห็นว่า ในรุ่นบิดามารดาในระหว่างการตั้งครรภ์นั้นไม่
ค่อยจะได้ปฏิบัติตามความเชื่อเท่าไรนัก แต่ภายหลังจากคลอดแล้วมีการพาบุตรของตนไปไหว้
ศาลเจ้าชินโตมากกว่าคนรุ่นผู้ให้สัมภาษณ์ สำหรับคนรุ่นผู้ให้สัมภาษณ์เองที่อาศัยอยู่ใน
ประเทศไทย จำนวนเกินครึ่งเล็กน้อยก็ได้ปฏิบัติตามความเชื่อญี่ปุ่น แม้ภายหลังจากคลอดบุตร
แล้ว เกินครึ่งก็ได้ปฏิบัติตามความเชื่อเดิมคือชินโต และความเชื่อใหม่คือปฏิบัติตามความเชื่อตาม
แบบอย่างคนไทย เช่น พาบุตรไปทำบุญที่วัด ทำพิธีโกนผม หรือ ทำพิธีรับขวัญ นับว่าความ
เชื่อตามแบบของไทยได้เข้ามามีอิทธิพลของครอบครัวญี่ปุ่นแล้ว

จำนวนเกือบครึ่งของครอบครัวผู้ให้สัมภาษณ์จ้างพี่เลี้ยงในการเลี้ยงดูบุตรของตน แต่ส่วน
ใหญ่ก็เลี้ยงด้วยตนเอง

ในการอบรมเลี้ยงดูบุตรของตนนั้น ครอบครัวญี่ปุ่นส่วนใหญ่ใช้วิธีการทำโทษด้วยการตีมากกว่าพูดคุย นอกจากนั้นลงโทษด้วยวิธีอื่น เช่น ปล่อยให้บุตรสำนึกผิด หรือ ตัดคำขนม ซึ่งเมื่อพิจารณาถึงครอบครัวสมัยใหม่แล้ว ถือว่าเป็นการอบรมที่ค่อนข้างเข้มงวด

เรื่องการออกนอกบ้าน กินเหล้า สูบบุหรี่

ในเรื่องนี้ ครอบครัวญี่ปุ่นจำนวนเกินครึ่งเล็กน้อยอนุญาตให้บุตรชายทำได้ และประมาณครึ่งหนึ่งอนุญาตให้บุตรสาวทำได้ แสดงให้เห็นว่าเมื่อเปรียบเทียบกันอย่างถี่ถ้วนแล้ว ครอบครัวญี่ปุ่นเข้มงวดบุตรสาวมากกว่าบุตรชาย แต่เมื่อมองโดยรวมแล้วจะเห็นได้ว่าประมาณกว่าครึ่งและครึ่งดังกล่าวอนุญาตให้ทั้งบุตรชายและหญิงทำสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ได้ นั่น แสดงให้เห็นว่าครอบครัวชาวญี่ปุ่นค่อนข้างให้อิสระกับบุตรของตนไม่ว่าชายหรือหญิง ยกเว้นอยู่เรื่องเดียวคือไม่เห็นด้วยกับการที่บุตรของตนสูบบุหรี่เท่านั้น ส่วนที่เหลือครึ่งหนึ่งไม่เห็นด้วยกับการปฏิบัติสิ่งเหล่านี้

เรื่องของการอบรม

ในการอบรมเลี้ยงดูบุตร จำนวนมากกว่า 1 ใน 3 ของครอบครัวญี่ปุ่น ให้ความสำคัญต่อการเคารพผู้อาวุโส รองลงมาคือ ความขยันในเรื่องการเรียนและงานบ้าน นอกจากนั้นเป็นเรื่องอื่น ๆ แต่ที่น่าสังเกตคือ

1. มีการอบรมในเรื่องประเพณีไทย หรือให้มีความอดทนในการดำรงชีวิตในสังคมไทย
2. การอบรมยังให้ความสำคัญกับการเคารพบรรพบุรุษอยู่ ดังคำสอนในเรื่องความประพฤติ จะต้องไม่ให้เสื่อมเสียชื่อเสียงของบรรพบุรุษ หรือ การเล่าเรื่องบรรพบุรุษของตนให้ฟัง

ความคาดหวังในเรื่องการศึกษาของบุตร

ผู้ให้สัมภาษณ์	ต่อ	บุตร	ส่วนใหญ่ปริญญาตรี
บิดามารดา	ต่อ	บุตร(คือผู้ให้สัมภาษณ์)	หวังให้จบปริญญาตรีเพียง 11

ครอบครัวเท่านั้น

การให้ความเสมอภาคการศึกษาต่อบุตรชาย และบุตรสาว

ผู้ให้สัมภาษณ์	ต่อบุตรชายหญิง	ส่วนใหญ่ให้เท่ากันระหว่างบุตรชายและหญิง
บิดามารดา	ต่อบุตรชายหญิง	จะให้การศึกษาเพศชายมากกว่าหญิงครึ่งต่อ

ครึ่ง

จากข้อมูลในเรื่องการคาดหวังต่อการศึกษาของบุตร ในรุ่นบิดามารดาไม่ได้ให้ความคาดหวังต่อบุตรของตนเองมากนัก แต่ในคนรุ่นผู้ให้สัมภาษณ์ความคาดหวังในเรื่องการศึกษาของบุตร

เปลี่ยนไป โดยคาดหวังให้บุตรของตนจบปริญญาตรีเกือบทั้งหมด ส่วนในเรื่องความเสมอภาคทางการศึกษา คนรุ่นบิดามารดาคิดจะให้การศึกษาบุตรชายมากกว่าบุตรสาวครึ่งต่อครึ่งของผู้ตอบ แต่คนรุ่นผู้ให้สัมภาษณ์นั้นถือว่าการให้ความสำคัญทางการศึกษาระหว่างบุตรชายและหญิงนั้นไม่ต่างกัน แสดงถึงลักษณะของครอบครัวญี่ปุ่นสมัยใหม่ที่ให้ความเสมอภาคทางเพศมากกว่าครอบครัวรุ่นเก่า

การสืบทอดกิจการ

ในรุ่นบิดามารดามีเจตนาที่จะให้คนรุ่นลูกสืบทอดกิจการแทน แต่คนรุ่นลูก คือ รุ่นผู้ให้สัมภาษณ์มีเจตนาที่ไม่แน่ชัดที่จะให้บุตรผู้หนึ่งผู้ใดสืบทอดกิจการ แม้แต่กับบุตรชายคนโตซึ่งถือเป็นผู้ที่มีความสำคัญในครอบครัวก็ไม่ได้ให้ความสำคัญแบบเดิมต่อไปแล้ว

การปะทะสังสรรค์ในครอบครัว

อาหารมื้อเย็นจะเป็นโอกาสที่สมาชิกครอบครัวจะมานั่งทานข้าวพร้อมหน้ามากที่สุด ครอบครัวจำนวนเกือบครึ่งทานอาหารร่วมกันวันละ 1-3 ครั้ง และ 5 ครอบครัวทานสัปดาห์ละ 1-4 ครั้ง ข้อมูลดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า ครอบครัวญี่ปุ่นค่อนข้างที่จะพบกันบ่อย แสดงให้เห็นถึงความอบอุ่นในการอยู่ร่วมกันของสมาชิก

การส่งบุตรเข้าโรงเรียน

เป็นเรื่องที่คาดไม่ถึงว่า จำนวนครอบครัวญี่ปุ่นในประเทศไทยจำนวนเกินครึ่งเล็กน้อยส่งบุตรของตนเข้าเรียนในโรงเรียนไทย ที่เหลือประมาณ 1 ใน 3 ส่งเข้าโรงเรียนญี่ปุ่น ทั้ง 2 ฝ่ายมีเหตุผลของตนในการส่งบุตรเข้าเรียนทั้งโรงเรียนไทยและญี่ปุ่น (ดูในตารางที่ 71) ในด้านผู้ส่งเข้าเรียนโรงเรียนไทยนั้นเหตุผลหลักที่ยกขึ้นมาคือ อยากให้บุตรของตนเป็นคนไทยสมบูรณ์ในอนาคตและให้เรียนขนบธรรมเนียมประเพณีไทยตั้งแต่เด็ก

ความคาดหวังของผู้ให้สัมภาษณ์ต่อบุตรในการดูแลตนเองในวัยชรา

จำนวนเพียง 1 ใน 3 เท่านั้นที่คาดหวัง โดยส่วนใหญ่ไม่ได้คาดหวังอะไร ซึ่งเป็นไปตามแนวโน้มของสังคมตะวันตก สำหรับผู้ที่คาดหวังอาจเป็นครอบครัวที่ได้รับอิทธิพลจากค่านิยมของสังคมไทย หรือเป็นผู้ที่ยังมีความคิดแบบครอบครัว IE เดิม

การปฏิบัติตามประเพณีญี่ปุ่นในรอบปี

จากตารางที่ 76 เป็นการเปรียบเทียบการปฏิบัติตามประเพณีของครอบครัวชาวญี่ปุ่นเมื่อตนเองเป็นสมาชิกคนหนึ่งกับเมื่อตนเองเป็นผู้นำครอบครัว จะเห็นได้ว่าครอบครัวชาวญี่ปุ่นในประเทศไทย ได้ปฏิบัติตามประเพณีลดน้อยลงอย่างเห็นได้ชัด ในจำนวนดังกล่าว ประเพณีที่ปฏิบัติที่ปฏิบัติต่อเนื่องและลดลงเพียงเล็กน้อย ได้แก่ การส่งบัตรอวยพรในวันขึ้นปีใหม่ เท่านั้น การปฏิบัติที่ลดลงดังกล่าวอาจมีมาจากหลายสาเหตุ แต่เหตุหนึ่งที่น่าจะเป็นไปได้คือ ความแตกต่างในด้านภูมิประเทศและภูมิอากาศ เช่น งานเซทสึบุน อันเป็นประเพณีปัดกวาดไล่ยักษ์ ซึ่งในญี่ปุ่นทำกันเดือนกุมภาพันธ์ ซึ่งในระหว่างนี้จะเป็นช่วงเปลี่ยนจากฤดูหนาวสู่ฤดูใบไม้ผลิ สำหรับประเทศไทย ปฏิบัติจาก 24 ครอบครัวลดเหลือ 4 ครอบครัวเท่านั้น งานฮานามิ อันเป็นประเพณีชมดอกซากุระในสวน ครอบครัวญี่ปุ่นไม่ได้ปฏิบัติเลยในไทยเนื่องจากไม่มีดอกซากุระให้ชม เป็นต้น

ความเชื่อทางศาสนา

ครอบครัวญี่ปุ่นจำนวนเกินครึ่งเล็กน้อยกล่าวว่าตนเองนับถือศาสนาพุทธ จำนวนไม่มากนักที่หวังให้บุตรชายของตนบวชให้ แต่ถ้ารวมกับผู้ที่ตอบว่าแล้วแต่บุตรจำนวน ก็จะเป็นเกือบครึ่งหนึ่งของครอบครัวทั้งหมด

ครอบครัวส่วนใหญ่จะมีแท่นบูชา หรือพระบรมฉายาลักษณ์รัชกาลที่ 5 หรือ รัชกาลปัจจุบันติดตั้งอยู่ในบ้าน ประมาณ 18 ครอบครัวปฏิบัติกิจศาสนาด้วยการสวดมนต์

แสดงให้เห็นว่าครอบครัวชาวญี่ปุ่นได้รับอิทธิพลจากวัฒนธรรมไทยรอบด้าน และปฏิบัติตามสิ่งที่ชาวไทยปฏิบัติอยู่

การติดต่อกับสมาคม

โดยส่วนใหญ่ของครอบครัวญี่ปุ่นมีการติดต่อกับสมาคมญี่ปุ่นในประเทศไทย นอกจากนั้นยังสมาคมกับกลุ่มอื่น ๆ ตามตารางที่ 82 ความถี่ของการติดต่อ ประมาณ 1 ใน 3 ติดต่อดือนละ 1-3 ครั้ง

ส่วนการคบหาสมาคมกับชาวญี่ปุ่นด้วยกันเองนั้น เกือบทั้งหมดยังมีการติดต่ออยู่ ความถี่ในการติดต่อ ส่วนใหญ่(20 ครอบครัว) ติดต่อดือนละ 1 - 4 ครั้ง

ข้อมูลดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าครอบครัวชาวญี่ปุ่น ยังคงติดต่อกับสมาคมญี่ปุ่นและสมาคมอื่น ๆ ไม่ได้อยู่อย่างโดดเดี่ยวหรือผสมกลมกลืนไปกับสังคมไทยโดยไม่ต้องพึ่งพิงกลุ่มสมาคมชนชาติเดิมของตนเอง ดังนั้นแม้จะรับวัฒนธรรมประเพณีไทยเข้าไปแต่ก็ยังคงติดต่อกับคนญี่ปุ่นด้วยกัน โดยผ่านสมาคมต่าง ๆ

ในการสมาคมกับชาวญี่ปุ่นด้วยกันเองนั้น มีข้อที่น่าสังเกตคือ

1. ชาวญี่ปุ่นที่เข้ามาอยู่อาศัยในประเทศไทยมีลักษณะหลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นสถานะ รายได้ อายุ ความสนใจ
2. ต่อเนื่องจากข้อ 1 ภายในชุมชนชาวญี่ปุ่นประกอบด้วยกลุ่มต่าง ๆ เช่น กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มพนักงานบริษัท แต่ละกลุ่มจะมีค่านิยมของตนเอง บางกลุ่มมีค่านิยมขัดกับอีกกลุ่ม เช่น มีบางกลุ่มมี Bias ต่อผู้ที่แต่งงานกับคนไทย เป็นต้น
3. ชุมชนชาวญี่ปุ่นรวมศูนย์อยู่ที่ถนนสุขุมวิท
4. เนื่องจากความหลากหลายนี้เอง บางครั้งเมื่อมีปัญหาเกิดขึ้น ไม่อาจพึ่งพิงทางสถานทูตญี่ปุ่นได้ จึงต้องพึ่งพิงกลุ่มอ้างอิงของตน
5. การเผยแพร่ข่าวสารภายในชุมชนญี่ปุ่นยังคงไม่เพียงพอ มีการเรียกร้องให้ทางสถานทูตหรือสมาคมญี่ปุ่นทำการเผยแพร่ข่าวสารให้กว้างขวางกว่านี้ เช่น ทางอินเทอร์เน็ต

ความเห็นของชาวญี่ปุ่นต่อสังคมไทย

1. ชาวญี่ปุ่นมีทัศนคติที่ดีต่อสังคมไทยและคนไทยโดยรวม แต่ห่วงในเรื่องความปลอดภัยและทรัพย์สินของชาวญี่ปุ่นเอง
2. สังคมไทยมีความแตกต่างทางรายได้และชนชั้นมากเกินไป ทำให้สังคมไม่มั่นคง
3. ในเรื่องการทำงาน ชาวญี่ปุ่นยังคงวิจารณ์การทำงานของคนไทยยังคงมีปัญหาอยู่ เช่น เมื่อมีปัญหาเกิดขึ้น ไม่ยอมบอกแต่แรกจะบอกก็ต่อเมื่อเป็นปัญหาใหญ่แล้ว
4. ในเรื่องค่านิยมบางอย่างของคนไทย เช่น ชอบรักษาหน้าตาของตน ชอบแต่งตัว ไม่รักษาภาวะเยียบ เป็นต้น

การทดสอบสมมติฐาน

1. ครอบครัวญี่ปุ่น พ่อบ้านเป็นผู้ที่มีอำนาจ หรือ Patrilineal descent ยอมรับ แต่ไม่ใช่ทั้งหมด เนื่องจากข้อมูลจากการวิจัยพบว่า พ่อบ้านส่วนใหญ่เป็นผู้ที่หารายได้เข้าครอบครัว ส่วนภรรยาส่วนใหญ่ทำหน้าที่เลี้ยงลูก แต่เมื่อถึงคราวตัดสินใจในเรื่องสำคัญทั้งสามีและภรรยาจะเป็นผู้ตัดสินใจร่วม ดังนั้นจะเห็นได้ว่าพ่อบ้านจะเป็นผู้ที่มีอำนาจทางเศรษฐกิจ แต่เมื่อถึงคราวที่ต้องตัดสินใจเรื่องสำคัญ ภรรยาก็มีส่วนร่วมในการตัดสินใจด้วย ส่วนบิดามารดาของสามีภรรยา หรือ ญาติ ไม่มีส่วนร่วมในการตัดสินใจเลย
2. ในครอบครัวที่มีกิจการ บุตรชายคนโตจะเป็นผู้รับช่วงงานแทนบิดามารดา และคู่ครองของบุตรต้องเป็นคนญี่ปุ่นด้วย

ไม่ยอมรับ ในรุ่นบิดามารดาของผู้ให้สัมภาษณ์กล่าวถึงบิดามารดาของตนเองว่ามีความตั้งใจจะให้บุตรดูแลกิจการต่อไป แต่พอในรุ่นของผู้ให้สัมภาษณ์นั้นคนส่วนน้อยที่จะกำหนดให้บุตรของตนดูแลกิจการตนเอง และจำนวนเท่ากันที่กำหนดให้เป็นบุตรคนโต ในทางตรงข้ามผู้ที่กล่าวว่าไม่มีความเห็นหรือ ยังไม่ได้กำหนดนั้นมีประมาณครึ่งหนึ่งของผู้ตอบทีเดียว

ในส่วนของคู่ครองของบุตรนั้น ผู้ให้สัมภาษณ์ทั้งหมดตอบว่าในเรื่องคู่ครองแล้วให้บุตรตัดสินใจเอง

3. การอบรมเลี้ยงดูบุตรในครอบครัวญี่ปุ่นเป็นไปอย่างเข้มงวด และมีความอบอุ่นภายในครอบครัว

ยอมรับ จากผลของการวิจัยพบว่า การเลี้ยงดูบุตรของตนจะใช้วิธีการดีเป็นส่วนใหญ่ซึ่งในครอบครัวที่สมัยใหม่อาจคาดไม่ถึง แต่ก็ตรงกับสภาพจิตใจของไทยที่กล่าวว่า "รักวัวให้ผูก รักลูกให้ตี" และมีการทานข้าวมื้อเย็นมากที่สุดแสดงให้เห็นว่า ครอบครัวญี่ปุ่นมีการปะทะสังสรรค์กันบ่อยครั้งซึ่งมาจากการที่ครอบครัวมีความอบอุ่นนั่นเอง

4. ชุมชนญี่ปุ่นมีความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้น ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับสมาคมที่ก่อตั้ง

ไม่ยอมรับ ในส่วนแรก **ยอมรับ** ในส่วนหลัง จากผลของการวิจัยได้รู้ว่าชุมชนญี่ปุ่นมีลักษณะ Heterogeneity กล่าวคือ ผู้คนมีลักษณะหลายหลาย ไม่มีความเป็นเนื้อเดียวกัน แม้จะเป็นชาวญี่ปุ่นด้วยกันก็ตาม ความช่วยเหลือซึ่งกันและกันเป็นไปในลักษณะบุคคลหรือกลุ่มเล็ก ๆ ของตนเองเท่านั้น แต่จะไปมีความสัมพันธ์ทางแนวตั้งกับสมาคม เช่น สมาคมญี่ปุ่นแทนอันเป็นศูนย์กลางการทำกิจกรรมของสมาชิก

5. ครอบครัวญี่ปุ่นยังคงติดต่อกับญาติพี่น้องที่ประเทศญี่ปุ่นอย่างสม่ำเสมอ

ยอมรับ จากการวิจัยพบว่า ครอบครัวญี่ปุ่นกลับประเทศญี่ปุ่นอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง ที่นาน ๆ กลับครั้งมีน้อยมาก ผู้ที่อยู่ไทยนานมากขึ้นก็จะกลับประเทศญี่ปุ่นน้อยลงไป

6. ครอบครัวญี่ปุ่นยังคงรักษาและปฏิบัติตามประเพณีในรอบปีอย่างเหนียวแน่น

ไม่ยอมรับ จากการสอบถามครอบครัวชาวญี่ปุ่น เมื่อเปรียบเทียบกับเมื่อครั้งเป็นสมาชิกครอบครัวเดิม ผลปรากฏว่าการปฏิบัติตามประเพณีในรอบปีได้ลดน้อยลงในทุกเทศกาล ที่ลดน้อยที่สุดได้แก่การเขียน สคส. ให้แก่เพื่อน ญาติพี่น้อง ซึ่งยังคงปฏิบัติกันอยู่ แต่ส่วนอื่น ๆ ลดน้อยลงไปอย่างชัดเจน

7. สถานะของหญิงในครอบครัวญี่ปุ่นต่ำกว่าชาย

ไม่ยอมรับ ในอดีตสถานะของหญิงใน อีเอะ ต่ำกว่าชาย อาจเห็นได้จากการสอบถามความเห็นของผู้ให้สัมภาษณ์ต่อความเห็นของบิดามารดาในการให้การศึกษา ผลก็คือ ครึ่งหนึ่งให้การศึกษาชายมากกว่าหญิง แต่เมื่อสอบถามความเห็นของผู้ให้สัมภาษณ์ต่อบุตรของตน

ส่วนใหญ่ตอบว่าจะให้เท่ากัน ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความทันสมัยของครอบครัวสมัยใหม่ที่ไม่ได้กีดกันทางด้านการศึกษาให้แก่เพศชายเท่านั้น แสดงถึงความเท่าเทียมในเรื่องโอกาสที่จะเข้าศึกษาซึ่งในสังคมทันสมัยการศึกษานำมาซึ่งรายได้ และสถานะของแต่ละบุคคล

การรักษาอัตลักษณ์ของครอบครัวชาวญี่ปุ่นในกรุงเทพมหานคร

ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในสังคมเมืองใหญ่ เช่น กรุงเทพมหานคร ชุมชนชาวญี่ปุ่นยังคงรักษาอัตลักษณ์ของตนได้อย่างแน่นแฟ้น

การรวมกลุ่ม

ครอบครัวญี่ปุ่นที่มาอยู่ประเทศไทย โดยส่วนใหญ่เป็นผู้ที่มีการศึกษาดี เนื่องจากส่วนใหญ่สำเร็จปริญญาตรี คนเหล่านี้มีอาชีพที่มั่นคง มีรายได้ที่ค่อนข้างสูงและแน่นอน แม้จะมีเงื่อนไขที่ดีเหล่านี้แล้วก็ตาม ชาวญี่ปุ่นจะมีลักษณะเด่นอยู่คือการรวมตัวเป็นสมาคม หรือกลุ่ม ชาวญี่ปุ่นในกรุงเทพฯ ต่างก็เป็นสมาชิกของสมาคมต่าง ๆ ซึ่งมีหลากหลายมาก เช่น สมาคมญี่ปุ่น สมาคมจังหวัดของคนที่มาจากจังหวัดเดียวกัน กลุ่มเพื่อนร่วมชั้นในมหาวิทยาลัยเดียวกัน อย่างน้อยที่สุดเข้าร่วมกลุ่มเดือนละ 1 ครั้งเป็นต้น มีการทำกิจกรรมภายในกลุ่มของตนเอง การติดต่อกันระหว่างบุคคลกับบุคคลในหมู่ชาวญี่ปุ่นด้วยกันเอง ทั้งนี้เนื่องมาจากความต้องการข่าวสาร หรือความเคลื่อนไหวในแวดวงการค้า อีกส่วนหนึ่งเป็นการรวมกลุ่มเพื่อความปลอดภัยหรือระแวดระวังภัยให้กับตนเอง เช่น การเรียกร้องต่อสถานทูต หรือสมาคมให้ช่วยแจ้งสถานที่ที่หมีเหม่ต่ออันตราย นอกจากนี้อย่างน้อยที่สุดในกลุ่มของตนเองก็ยังสามารถที่จะระบายความเครียดที่เกิดจากความกดดันจากการทำงานได้ อย่างน้อยก็มีคนที่เข้าใจในสิ่งที่ตนเองพูด

การรักษาอัตลักษณ์ในด้านความเชื่อ แม้จะอาศัยอยู่ในประเทศไทย ครอบครัวญี่ปุ่นยังคงดำรงอัตลักษณ์ในด้านความเชื่อเดิมของตน อย่างเช่น ในระหว่างการตั้งครรภ์ ได้รับเครื่องรางจากญี่ปุ่น เช่น เข็มขัดคาดเอวเพื่อความปลอดภัยในการคลอด หรือ เม็ดข้าวปลุกเสกจากประเทศญี่ปุ่น แม้ภายหลังการคลอดบุตรก็ได้พาบุตรไปไหว้ศาลชินโต ไปไหว้สุสานบรรพบุรุษ ไปหาบิดามารดาที่ญี่ปุ่น เป็นต้น

เนื่องจากครอบครัวที่อาศัยส่วนใหญ่มีการเดินทางกลับประเทศปีละ 1 ครั้ง จึงยังคงมีการติดต่อกับครอบครัวเดิมของตนเองอยู่ และยังคงได้รับวัฒนธรรมจากประเทศแม่เดิมของตนอยู่

โครงสร้างครอบครัว

ลักษณะของครอบครัวญี่ปุ่นในกรุงเทพมหานครมีลักษณะเป็นครอบครัวเดี่ยวอันเป็นลักษณะทั่วไปของครอบครัวญี่ปุ่นภายหลังสงครามซึ่งมีอัตราเกิดภายในครัวเรือนลดลง สำหรับครอบครัวญี่ปุ่นในกรุงเทพฯ ครอบครัวส่วนใหญ่ประกอบด้วย บิดา มารดา และ บุตร 1 คน เท่านั้นแม้บิดา มารดาของผู้ให้สัมภาษณ์ หรือญาติ ก็มิได้มีบทบาทเด่นอะไรมากนักภายในครอบครัว และส่วนใหญ่ความสัมพันธ์ระหว่างสามีภรรยายังคงดีอยู่ ส่วนที่หย่าขาดจากกันมีเพียงน้อยมาก แสดงให้เห็นว่าครอบครัวญี่ปุ่นค่อนข้างเข้มแข็ง

สามียังคงบทบาทหลักในการหารายได้เข้าครอบครัว ภรรยายังคงมีบทบาทหลักอยู่ที่การเลี้ยงดูบุตร แต่อำนาจของสามีก็มีโช้เด็ดขาดเมื่อมีเรื่องสำคัญทั้งสามีและภรรยาก็จะปรึกษากันในเรื่องที่มีความสำคัญ

ในเรื่องการอบรมสั่งสอน ครอบครัวส่วนใหญ่เลี้ยงดูบุตรด้วยตนเอง และยังคงเน้นให้บุตรของตนเคารพผู้อาวุโสเป็นหลัก ขยันในเรื่องการเรียนการงาน รวมทั้งสืบสานเรื่องวงศ์ตระกูลเดิมของตน โดยการถ่ายทอดเรื่องราวของบรรพบุรุษให้กับบุตรของตนเองฟัง ภายในครอบครัวมีการพบปะสังสรรค์กันอย่างสม่ำเสมอโดยเฉพาะในเวลาอาหารเย็น

วัฒนธรรมประเพณี

เมื่อพิจารณาจากการปฏิบัติตามประเพณีในรอบปีของครอบครัวญี่ปุ่น แม้จะมีการเปลี่ยนแปลงที่เห็นได้เด่นชัด แต่สิ่งที่ยังคงปฏิบัติอยู่ค่อนข้างสม่ำเสมอแม้จะลดน้อยลงไปเล็กน้อยก็คือการส่งส.ค.ส.ให้แก่ญาติมิตรที่ยังคงปฏิบัติอยู่ หรือการจัดงานส่งท้ายปีเก่า หรือในงานวันแม่ สิ่งนี้ยังยืนยันได้ว่า ครอบครัวญี่ปุ่นในกรุงเทพฯมิได้แยกตนเองออกมาอย่างโดดเดี่ยวจากสังคมญี่ปุ่นเดิมในประเทศแม่ของตน ยังคงมีการติดต่อกันอยู่อย่างสม่ำเสมอ

ในด้านการเปลี่ยนแปลงและผสมผสาน

การเปลี่ยนแปลงของครอบครัวญี่ปุ่นและคนญี่ปุ่นที่อาศัยในกรุงเทพมหานครที่เกิดขึ้นภายหลังจากที่ได้อาศัยในประเทศไทยในกรุงเทพมหานครที่เห็นเด่นชัด มีดังนี้คือ

ในด้านอาชีพ

มีการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญคือ อาชีพส่วนใหญ่ของคนรุ่นบิดามารดาของผู้ให้สัมภาษณ์กับส่วนใหญ่อาชีพของผู้ให้สัมภาษณ์ที่น่าสังเกตคือ ในรุ่นบิดามารดาส่วนใหญ่มีกิจการของตนเอง แต่ในรุ่นของผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่จะเป็นพนักงานบริษัท ทั้งนี้เป็นไปตามการเปลี่ยนแปลงของค่านิยมสมัยใหม่ที่เน้นการทำงานกับบริษัท หรือเป็น SALARY MAN

การเปลี่ยนแปลงในด้านระดับการศึกษา คนรุ่นบิดามารดาของผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่มีการศึกษาเพียงมัธยมปลายเท่านั้น แต่คนในรุ่นผู้ให้สัมภาษณ์การศึกษาส่วนใหญ่จะสำเร็จปริญญาตรีรวมทั้งคู่สมรส แสดงให้เห็นว่าคนญี่ปุ่นรุ่นใหม่มีการศึกษาที่ดีขึ้น การคาดหวังในเรื่องการศึกษาให้กับบุตรนั้นก็คาดหวังให้สำเร็จปริญญาตรี ด้วย

ความคิดเห็นในเรื่องการแต่งงาน ในยุคคนรุ่นบิดามารดาครั้งหนึ่งแม้จะมีความเห็นให้บุตรของตนแต่งงานกับคนต่างชาติได้ แต่อีกเกือบครึ่งยังคงยืนยันให้ต้องแต่งงานกับคนญี่ปุ่นเท่านั้น ในขณะที่คนญี่ปุ่นรุ่นปัจจุบัน เริ่มมีความเห็นในเรื่องการแต่งงานของบุตรว่าต้องแต่งงานกับคนญี่ปุ่นด้วยกันเองนั้นลดน้อยลงไปมาก คนญี่ปุ่นรุ่นใหม่จึงมีทัศนคติที่เปิดกว้างขึ้นโดยเฉพาะคนญี่ปุ่นที่อาศัยในต่างแดนเช่นประเทศไทย

ในการจัดงานแต่งงาน เนื่องจากคู่สามีภรรยาส่วนใหญ่พบรักในประเทศไทย ดังนั้นการจัดพิธีแต่งงานจึงส่วนใหญ่จัดตามแบบพิธีไทย พระสงฆ์มีส่วนร่วมในพิธีแต่งงาน การกำหนดฤกษ์วันแต่งงานก็ให้พระไทยเป็นผู้กำหนด แสดงให้เห็นถึงอิทธิพลของวัฒนธรรมไทยที่ส่งผลต่อคนญี่ปุ่นหรือครอบครัวญี่ปุ่นในไทย

ในด้านครอบครัว ในครอบครัวสมัยใหม่ความเท่าเทียมระหว่างเพศชายและหญิงมีมากขึ้น ในครอบครัวญี่ปุ่นก็เช่นกัน ภรรยาผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่มีการศึกษาจบปริญญาตรี และภรรยาแม่ส่วนใหญ่จะทำหน้าที่หลักคือการเลี้ยงดูบุตรและทำงานบ้านก็ตาม แต่เกินครึ่งก็ทำหน้าที่หารายได้หรือดูแลค่าใช้จ่ายในบ้าน และทำการตัดสินใจในเรื่องสำคัญกับครอบครัวด้วย แสดงให้เห็นถึงการมีสิทธิและเสียงมากขึ้นในครอบครัว

เนื่องจากครอบครัวญี่ปุ่นในกรุงเทพฯ เป็นครอบครัวเดี่ยวขนาดเล็ก หน้าที่ของครอบครัวในการเลี้ยงดูปู่ย่า ตายาย จึงขาดหายไป รวมทั้งการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจของญาติพี่น้องก็พบว่ามีน้อยมาก ผู้คาดหวังในการให้บุตรของตนดูแลตนก็มีเพียงไม่ถึงครึ่ง คนส่วนใหญ่ตอบว่าไม่จำเป็นหรือไม่ต้องก็ได้ หน้าที่ของครอบครัวแบบอโหะเดิมนั้นก็ไม่ได้ทำหน้าที่นี้อีกต่อไป

พิธีกรรมที่ปฏิบัติในระหว่างการตั้งครรภ์หรือภายหลังการคลอดบุตร ก็พบว่า ในรุ่นบิดามารดาผู้ให้สัมภาษณ์ในระหว่างการตั้งครรภ์ไม่ค่อยได้ปฏิบัติตามความเชื่อ แต่ภายหลังคลอดได้พาบุตรไปไหว้ศาลเจ้าชินโต ซึ่งมากกว่าคนรุ่นผู้ให้สัมภาษณ์ สำหรับคนรุ่นผู้ให้สัมภาษณ์ที่อยู่ในประเทศไทย ระหว่างการตั้งครรภ์จำนวนเกินครึ่งเล็กน้อยปฏิบัติตามความเชื่อ เช่นการรับเครื่องรางจากญี่ปุ่น แม้ภายหลังการคลอดบุตร เกินครึ่งก็ได้ปฏิบัติตามความเชื่อเดิม เช่นพาไปไหว้ศาลชินโต เป็นต้น แต่อีกส่วนหนึ่งจะเห็นได้ว่า พิธีกรรมแบบไทยได้เข้ามามีบทบาทมากขึ้น เช่น ในระหว่างการตั้งครรภ์มีการทำบุญที่วัดไทย ภายหลังการคลอดบุตร มีการอยู่ไฟ ทำพิธีรับขวัญ มีพิธีโกนผม ทำบุญวันเกิดให้ วัฒนธรรมไทยเริ่มเข้าไปมีส่วนในวิถีชีวิตของชาวญี่ปุ่นหรือครอบครัวญี่ปุ่นมากขึ้น

การให้บุตรรับช่วงงานที่เป็นลักษณะสำคัญในครอบครัวญี่ปุ่นก็เริ่มเปลี่ยนไป ในคนรุ่น บิดามารดาผู้ให้สัมภาษณ์มีเจตนาที่แน่ชัดที่จะให้บุตรรับช่วงอาชีพของตน คนรุ่นใหม่คือผู้ให้ สัมภาษณ์มีได้มีเจตนาที่แน่ชัดในการที่จะให้บุตรรับช่วง แม้จะให้รับช่วงก็ไม่จำเป็นที่จะต้อง เป็นบุตรชายคนโตดังที่เป็นธรรมเนียมปฏิบัติมาแม้ในราชวงศ์จักรพรรดิก็ตาม แสดงให้เห็นถึง ความเปลี่ยนแปลงทางโครงสร้างครอบครัวญี่ปุ่นเดิม หรือ อีอะะเป็นอย่างมาก

ในด้านการอบรมสั่งสอน แม้ภายในครอบครัวญี่ปุ่นจะมีข้อกำหนดมากมายซึ่งรวมทั้งการ เทียบกลางคืน เช่น การฟังดนตรี การสังสรรค์ กินเหล้า เมื่อดูผลจากการสัมภาษณ์แล้วจะเห็น ได้ว่า การอนุญาตให้บุตรชาย และหญิงทำสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ได้นั้นมีเกินครึ่งของจำนวนผู้ให้ สัมภาษณ์ทั้งหมด แสดงให้เห็นว่า ครอบครัวญี่ปุ่นค่อนข้างจะให้อิสระบุตรของตนในการเที่ยว เตรี แม้จำนวนผู้ที่อนุญาตให้บุตรชายทำได้จะมากกว่าบุตรหญิงเล็กน้อยก็ตาม ก็ยังจะ พิจารณาได้ว่า ครอบครัวญี่ปุ่นให้อิสระกับบุตรชายหญิงของตน

การให้การศึกษาแก่บุตร เป็นสิ่งที่เปลี่ยนแปลงที่เห็นได้ชัดอีกสิ่งหนึ่ง กล่าวคือ ครอบครัว ญี่ปุ่นเกินครึ่งได้ส่งบุตรของตนเรียนในโรงเรียนไทย รองลงไปส่งไปเรียนโรงเรียนญี่ปุ่น ซึ่งทั้ง สองฝ่ายต่างก็มีเหตุผลของตนเองในการส่งบุตรของตน แต่สิ่งนี้ชี้ให้เห็นแนวโน้มได้ว่า ครอบครัวญี่ปุ่นกำลังถูกผสมกลมกลืนให้กลายเป็นไทยด้วยการศึกษาด้วยความสมัครใจ

การปฏิบัติตามประเพณีในรอบปีของครอบครัวญี่ปุ่น สิ่งนี้นับเป็นอีกสิ่งหนึ่งที่เห็นได้ว่าการ ปฏิบัติตามประเพณีในรอบปีของครอบครัวญี่ปุ่นน้อยลงไปอย่างเห็นได้ชัด ภายหลังจากใช้ชีวิต ในประเทศไทย เช่น วันปีใหม่ ในครอบครัวเดิมมีการเฉลิมฉลองเกือบทั้งหมด แต่ในปัจจุบันมี เพียง 1 ใน 3 เท่านั้นที่ปฏิบัติ เมื่อเป็นเช่นนี้ทำให้เห็นว่าครอบครัวญี่ปุ่นเริ่มห่างเหินจากวัฒนธรรม ของตนเองมากขึ้นทุกที

ศาสนาและความเชื่อ จากการสัมภาษณ์แสดงให้เห็นว่า ผู้ที่กล่าวว่าตนเองนับถือพุทธ มีเกือบ 2 ใน 3 หรือ การมีพระบรมฉายาลักษณ์ 1 ใน 3 มีการปฏิบัติ เช่น สวดมนต์ แสดงให้ เห็นว่าครอบครัวญี่ปุ่นรับอิทธิพลจากวัฒนธรรมไทย ปกติแล้ว ชาวญี่ปุ่นจะแสดงตนในการนับ ถือศาสนาด้วยการปฏิบัติ เช่น ไปไหว้ศาลเจ้า ไปไหว้สุสานบรรพบุรุษ ตามความเชื่อ ชินโต

จากข้อสรุปที่ได้กล่าวมา แสดงให้เห็นว่า เงื่อนไขในการผสมกลมกลืนอาจมาจากหลาย ส่วน กล่าวคือ เนื่องจากครอบครัวญี่ปุ่นที่อาศัยในประเทศไทยส่วนใหญ่เป็นคนรุ่นที่ 1 ดังนั้น การผสมกลมกลืนอาจจะยังไม่เห็นอย่างเด่นชัดนัก แต่จะเห็นได้ในคนรุ่นต่อไป การ ศึกษา ศาสนาและ วัฒนธรรมประเพณี มีอิทธิพลต่อครอบครัวชาวญี่ปุ่นเป็นอย่างมาก

บทที่ 6

ข้อเสนอแนะ

ในการทำวิจัยเรื่องครอบครัวญี่ปุ่น สิ่งที่ผู้วิจัยได้จากการทำวิจัยไม่ว่าจะเป็นปัญหาหรือสิ่งที่ควรทำต่อไปก็คือ

1. ในการทำวิจัย จะต้องมีความรู้พื้นฐานองค์ความรู้เกี่ยวกับญี่ปุ่นมาพอควร ไม่ว่าจะเป็นด้านประวัติศาสตร์ ระบบครอบครัว ประเพณี ของชาวญี่ปุ่น เพื่อประกอบในการกำหนดหัวข้อวิจัย และในการตั้งประเด็นคำถามในแบบสอบถาม โดยเฉพาะความรู้พื้นฐานในเรื่อง อีเอะ หรือครอบครัวญี่ปุ่นดั้งเดิมอันจะเป็นแนวทางในการศึกษาครอบครัวญี่ปุ่นสมัยใหม่ได้
2. ในเรื่องภาษา เนื่องจากผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนมากเป็นชาวญี่ปุ่นที่เป็นคนรุ่นที่ 1 ชาวญี่ปุ่นส่วนใหญ่ที่ผู้ให้สัมภาษณ์ยังคงใช้ภาษาญี่ปุ่นเป็นหลักอยู่ ดังนั้นจำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้วิจัย หรือผู้ช่วยวิจัยจะต้องรู้ภาษาญี่ปุ่นเพื่อความสะดวกในการสัมภาษณ์ หรือมีความรู้ภาษาญี่ปุ่นพอควร มิเช่นนั้นอาจไม่สามารถทำการสัมภาษณ์ได้
3. เนื่องจากชุมชนญี่ปุ่นประกอบด้วยครอบครัวญี่ปุ่นที่มีได้อยู่ในละแวกเดียวกัน ดังนั้นจึงอยู่กันใกล้กันและกัน ในการสัมภาษณ์จึงต้องมีคนรู้จักหรือได้รับการแนะนำต่อ ๆ กันมา และในการสัมภาษณ์จำเป็นที่จะต้องนัดล่วงหน้าก่อนเสมอ การสัมภาษณ์จึงไม่อาจทำได้เช่นเดียวกับในหมู่บ้าน ที่จะเดินเข้าบ้านออกจากบ้านได้โดยมิต้องนัดหมายหรือไม่มีพิธีรีตองมากนัก แต่กับครอบครัวญี่ปุ่นเมื่อนัดแล้วก็จะต้องไปตามที่นัดให้ตรงเวลามิเช่นนั้นอาจพลาดนัดสัมภาษณ์ได้ เนื่องจากชาวญี่ปุ่นส่วนใหญ่ตรงเวลาอยู่แล้ว
4. ระยะเวลาในการทำวิจัยเพียง 1 ปีอาจไม่เพียงพอที่จะเข้าร่วมในการสังเกตการณ์โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเพณีในรอบปีที่มีความสำคัญ ถ้าเป็นไปได้น่าจะเป็น โครงการระยะยาวซึ่งจะทำให้การเก็บข้อมูลได้มากขึ้นทั้งในด้านกว้างและลึกซึ่งยิ่งขึ้น
5. ในการคัดเลือกเป้าหมายผู้ให้สัมภาษณ์จะต้องเป็นผู้ที่ตั้งใจอยู่ประเทศไทย และมีครอบครัวที่จะให้ทำการศึกษาได้ ดังนั้นจึงจำเป็นที่จะต้องเลือกผู้ให้สัมภาษณ์ที่ไม่ใช่พนักงานที่เขี้ยวหรือผู้ที่เข้ามาทำงานเป็นพนักงานระยะเวลาหนึ่งแล้วกลับญี่ปุ่น หรือไปประจำที่อื่นต่อ ดังนั้นการเลือกเป้าหมายจึงมีความสำคัญสำหรับการวิจัยในครั้งนี้

เอกสารอ้างอิง

ภาษาไทย

- เกื้อ วงศ์บุญสิน. 2536 *ประชากรกับการพัฒนา*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ขจัดภัย บุรุษพัฒน์. 2517. *ชาวจีนในประเทศไทย*. กรุงเทพฯ : แพร่พิทยา.
- ขุนทอง อินทร์ไทย. 2534 *ผลการสำรวจชีวิตความเป็นอยู่ของชาวญี่ปุ่นที่พำนักอยู่ในประเทศไทย*.
กรุงเทพฯ : สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- งามพิศ สัตย์สงวน. 2543 *หลักมานุษยวิทยาวัฒนธรรม*. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร : รามารพิมพ์.
- เชะโตะ, มาซาโอะ. 2542 สัมภาษณ์โดยผู้เขียน. 16 สิงหาคม, ศูนย์การค้าเซนชั้น 6
- นาคานะ, ชิเอะ. 2525. *สังคมญี่ปุ่น*. แปลโดย วิเชียร อติชาตการ และ ชีรวุฒิ คูหะเปรมะ. กรุงเทพฯ : สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- บุญยง ชื่นสุวิมล. 2539. *ครอบครัวเครือญาติเปรียบเทียบไทย-ญี่ปุ่น*. *เอเชียปริทัศน์* 17(มกราคม-เมษายน) : 1-16
- ประสิทธิ์ สวาสดิ์ญาติ. 2535 *ระบบเครือญาติและการจัดระเบียบสังคม*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน 2525. 2530. พิมพ์ครั้งที่ 3 แก้ไขปรับปรุง. กรุงเทพฯ : อักษรเจริญทัศน์.
- พจนานุกรมศัพท์สังคมวิทยา อังกฤษ-ไทยฉบับราชบัณฑิตยสถาน. 2532. พิมพ์ครั้งที่ 2 .
[กรุงเทพฯ]
- ฟูคุทาเคะ, ทาดาชิ, 2543 *โครงสร้างสังคมญี่ปุ่น* แปลโดย บุญยง ชื่นสุวิมล. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : รามารพิมพ์
- ยุพา คลังสุวรรณ. 2540. *เสี้ยวหนึ่งของญี่ปุ่น ญี่ปุ่นศึกษา 2 (2) : 1-10.*
- โยเนะโอ, อิซึอิ และ โทชิฮารุ, โยชิภาวะะ. 2530 *ความสัมพันธ์ไทย-ญี่ปุ่น 600 ปี* แปลโดยพลับพลึงคงชนะ, มารศรี มียาโมโต และอาทร ฟูงธรรมสาร. กรุงเทพฯ : มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์.
- สัญญา สัญญาวิวัฒน์ 2528 *ครอบครัวญี่ปุ่น*. กรุงเทพฯ : เจ้าพระยาการพิมพ์.
- สำนักงานตำรวจแห่งชาติ, สำนักงานตรวจคนเข้าเมือง. 2542. *รายงานประจำปี*. กรุงเทพฯ : สำนักงาน.
- อมรา พงศาพิชญ์. 2542 *ความหลากหลายทางวัฒนธรรม : กระบวนทัศน์และบทบาทในประชาสังคม*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ภาษาญี่ปุ่น

Morioka, Kiyomi. Mochizuki, Takashi. 1984 *Atarashii Kazoku Shakaigaku* : Baifukan : Tokyo
Shakaigaku Shojiten. 1982 Jukakukaku : Tokyo.

